

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี
MONASTORY E-DONATION SYSTEM MANAGEMENT IN
MUAENG DISTRICT NONTHABURI PROVINCE

พระจิรวชิร สุธมโม (พิชากร)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี

พระจิรวชิร สุธมโม (พิชากร)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Monastory E-Donation System Management in Muaeng District
Nonthaburi Province

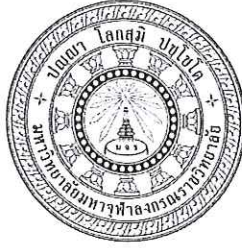
Phra Jirawat Sudhammo (Phichakorn)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.วิชชุกร นาคน)

กรรมการ

(ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระจิววิฑฐ์ สุขโม)

- ชื่อสารนิพนธ์** : การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี
- ผู้วิจัย** : พระจิววัชร สุธมโม (พิชากร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร., ป.ธ. ๙, พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 - : พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., ป.ธ. ๖,
พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม.(การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๖ มีนาคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ๓๕๒ รูป เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๕, S.D.=๐.๗๔๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุและบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มี พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน

มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ขาดความพร้อมในการจัดฝึกอบรมที่ดี การวางแผนงานแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยรับบริจาค ควรมอบหมายการทำงานให้ชัดเจนขึ้น และเหมาะสมกับบุคลากรนั้น ๆ

Research Paper Title : Monastory E-Donation System Management in Muaeng District Nonthaburi Province

Researcher : Phra Jirawat Sudhammo (Phichakorn)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: PhraUdomsittinayok, Asst. Prof. Dr., Pali IX, B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

: Phramaha Krisada Kittisobhano, Asst. Prof. Dr., Pali IV, B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

Date of Graduation : March 6, 2020

Abstract

The objective of this research is 1) to study the management of electronic donation systems of temples in Mueang District. Nonthaburi 2) to compare the management of electronic donation systems of temples in Mueang District Nonthaburi Province 3) To study the problems, obstacles, and recommendations for the management of the electronic donation system of temples in Mueang District Nonthaburi Province.

This research Use the research methodology that combines Consists of quantitative research methods By being survey research Data were collected from 352 samples. The research instrument used for data collection was a questionnaire. The characteristics of both closed and open-ended questionnaires The researcher analyzed the data obtained. By finding frequency, percentage, mean, standard deviation. Test hypotheses by testing F values One way analysis of variance And qualitative research In-depth interviews with 7 key informants / person.

Findings of this study were as follows :

1. Monks have an opinion on the management of electronic donation systems in temples, Mueang District, Nonthaburi Province. The overall picture is in the

high level (\bar{X} = 3.95, S.D. = 0.743). When considering in each aspect, it is found that it is in the high level in all aspects.

2. The results of the hypothesis testing found that the monks of different ages and palms There is an opinion on the management of electronic donation systems in temples, Mueang District, Nonthaburi Province No different Therefore rejecting the research hypothesis As for the monks with a different educational qualification, the theologians have different opinions on the management of electronic donation systems in temples, Mueang District, Nonthaburi Province, with statistically significant differences at the 0.05 level. The research hypothesis.

3. Problems and obstacles regarding the management of electronic donation systems in temples, Muang District, Nonthaburi Province, found that lack of readiness for good training The division of responsibilities is not yet clear as it should be, suggesting that there should be staff at the donation unit. Should assign tasks more clearly And suitable for that personnel.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เพราะได้รับความเมตตาจากคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา และพระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., ที่ได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดีตลอดมา ทั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกัน ประกอบด้วย พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร., พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักสัตย์, อาจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา ที่ได้เมตตาแนะนำปรับปรุงสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระเดชพระคุณ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้วิจัยคอยอำนวยความสะดวกและแนะนำผู้วิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา

กราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระราชันนทมนี พระโสภิตกิตติธาดา พระครูโกศล ปริยัติวงษ์ นายประยูร จอนเจริญ นางสุนันทา เมธาพิพัฒน์ นายผวน จารุวรรณ น.อ.สวาท นิยมเหตุ ที่ให้ความเมตตาในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณแก่ครูปัชฌาย์อาจารย์ บิดามารดา ญาติสนิทมิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระจิรวังษ์ สุธมโม

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส	๒๑
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับระบบบริจาควิไลศพรอนิกส์	๖๖
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๔
๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๐
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๔
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๗
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๘๙
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๙
๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	๙๒
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการ ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๙๗
๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการ ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	๑๐๙
๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๑๒
๔.๖ องค์กรความรู้	๑๐๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๒๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๑
๕.๒ อภิปรายผล	๑๒๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๘
บรรณานุกรม	๑๒๙
ภาคผนวก	๑๓๕
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๓๕
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๓๗
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของ แบบสอบถาม (Try Out)	๑๔๐
ภาคผนวก ง ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)	๑๔๑
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๔๓
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอสัมภาษณ์	๑๔๕
ภาคผนวก ช รูปภาพขั้นตอนการเก็บข้อมูล	๑๔๗
ภาคผนวก ซ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๕๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๕๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	๘๓
๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๐
๔.๒	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	๙๒
๔.๓	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคลากร (MAN)	๙๓
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหาร การเงิน MONEY	๙๔
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านอุปกรณ์ METERIAL	๙๕
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี การบริหารจัดการ MANAGEMENT	๙๖
๔.๗	การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบริหารจัดการ ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ	๙๗
๔.๘	การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบริหารจัดการระบบ บริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา	๙๘
๔.๙	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบ บริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ภาพรวม	๙๙
๔.๑๐	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้านการบริหารการเงิน (MONEY)	๑๐๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๑	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้านอุปกรณ์ (METERIAL)	๑๐๑
๔.๑๒	การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๑๐๒
๔.๑๓	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้านอุปกรณ์ (METERIAL)	๑๐๓
๔.๑๔	การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ บริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม)	๑๐๔
๔.๑๕	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามด้านวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านบุคลากร (MAN)	๑๐๕
๔.๑๖	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด Least Significant Difference: LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ภาพรวม	๑๐๖
๔.๑๗	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด Least Significant Difference: LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านอุปกรณ์ (METERIAL)	๑๐๗
๔.๑๘	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๑๐๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๙	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านบุคลากร (MAN)	๑๐๙
๔.๒๐	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารการเงิน (MONEY)	๑๐๙
๔.๒๑	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านอุปกรณ์ (METERIAL)	๑๑๐
๔.๒๒	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารจัดการ (MANAGEMENT)	๑๑๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	ความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ทางด้านการจัดการในทัศนะของ Fayol	๑๒
๒.๑	กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๐
๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๑๖
๔.๒	องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย	๑๑๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย พระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ในการปกครอง และการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพอันเป็นความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการทางพระพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนถาวรสืบไปดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองต่อไปก็ต้องอาศัยบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีประสิทธิภาพ ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์เป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาส จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการวัดให้เรียบร้อยดีงามตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และของมหาเถรสมาคมที่วางไว้ และเจ้าอาวาสยังเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือและเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสประชาชน^๑

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือ การปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือการปกครองตามพระธรรมวินัย และใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก๑๒๑ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับ

^๑ พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนโน), “การปกครองวัด”, คู่มือโครงการให้ความรู้แก่เจ้าอาวาส, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๘๘.

นี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่า เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติ และออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย^๒

สมัยก่อนนิยมใช้คำว่า การปกครองคณะสงฆ์ แต่ปัจจุบันใช้คำว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในการบริหารนั้นพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^๓ ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาว่า พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญโดยผู้บริหารเองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อย และเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วย ทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้ทำเฉพาะหน้าที่ในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมในด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน โดยส่วนมากจะยึดหลักภารกิจ ๖ ด้านคือ (๑) การปกครอง (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) การสาธารณูปการ และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์ วิธีดำเนินการทั้ง ๖ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม^๔

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาการเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้น มีการปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นประโยชน์กับงานสารสนเทศตลอดเวลา อีกทั้งช่วย ให้การค้นหาข้อมูลทางด้านต่าง ๆ อย่างไม่รู้ขีดจำกัด เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ ในการดำเนินงานสารสนเทศให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน สถานศึกษา ศาสนสถาน โรงพยาบาล องค์กรสาธารณกุศล ล้วนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้คนเข้าถึงมากยิ่งขึ้น

^๒ เฉลิมพล โสมอินทร์, ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา และการปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๕-๒๕๕.

^๓ พระมหาสุรศักดิ์ สุรสกโก, การบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดแคนอก อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี วิทยาลัยสงฆ์บาฬีพุทธโฆษ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^๔ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กฎมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

โทรศัพท์เคลื่อนที่ในยุคปัจจุบัน มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาท มากขึ้นในชีวิตประจำวัน และเป็นอุปกรณ์ที่เป็นเสมือนปัจจัยที่ ๕ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างเช่น โทรศัพท์มือถือเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นได้อย่างทันท่วงที ปัจจุบันเทคโนโลยีที่เรียกว่า คิวอาร์โค้ด หรือ Quick Response Code ใช้ผ่านจ่าย APPLICATION บนมือถือ ไม่ว่าจะจ่ายชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ หรือ การทำบุญผ่าน คิวอาร์โค้ด (QR CODE) ไม่ว่าจะทำบุญสถานศึกษา ศาสนสถาน โรงพยาบาล องค์กรสาธารณกุศล

แอปพลิเคชัน คิวอาร์โค้ด หรือ e-Donation ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์^๕ เป็นระบบที่กรมสรรพากรพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการรับข้อมูล การรับบริจาคของสถานศึกษาและศาสนสถาน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคให้สามารถ ใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้ โดยไม่ต้องเก็บหลักฐานการบริจาคมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริจาคได้รับเงินคืนภาษีได้รวดเร็วขึ้น โดยมีช่องทางการรับข้อมูลได้ ๒ ช่องทางดังนี้

กรณีสถานศึกษาและศาสนสถานรับบริจาคเป็นเงินสด สถานศึกษาและศาสนสถานจะต้องบันทึกข้อมูลการรับบริจาคบนระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์

กรณีสถานศึกษาและศาสนาสถานรับบริจาคโดยผ่านการให้บริการของสถาบันการเงิน สถาบันการเงินจะเป็นผู้ส่งข้อมูลการรับบริจาคให้กรมสรรพากรตามที่ผู้บริจาคแจ้งความประสงค์

การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน^๖ การหารายได้ของวัด โดยทั่วไปรายได้ของวัดและศาสนสถานมาจากการรับบริจาคโดยตรง โดยได้รับการบริจาคดังนี้

- จากผู้บริจาค
- การทอดกฐินประจำปี
- การทอดผ้าป่าตามเทศกาล
- การอบรมปฏิบัติธรรม
- การบริจาคทั่วไป
- จากการตั้งซุ้มจำหน่ายสินค้าวัด

^๕ มณีรัตน์ ตูร์ยสถิตศักดิ์, ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ e-Donation, กรมสรรพากร The Revenue Department พ.ศ. ๒๕๖๑.

^๖ การบริหารจัดการวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.crown-property.or.th/public [๒ ธันวาคม ๒๕๖๒].

ในยุคสมัยนี้ก็มีบริการเพิ่มเติมคือการรับบริจาคผ่าน แอปพลิเคชัน e-Donation หรือรับบริจาคผ่าน QR CODE

ผู้วิจัยได้ทราบและเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ในการสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ จึงมีความประสงค์ที่จะทำการวิจัยในเรื่อง การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปแก้ไขปัญหา อุปสรรค หรือข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนางานด้านกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีให้มีความก้าวหน้าต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ได้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ใช้กรอบแนวความคิดการจัดการด้วย การบริหาร ๔ M^๗ ประกอบด้วย Man หมายถึง คน การบริหาร กำลังคน จะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด Money หมายถึง เงิน การบริหารเงิน จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิผล Materials วัสดุอุปกรณ์ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด Management การจัดการ คือกระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อใช้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรไว้ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา การศึกษา บาลี/นิกกรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วย อิเล็กทรอนิกส์ของวัด ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ตามแนวความคิดการจัดการคุณภาพ ๔ M

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑,๑๕๒ รูป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๖๒ ถึง เดือนมกราคม ๒๕๖๓ รวมทั้งสิ้น ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบ อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบ อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

^๗ หลักการบริหารด้วย 4 M มีอะไรบ้าง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.ban1gun.com/ [๒ ธันวาคม ๒๕๖๒].

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารจัดการ หมายถึง ธุรกิจหรือองค์กร แสดงให้เห็นจากกลุ่มของบุคคลที่มาร่วมกันทำงานด้วยโครงสร้างและการประสานงานเป็นหลักการชัดเจนแน่ชัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ ซึ่งต้องใช้ทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุดิบ (Material) และการบริหาร (Management) หรือที่นิยมเรียกกันว่า 4 M

ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง เป็นระบบที่กรมสรรพากรพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการรองรับข้อมูลการรับบริจาคของหน่วยงานรับบริจาค อันได้แก่ สถานศึกษา ศาสนสถาน เช่น วัดวาอาราม เป็นต้น โรงพยาบาลและองค์กรสาธารณกุศล ที่ได้รับการประกาศเป็นองค์กรสาธารณกุศล ตามประกาศ กระทรวงการคลังว่าด้วยภาษีเงินได้ และ ภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ ๒)ฯ ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

วัด หมายถึง วัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๗.๔ ผลจากการวิจัยนำไปพัฒนาการบริการจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดใน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์
- ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

มีนักวิชาการ นักการศึกษา และนักบริหารหลายท่านได้ให้ความหมาย และแสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการบริหารงานไว้หลากหลาย ดังนี้

การบริหาร คือ กระบวนการจัดการ และดำเนินการต่างๆ ด้าน เพื่อให้การคณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการวัด และเป็นฐานรองรับพระศาสนามีความก้าวหน้า สามารถอำนวยความสะดวก เสริมสร้างความผาสุก ความถูกต้อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และแสดงความเมตตาคุณเคราะห์ต่อปวงชน ปราบกษัตติทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม^๑ การบริหารคือการปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงานหรือจัดการ (Management) กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะ หรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purposes/Objectives) ขององค์กรนั้นๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ (Efficiency)^๒ ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถใน

^๑ พระธรรมวรนายก (โอภาส นิลุตติเมธี), ธรรมปริทัศน์ “๔๖”, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓.

^๒ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖.

การแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^๓

การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการของการแสวงหา และการผสมผสานทรัพยากรที่สำคัญ ๓ ประเภท คือ มนุษย์ การเงิน และทรัพยากรด้านกายภาพ เพื่อที่จะได้บรรลุเป้าหมายหลักขององค์กรในการผลิตสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของสังคม การบริหารโดยสรุปก็คือ^๔

๑. การทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จโดยลำพังคนเดียว ไม่ใช่การบริหารหรือการจัดการ การบริหารหรือการจัดการเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่ม โดยอย่างน้อยที่สุดกลุ่มนั้นจะต้องมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

๒. กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน และผู้จัดการจะมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะให้แนวทางในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็นผู้ที่กำหนดเป้าหมายของกลุ่มเอง ในกรณีที่เป้าหมายของกลุ่มมิได้กำหนดขึ้นมาจากภายนอกหรือจากหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป

๓. การจัดการเป็นงานด้านสมอง ใช้ความคิด ปฏิภาณ และการตัดสินใจ เพื่อสร้างเงื่อนไขและรักษาไว้ซึ่งเงื่อนไขสำหรับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้ การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม^๕ การบริหารงานเป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน

^๓ พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), *คนสำราญงานสำเร็จ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^๔ ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, *วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓-๔.

^๕ จันทรานี สงวนนาม, *เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง*, (กรุงเทพมหานคร : ม.ท.ป., ๒๕๓๖), หน้า ๔.

(Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^๖ การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง แนะและผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นของผู้บริหาร ในองค์การซึ่งมีหน้าที่สั่งการ ให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน^๗ การบริหารเป็นทั้งศิลป์ ศาสตร์ และอาชีพ กล่าวคือ ความเป็นศิลป์ (Art) หมายถึง บุคคลได้ใช้ทักษะและความรู้ที่พัฒนาขึ้นของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุจุดหมายใดจุดหมายหนึ่ง ความเป็นศาสตร์ (Science) เป็นองค์ความรู้ในสิ่งที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ ด้วยวิธีเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การประมวลผลข้อมูล การตั้งสมมุติฐาน และการทดสอบสมมุติฐาน ความเป็นอาชีพ (Profession) นั้น อาชีพเกิดจากความเป็นศิลป์และความเป็นศาสตร์โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นอาชีพใดๆ^๘ การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้^๙

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ สรุปความหมายของการบริหารว่า การบริหารก็คือการที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันทำงานโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรทางการบริหารมาจัดดำเนินการตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน

๒.๑.๒ ความหมายของผู้บริหาร

ความหมายของผู้บริหาร มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นักบริหาร คือ ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น เขาบริหารงานด้วยธรรมาธิปไตยที่ถือหลักการและความสำเร็จของงานเป็นใหญ่ เขาเป็นผู้นำที่นั่งอยู่ในหัวใจของคนร่วมงาน^{๑๐} ผู้บริหารคือนักแก้ปัญหาขององค์การทั้งปัญหาในด้านงาน ด้านงบประมาณ ด้านเวลาและด้านคน ซึ่งรวมถึงปัญหาสุขภาพทางร่างกายและทางจิตใจด้วย^{๑๑} ผู้บริหารเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้ง

^๖ สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยภุชญ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^๗ ชาญชัย อาจินสมาจาร, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม, ๒๕๔๐), หน้า ๓๘.

^๘ วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

^๙ สมยศ นาวิการ, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๑๐} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔.

^{๑๑} ถวิล เกื้อกุลวงศ์, **การบริหารการศึกษาสมัยใหม่: ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗.

หรือยกย่องจากกลุ่มให้ทำหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำเช่น การชี้แนะ การสั่งการและช่วยเหลือให้กลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๑๒} ผู้บริหาร คือ บุคคลใดๆ ก็ตามที่พยายามทำให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การ โดยใช้กำลังความพยายามของบุคคลอื่น หรือบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ต่อบุคคลอื่นคือผู้บริหาร^{๑๓} ผู้บริหาร และผู้จัดการ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ทางการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน และมีความหมายในระดับเดียวกัน^{๑๔}

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปความหมายของผู้บริหาร ก็คือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งในการบริหาร และเป็นผู้จัดกระบวนการบริหารโดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยการ การจูงใจ การริเริ่ม การประนีประนอม การประสานงาน และควบคุมบุคคลอื่นให้ปฏิบัติหน้าที่

๒.๑.๔ ทฤษฎีการบริหารจัดการ

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอทฤษฎี “การบริหาร” ไว้ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอนำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

การบริหารองค์กรต่างๆ จึงเป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ

๑) การปกครองบังคับบัญชา (Supervision and Control) การพิจารณาวินิจฉัย (Consideration) การตัดสินใจ (Decision) และการสั่งงาน (Command/Ordering) ตามลำดับชั้นในสายการบังคับบัญชา (Chain of Command) ของแต่ละองค์กร หรือหน่วยงาน (Organization) ในระดับต่างๆ

๒) การจัดการ (Management) กิจกรรมต่างๆ ของวัด ได้แก่ การจัดการเกี่ยวกับการให้การศึกษาหลักธรรม (พระปริยัติสัทธรรม) การให้การศึกษาอบรม ศีล สมาธิ ปัญญา (พระปริยัติสัทธรรม) และการเผยแผ่พระสัทธรรม, การสาธารณูปการ, การศึกษาสงเคราะห์ , การสาธารณสงเคราะห์ และศาสนพิธีต่างๆ เป็นต้น

การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การวางนโยบาย (Policy) การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน (Priority) ของโครงการ การวางแผนและการบริหารโครงการ (Project Planning and Administration) อันเป็นกิจกรรมขององค์กร หรือหน่วยงานในระดับต่างๆ การแบ่งงาน (Division of Works) และการมอบหมายหน้าที่การงาน (Delegation of Authority) การจัดการ (Management) ตามแผนงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดเอาไว้ ให้ได้ผล คือ

^{๑๒} เสาวนิต เสาธานนท์, *ภาวะผู้นำ (Leadership)*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นครราชสีมา: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^{๑๓} สมยศ นาวิการ, *การบริหาร*, หน้า ๒๒.

^{๑๔} สาคกร สุขศรีวงศ์,ดร., *การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี. พี. ไฮเบอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘.

“ประสิทธิผล” (Effectiveness) ดี อย่างมี “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) สูง และรวมทั้ง การตรวจงาน (Inspection) การติดตามผล (Follow-up) และการประเมินผลงาน (Evaluations)

๓) การจัดการทางด้านบุคลากร (Personnel Management) การเงินหรือการคลัง (Financial Management) และทรัพย์สิน (Assets) ขององค์กรหรือหน่วยงานแต่ละระดับ

เครื่องวัดผลของการบริหารงาน (Administrative Measurement) ก็คือ “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) ซึ่งหมายถึงอัตราส่วนแห่งค่าลงทุน (Investment Value) ต่อประสิทธิผล (Effectiveness) ของการบริหารงานของนักบริหารหรือหน่วยงานหนึ่ง

เมื่อเทียบกับอัตราส่วนแห่งค่าลงทุน ต่อประสิทธิผลของการบริหารงานอย่างเดียวกันของนักบริหารหรือหน่วยงานเดียวกัน แต่ต่างระยะเวลากัน หรือ เมื่อเทียบกับอัตราส่วนแห่งค่าลงทุน ต่อประสิทธิผลของการบริหารงานอย่างเดียวกันของนักบริหารอีกคนหนึ่งหรืออีกหน่วยงานหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การบริหารงานที่ได้ผลสำเร็จมีประสิทธิภาพสูง คือ การบริหารงานที่ได้ผลผลิต หรือ ผลงานที่ได้สำเร็จด้วยดีมาก ด้วยต้นทุนหรือค่าลงทุนที่ต่ำที่สุด ซึ่งก็หมายความว่า นักบริหารที่ดีก็จะต้องรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างประหยัดที่สุด และให้ได้ผลงานที่ดีมากที่สุดนั่นเอง^{๑๕}

หลักกระบวนการบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดนโยบายและมาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาใน องค์การ

๓) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) หมายถึงการสรรหาบุคลากรมาบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งที่กำหนดไว้

๔) การอำนวยการ (Directing) คือ กำกับ สั่งการและมอบหมายให้แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

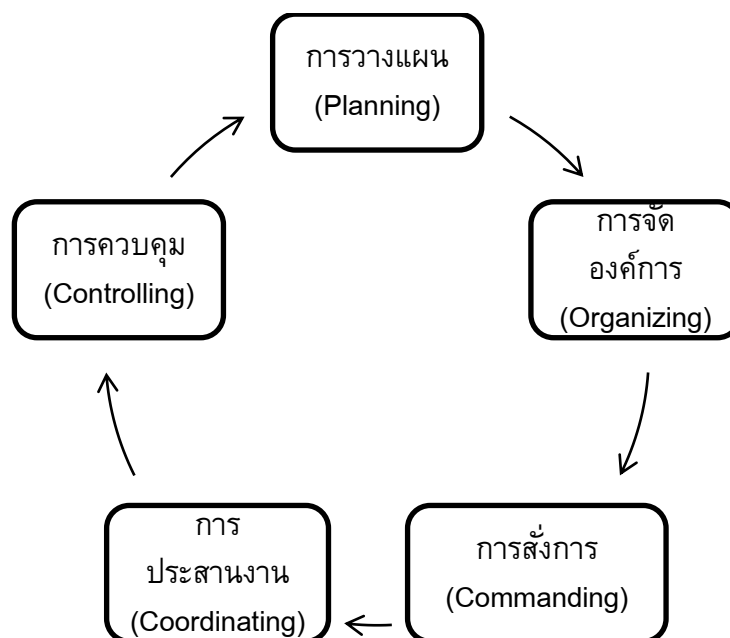
๕) การควบคุม (Controlling) คือ การติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใด^{๑๖}

ผู้บริหารหรือผู้จัดการที่ประสบความสำเร็จควรต้องมีความรู้ความเข้าใจในความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการกระทำหน้าที่ (Function) และการแสดงบทบาท (Roles) ไว้ว่า ต้นศตวรรษที่ ๒๐ นักธุรกิจชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่ง คือ Henri Fayol ได้เสนอตัวแบบหน้าที่สำคัญ ๕ ประการของการจัดการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การ

^{๑๕} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), การบริหารวัด, หน้า ๒๖-๒๗.

^{๑๖} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), คุณธรรมสำหรับนักบริหาร, หน้า ๓.

ประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็น วงจรดังแผนภาพข้างล่าง^{๑๗}

แผนภาพที่ ๒.๑ ความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ทางด้านการจัดการในทัศนะของ Fayol

จากแผนภาพที่ ๒.๑ จะเห็นได้ว่าหน้าที่หลักที่สำคัญประการแรกของผู้บริหาร คือ การวางแผน นั่นคือการกำหนดเป้าหมายว่าต้องการให้อะไรเกิดขึ้น ที่ไหน เมื่อไร โดยใคร และด้วยวิธีการอย่างไร หลังจากนั้นหน้าที่สำคัญถัดมาคือ การจัดองค์การซึ่งเป็นเรื่องของการแบ่งงาน การจัดสายการบังคับบัญชา และการคัดเลือกหรือสรรหาบุคคลมาปฏิบัติหน้าที่ตามแผน หน้าที่หลักที่สำคัญต่อมาคือ การบังคับบัญชาสั่งการให้บุคลากรเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่ แต่การกระทำหน้าที่ของบุคลากรตามการสั่งการของผู้บังคับบัญชาระดับต่างๆ หรือฝ่ายต่างๆ อาจมีปัญหาขัดแย้งกันหรือไม่สัมพันธ์กัน ดังนั้นหน้าที่หลักของการบริหารหรือการจัดการที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการประสานงาน นอกจากนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรยังมีความจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบควบคุมจากฝ่ายบริหารด้วยว่าเป็นไปตามแผน หรือเบี่ยงเบนออกไปจากเป้าหมายของแผนมากน้อยเพียงใด เป็นเพราะเหตุใด ซึ่งอาจมีความจำเป็นต้องทำการปรับแผน หรือวางแผนใหม่ (Replanning) และเมื่อมีการปรับแผน หรือวางแผนใหม่อาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับองค์กรใหม่ (Reorganizing) เป็นวงจรอย่างนี้เรื่อยไป

^{๑๗} ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ, หน้า ๑๓-๑๔.

สองทศวรรษต่อมา กุลิก และ ยูวิก (Gulick and Urwick) ได้เสนอหลักว่าด้วยหน้าที่ของการบริหารที่รู้จักกันแพร่หลายในนามของหลัก POSDCoRB ซึ่งย่อมาจากหน้าที่หลักของการบริหาร ๗ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การคัดเลือก หรือการสรรหาบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งหลัก POSDCoRB นี้ขยายความมาจากหน้าที่ทางด้านการจัดการของ ฟาโย (Fayol) นั่นเอง โดยแยกหน้าที่ทางด้านการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรออกมาจากการจัดองค์การ ส่วนหน้าที่การควบคุมถูกแบ่งออกเป็นสองหน้าที่ คือ การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการงบประมาณ หลัก POSDCoRB นี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นหน้าที่สำคัญของการบริหารหรือการจัดการในภาครัฐมาเป็นเวลานาน

ทศวรรษที่ ๘๐ โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ผู้บริหารและนักวิชาการตระหนักถึงความไม่เพียงพอของหน้าที่ทางด้านการจัดการของฟาโยลและหลัก POSDCORB ในปี ค.ศ.๑๙๘๓ แกรสัน และโอเวอร์แมน (Garson and Overman) ได้เสนอหลัก PAFHRIER ขึ้นมาซึ่งเป็นคำย่อมาจากหน้าที่หลักของการบริหารหรือการจัดการสมัยใหม่ ๕ ประการ คือ

๑. PA ย่อมาจาก Policy Analysis คือการวิเคราะห์นโยบาย ซึ่งกินความหมายมากกว่าการวางแผน การวิเคราะห์นโยบายรวมไปถึงการวิเคราะห์ว่าอะไรคือวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของนโยบาย การกำหนดนโยบาย และการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบาย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการบริหารในภาครัฐ ภาคเอกชนในปัจจุบันก็ตระหนักถึงความจำเป็นสำหรับการวิเคราะห์แผน หรือนโยบายเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

๒. F ย่อมาจาก Financial Management หรือการจัดการทางการเงินหรือการคลัง เป็นหน้าที่สำคัญสำหรับการบริหารหรือการจัดการขององค์การทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน แต่ถูกละเลยมิได้มีการกล่าวถึงในอดีต

๓. HR ย่อมาจาก Human Resource Management คือ การจัดการทางด้านทรัพยากรมนุษย์ มีความหมายกว้างกว่าการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรบุคลากรขององค์การ จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม การเรียนรู้และพัฒนา ได้รับการมอบหมายอำนาจ (Empowerment) ต้องมีคุณภาพในการทำงาน และมีคุณภาพชีวิตอีกด้วย

๔. I ย่อมาจาก Information Management เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของสังคมสารสนเทศ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการจัดการทางด้านสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการนำเอาสารสนเทศมาประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารด้วย

๕. ER ย่อมาจาก External Relations สะท้อนให้เห็นถึงสังคมในยุคปัจจุบันที่องค์การต่างๆ จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันในเชิง Synergistic และ Symbiotic เพิ่มมากขึ้นดังกล่าวข้างต้น

จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดการทางด้านความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นๆ รวมทั้งกับสังคมและกับสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

จะเห็นได้ว่าหลัก PAFHRIER สามารถใช้ประกอบกับหลัก POSDCoRB หรือหลักของ Fayol ได้เป็นอย่างดีสำหรับการทำความเข้าใจหน้าที่หลักที่สำคัญของการบริหาร หรือการจัดการในยุคปัจจุบัน

กระบวนการของหลักการบริหารไว้ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning)
๒. การจัดระบบองค์กร (Organizing)
๓. การจัดบุคลากร (Staffing)
๔. การเป็นผู้นำในองค์กร (Leading)
๕. การควบคุมการดูแล (Controlling)^{๑๘}

หลักการบริหารเหล่านี้อาจจะเคยปฏิบัติโดยผู้บริหารก่อนมี Fayol แต่ Fayol เป็นบุคคลแรกที่ประมวลหลักการเหล่านี้ขึ้นมา ทำให้ผู้บริหารทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ เขาได้วางรากฐานของการบริหารในฐานะที่เป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง

ทฤษฎีการบริหารของ เฮนรี ฟาโย (Henri Fayol) ได้เสนอทฤษฎีการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการคือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์กรที่มีอยู่

^{๑๘} Harold Koontz, and Wehrich Heize, **Essential of management**, 5th, (Singapore: McGraw-Hall, 1990), pp. 26-27.

รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว^{๑๙}

เฮนรี ฟาโย (Henri Fayol) ได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโย ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับกรมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์ และฟาโย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของแวปเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโย กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้องในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธ และอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

^{๑๙} Alan Price, **Human Resource Management**, In a Business Context, 2 edition, (London: Thomson Learning, 2004), p. 110.

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดที่สูงสุดในลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือ ความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูง และพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลาง และระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้น เป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไรอย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่า มีความสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกๆระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มีแผนจะ ทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่ง และหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้ชัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมาก

ขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่างๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนั้นนับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลายๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัสและแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงาน และองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่ม โดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้าง และลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of Individual Interests to the Common Interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกๆ คนหรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การ และสมาชิกภายในองค์การ

๑๔. ความสามัคคี (Sprit De Corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโศค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จ และมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหาร และคนงานโดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง^{๒๐}

กระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCoRB” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางการปฏิบัติงานตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

๒. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

๓. การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงาน และการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

๔. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจ และสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

๗. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบ และรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี^{๒๑}

^{๒๐} ฟาโย, อังโน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘-๖๙.

^{๒๑} Luther Gulick and Lyndall Urwick, **Papers on the Science of Administration**, (New York: Institute of Public Administration, 1937), pp. 37-38.

ภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจนพร้อมด้วยกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมทั้งแต่การแสวงหาคนมาทำงาน การบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน การบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

๔. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การอำนวยความสะดวก หรือการวินิจฉัยสั่งการหลังการได้วิเคราะห์ และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงาน หรือติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกันเพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะ สะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้างใจอันดีต่อกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญกำลังใจไปในตัวด้วย

๗. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชี และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบ และรัดกุม^{๒๒}

เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จจุล่งไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงาน

^{๒๒} ดิน ปรัชญพฤทธิ, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔-๒๖.

จะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญ และคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลิตผลสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น^{๒๓}

แนวคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยเฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ ในการบริหาร ๕ ประการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตำราการบริหาร เช่น ทฤษฎีของ ลูเธอร์ กูลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน ที่ได้ขยายแนวคิดของฟาโย กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCoRB : Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ)^{๒๔}

หลักการบริหารดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ เพราะคณะสงฆ์มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องกระทำร่วมกันเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คณะสงฆ์ตั้งเอาไว้จึงต้องอาศัยหลักการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อความเหมาะสมถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และทันยุคสมัยปัจจุบัน

^{๒๓} Frederick W. Taylor อังโน ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓-๔๘.

^{๒๔} สุปรีชา กมลาคัน, **กลยุทธ์การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

๒.๒.๑ ความหมายของวัด

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของคำว่า “วัด” ไว้ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอนำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

วัดเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันศาสนา ซึ่งนอกจากจะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์แล้ว ยังเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและศูนย์กลางของชุมชน วัดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ความหมายของวัดมีอยู่มากมาย มีผู้ให้ความหมายของวัดไว้ดังต่อไปนี้

วัด หมายถึง สถานที่ทางศาสนา โดยปรกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์ หรือนักบวช^{๒๕} ที่อยู่ของพระ (นักบวช) ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นดินแดนแห่งพระรัตนตรัยสำหรับชุมชน มี ๓ เขต คือ เขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาส และเขตสังฆาวาส^{๒๖} ที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร เป็นที่บวชเรียน เป็นที่บำเพ็ญกุศลของประชาชนชาวบ้าน เป็นที่ประชาชนชาวบ้านโดยรอบมารับการปลูกฝังศีลธรรม และเป็นศูนย์กลางสำหรับประกอบกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของประชาชน^{๒๗}

วัด หมายถึง สถานที่ทางศาสนา มีเสนาสนะและอาคารวัตถุต่างๆ เป็นที่พำนักอยู่อาศัย ปฏิบัติพระธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ ของพุทธบริษัทโดยทั่วไป^{๒๘} วัด หมายถึง ที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณรและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา^{๒๙} ศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธ เป็นที่อยู่ของบรรพชิต(พระสงฆ์และสามเณร) และฆราวาสที่เกี่ยวข้อง เป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรม ตลอดจนการเผยแผ่ศาสนธรรมของชาวพุทธ^{๓๐} วัด หมายถึง ที่พำนักสงฆ์ เป็นที่ประกอบศาสนกิจและบำเพ็ญ

^{๒๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๕๙.

^{๒๖} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิลุตติเมธี), “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ใน **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖๔.

^{๒๗} กรมการศาสนา, กองพุทธศาสนสถาน, **ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

^{๒๘} กรมการศาสนา, **คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒๓.

^{๒๙} บุญร่วม เทียมจันทร์, **เจ้าอาวาส เจ้าพนักงาน ใครกำหนด?**, (กรุงเทพมหานคร: สามดีพริ้นติ้ง อีควิปเมนท์, ๒๕๕๖), หน้า ๓๙.

^{๓๐} พลสัมพันธ์ โพธิ์ศรีทอง, “การนำพระสงฆ์ (วัด) มาเป็นหลักในการแก้ปัญหาทางสังคมจิตวิทยาของเยาวชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์.” ใน **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๗.

กุศล เป็นสถาบันการศึกษาอบรมของพระสงฆ์และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นศูนย์กลางของการสมาคมพบปะสังสรรค์ ปรีกษาหาหรือและบริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน^{๓๑}

สรุปได้ว่า วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณรในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประกอบกิจของสงฆ์ เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมและบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัททั้งหลาย และเป็นสถานที่ในการให้การศึกษาอบรมขัดเกลาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

๒.๒.๒ การก่อตั้งและการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของวัด

วัดในทางพระพุทธศาสนานั้นสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับความเจริญและความเสื่อมของวัด การก่อตั้งและการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของวัดนั้น ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๒ กำหนดไว้ว่า การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง^{๓๒} ดังนั้นจึงสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ การก่อตั้งและการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของวัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) การก่อตั้งวัด

การก่อตั้งวัดนั้น มีรายละเอียดขั้นตอนอยู่ ๒ ส่วน คือ การสร้างวัด และการตั้งวัด ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑.๑) การสร้างวัด

การสร้างวัดในพระพุทธศาสนานั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ออกเป็นกฎกระทรวงฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗)^{๓๓} ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้กำหนดวิธีดำเนินการในการสร้างวัดดังต่อไปนี้

๑) บุคคลใดประสงค์จะสร้างวัดให้ยื่นคำขออนุญาตต่อนายอำเภอท้องที่ที่จะสร้างวัดนั้น พร้อมด้วยรายการและเอกสารดังต่อไปนี้

ก. หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองที่ดินที่จะยกให้สร้างวัด และที่ดินนั้นต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๖ ไร่

^{๓๑} สุนทร สุภตะโยธิน, **คู่มือสมณศักดิ์สำหรับผู้บริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: กรังปรีซ์อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒.

^{๓๒} สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^{๓๓} พระเทพวิสุทธิเวที (ปวง ธมมปญโญ), **วิชาการเลขานุการ ตามแนวหลักสูตรแผนกศึกษาอบรมโรงเรียนพระสังฆาธิการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์, ๒๕๓๒), หน้า ๓๑๙-๓๒๐.

ข. หนังสือสัญญาซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน หรือผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินตามกฎหมาย ทำกับนายอำเภอและเจ้าพนักงานที่ดินอำเภอ แสดงความจำนงจะให้ที่ดินดังกล่าวในข้อ ก. เพื่อสร้างวัด

ค. จำนวนเงินและสัมภาระที่จะใช้ในการสร้างวัดในระยะเริ่มแรก ต้องมีราคารวมกันไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท

ง. แผนที่แสดงเขตที่ตั้งวัด ประกอบด้วยเขตติดต่อด้านข้างเคียง และระยะทางระหว่างวัดที่จะสร้างกับวัดอื่นโดยรอบ และให้แสดงแผนผังสิ่งก่อสร้างของวัด ตามความเหมาะสมของสภาพที่ดิน โดยอาศัยแผนผังตามแบบต่างๆ ทำยกภูกระทรงเป็นหลักเท่าที่จะทำได้

จ. กำหนดระยะเวลาที่จะสร้างวัดให้แล้วเสร็จตามแผนผังนั้น

๒) วัดที่จะสร้างขึ้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. สมควรเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์

ข. เป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้รัศมี ๒ กิโลเมตร โดยเฉลี่ยวัดละไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ คน เว้นแต่มีเหตุจำเป็น

ค. มีเหตุผลที่เชื่อได้ว่า เมื่อตั้งขึ้นแล้วจะได้รับการบำรุงส่งเสริมจากประชาชน

ง. ตั้งอยู่ห่างจากวัดอื่นไม่น้อยกว่า ๒ กิโลเมตร เว้นแต่มีเหตุจำเป็น

๓) เมื่อนายอำเภอได้รับคำขออนุญาตสร้างวัด และพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ และเสนอเรื่องและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด

๔) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด แล้วส่งเรื่องและความเห็นไปยังกรมการศาสนา

๕) การพิจารณาคำขออนุญาตสร้างวัดกรมการศาสนาอาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนผัง หรือระงับการขออนุญาตสร้างวัดได้ตามที่เห็นสมควร

๖) เมื่อกรมการศาสนาพิจารณาเห็นสมควรให้สร้างวัดได้แล้วให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการเพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

๗) เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบแล้ว ให้กรมการศาสนาออกหนังสืออนุญาตให้สร้างวัด

(๑.๒) การตั้งวัด

การตั้งวัดในพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องสืบเนื่องต่อจากการสร้างวัดซึ่งกฎกระทรวงฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗)^{๓๔} ได้กำหนดวิธีดำเนินการในการตั้งวัดไว้เป็นแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ได้แล้ว ให้ผู้รับอนุญาตสร้างวัด ทายาท หรือผู้แทนเสนอรายงานการก่อสร้างและจำนวนพระภิกษุที่อยู่ประจำ

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๑.

ไม่น้อยกว่าสี่รูป พร้อมทั้งเสนอนามวัด และพระภิกษุผู้ควรเป็นเจ้าของวัด เพื่อขอตั้งเป็นวัดต่อ นายอำเภอ

๒) เมื่อนายอำเภอได้รับคำขออนุญาตสร้างวัด และพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาเจ้าคณะอำเภอและเสนอเรื่องและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด

๓) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด แล้วส่งเรื่องและความเห็นไปยังกรมการศาสนา

๔) การพิจารณาคำขออนุญาตสร้างวัดกรมการศาสนาอาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนผัง หรือระงับการขออนุญาตสร้างวัดได้ตามที่เห็นสมควร

๕) เมื่อกรมการศาสนาพิจารณาเห็นสมควรให้สร้างวัดได้แล้วให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

๖) เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศตั้งวัดในราชกิจจานุเบกษา

๗) เมื่อได้ประกาศตั้งเป็นวัดแล้วให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตสร้างวัดทายาทหรือผู้แทนดำเนินการไอนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้แก่วัดนั้นตามกฎหมาย และให้เจ้าอาวาสบันทึกประวัติของวัดนั้นไว้เป็นหลักฐาน

(๒) การเปลี่ยนแปลงสถานภาพของวัด

การเปลี่ยนแปลงสถานภาพของวัดนั้น วัดสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพ ได้ ๖ ประการ ได้แก่ การรวมวัด การย้ายวัด การยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ มีรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๒.๑) การรวมวัด

การรวมวัดนั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ออกเป็นกฎกระทรวงฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗)^{๓๕} ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้กำหนดวิธีดำเนินการในการรวมวัดดังต่อไปนี้

๑) เมื่อเจ้าคณะอำเภอและนายอำเภอเห็นสมควรที่จะรวมวัดตั้งแต่สองวัดซึ่งอยู่ใกล้ชิดกันเป็นวัดเดียว เพื่อประโยชน์แก่การทำนุบำรุงวัดให้เจริญยิ่งขึ้น หรือเพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ให้รายงานต่อเจ้าคณะจังหวัด

๒) เมื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะภาค

^{๓๕} อ้างแล้ว, หน้า ๓๒๑.

๓) เมื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังกรมการศาสนา

๔) เมื่อกรมการศาสนาเห็นสมควรแล้ว ให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

๕) เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศรวมวัดในราชกิจจานุเบกษา

(๒.๑) การย้ายวัด

การย้ายวัดนั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ออกเป็นกฎกระทรวงฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗)^{๓๖} ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้กำหนดวิธีดำเนินการในการย้ายวัดดังต่อไปนี้

๑) วัดใดมีเหตุจำเป็น ต้องย้ายไปตั้งในที่อื่น เพราะสถานที่ตั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ ให้เจ้าอาวาสแห่งวัดนั้นรายงานไปยังเจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอ

๒) เมื่อเจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอพิจารณาเห็นสมควรแล้วให้นำปรึกษานายอำเภอ แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะจังหวัด

๓) เมื่อเจ้าจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะภาค

๔) เมื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังกรมการศาสนา

๕) เมื่อกรมการศาสนาเห็นสมควรแล้ว ให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับความเห็นชอบแล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

๖) เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบเรียบร้อยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศย้ายวัดในราชกิจจานุเบกษา

๗) การจัดหาที่ดินตั้งวัด การย้ายทรัพย์สินของวัด การก่อสร้างวัดใหม่เป็นหน้าที่ของผู้ขอย้ายวัด และให้อยู่ภายใต้บังคับเช่นเดียวกับการสร้างวัด

(๒.๒) การยุบเลิกวัด

การยุบเลิกวัดวัดนั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ออกเป็นกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗)^{๓๗} ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้กำหนดวิธีดำเนินการในการยุบเลิกวัดดังต่อไปนี้

^{๓๖} อ้างแล้ว, หน้า ๓๒๑.

๑) วัดใดมีเหตุอันควรยุบเลิก เพราะสภาพเสื่อมโทรม หรือมีเหตุอื่นอันไม่สมควรจะเป็นวัดต่อไป เมื่อเจ้าคณะอำเภอและนายอำเภอพิจารณาเห็นสมควรยุบเลิกวัดนั้น ให้รายงานเจ้าคณะจังหวัด พร้อมด้วยบัญชีรายละเอียดทรัพย์สินของวัดที่จะยุบเลิกนั้น

๒) เมื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะภาค

๓) เมื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังกรมการศาสนา

๔) เมื่อกรมการศาสนาเห็นสมควรแล้ว ให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม

๕) เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศยุบเลิกวัดในราชกิจจานุเบกษา

๖) วัดใดร้างพระภิกษุไม่อาศัย เมื่อกรมการศาสนาเห็นสมควรยุบเลิกวัดนั้น ให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการเพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะได้ประกาศยุบเลิกวัดในราชกิจจานุเบกษา

(๒.๔) การขอพระราชทานวิสุงคามสีมา

การขอพระราชทานวิสุงคามสีมานั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ออกเป็นกฎกระทรวงฉบับที่ ๑(พ.ศ. ๒๕๐๗)^{๓๗} ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้กำหนดวิธีดำเนินการในการขอพระราชทานวิสุงคามสีมาดังต่อไปนี้

๑) วัดที่สมควรได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ต้องปรากฏว่าได้สร้างขึ้นหรือได้ปฏิสังขรณ์เป็นหลักฐานถาวร และมีพระภิกษุอยู่ประจำ ไม่น้อยกว่าห้ารูป ติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ระยะเวลาห้าปีมิให้บังคับใช้แก่วัดที่ได้สร้างอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้ว และกระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา

๒) ให้เจ้าอาวาสแห่งวัดนั้น เสนอรายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาต่อเจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอ

๓) เมื่อเจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำปรึกษานายอำเภอ แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะจังหวัด

๔) เมื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้นำเสนอเรื่องและความเห็นไปยังเจ้าคณะภาค

^{๓๗} อ้างแล้ว, หน้า ๓๒๒.

^{๓๘} อ้างแล้ว, หน้า ๓๒๒-๓๒๓.

๕) เมื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ให้ส่งเรื่องและความเห็นไปยังกรมการศาสนา

๖) เมื่อกรมการศาสนาเห็นสมควรแล้ว ให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำเสนอมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะได้นำความกราบบังคมทูลขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาต่อไป

๗) เมื่อพระราชทานวิสุงคามสีมาแก่วัดใดแล้ว ให้นายอำเภอท้องที่วัดนั้นตั้งอยู่ ดำเนินการปักหมยเขตที่ดินตามที่ได้รับพระราชทานต่อไป

(๒.๕) การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์

วัดร้างนั้น ถ้ายังมีได้ประกาศยุบเลิก วัดนั้นก็ยังคงมีสภาพเป็นวัดอยู่นั่นเอง เพราะวัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ไม่รู้จักตายเหมือนบุคคล แม้สิ่งก่อสร้างจะถูกทำลาย หรือเสียหายไปหมดด้วยภัยธรรมชาติ หรือด้วยการรื้อถอนเหลืออยู่แต่พื้นแผ่นดินก็ตาม ก็ยังคงมีสภาพเป็นวัดอยู่ตามเดิม เพราะการประกาศตั้งวัดนั้นแต่โบราณกาลมาทางราชการประกาศตั้ง เมื่อจะยุบเลิก ทางราชการก็ต้องประกาศยุบเลิก หากไม่ประกาศยุบเลิก แม้จะเป็นวัดร้างมา ก็ร้อยปีก็ตาม ก็คงมีสภาพเป็นวัดและเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายอยู่ตลอดไป^{๓๙} ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕^{๔๐} ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวัดร้างในมาตรา ๓๒ ทวิ ไว้ว่า วัดใดเป็นวัดร้าง ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย ในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัด ให้กรมการศาสนามีหน้าที่ปกครองดูแลวัดนั้นรวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์นั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ออกเป็นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๔^{๔๑} ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้กำหนดวิธีดำเนินการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์ดังต่อไปนี้

- ๑) เมื่อเจ้าคณะอำเภอพิจารณาเห็นว่า วัดร้างแห่งใดประกอบด้วยลักษณะดังนี้
 - ก. สมควรเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ และไม่ขัดขวางต่อราชการแผ่นดิน
 - ข. มีประชาชนเพียงพอที่จะทำนุบำรุงให้เจริญได้
 - ค. ตั้งอยู่ห่างจากวัดมีพระสงฆ์พอสมควร
 - ง. มีเนื้อที่พอที่จะขยายให้เป็นวัดเจริญได้ ซึ่งไม่ต่ำกว่า ๖ ไร่ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น
 - จ. ประชาชนพร้อมที่จะสร้างเสนาสนะขึ้นเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ได้

^{๓๙} อ้างแล้ว, หน้า ๔๙๑.

^{๔๐} สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๙.

^{๔๑} พระเทพวิสุทธิเวที (ปวง ธมมปญโญ), วิชาการเลขานุการ ตามแนวหลักสูตรแผนกศึกษาดุสิตวิทยา บรมโรงเรียนพระสังฆาธิการ, หน้า ๓๒๒-๓๒๓.

ฉ. สามารถหาพระภิกษุไปปกครองดูแลได้

ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นรายงานขอยกวัดขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์ต่อเจ้าคณะจังหวัด ตามแบบที่อธิบดีกรมการศาสนากำหนด พร้อมด้วยแผนที่แสดงเขตที่ดินของวัด แผนที่แสดงสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่ และแผนที่แสดงสิ่งที่จะสร้างขึ้นใหม่ในอนาคต

๒) เมื่อเจ้าคณะจังหวัดได้รับรายงานแล้ว ให้เสนอไปยังเจ้าคณะภาค และให้เจ้าคณะภาคพิจารณาตรวจสอบสถานที่ที่จะยกขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์เมื่อเห็นสมควร ให้ส่งเรื่องไปยังกรมการศาสนาเพื่อพิจารณากรมการศาสนาเห็นสมควรให้รายงานขอรับความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ แล้วเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ

๓) เมื่อมหาเถรสมาคมอนุมัติแล้ว ให้เสนอกระทรวงศึกษาธิการประกาศแจ้งความยกวัดนั้นขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์ แล้วแจ้งให้เจ้าคณะผู้ปกครองวัดนั้นรับไว้ในความปกครองดูแลแจ้งจังหวัดทราบต่อไป

สรุปได้ว่าการก่อตั้งวัด ได้แก่การขออนุญาตสร้างและตั้งวัด ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด คือกฎกระทรวงฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) เมื่อตั้งเป็นวัดถูกต้องตามกฎหมายแล้ว วัดจะมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ตามมาตรา ๓๑ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ หลังจากตั้งเป็นวัดแล้ว อาจรวมกับวัดที่อยู่ติดกันได้เพื่อความเหมาะสมในการปกครอง ถ้าที่ตั้งวัดขาดความเหมาะสมยังสามารถย้ายไปตั้งในสถานที่ที่เหมาะสมได้ ถ้าวัดที่ตั้งอยู่ขาดความเหมาะสมที่จะเป็นวัดก็สามารถยุบเลิกวัดได้ แต่จะแยกวัดออกจากวัดที่มีอยู่เดิมไม่ได้ ตามมาตรา ๓๒ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ นอกจากนี้วัดที่เจริญรุ่งเรืองแล้วยังสามารถขอพระราชทานวิสุงคามสีมา เพื่อให้เป็นวัดที่ถูกต้องตามหลักของพระธรรมวินัยต่อไป

๒.๒.๓ ประเภทของวัด

วัดเป็นพุทธศาสนสถาน เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณรและเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัททั้งหลาย ประเภทของวัดนั้นขึ้นอยู่กับผู้จัดขออนุญาต ๕ ประเภท ดังต่อไปนี้

๑) แบ่งประเภทวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๑^{๔๒} ได้แบ่งวัดออกเป็น ๒ อย่าง คือ

^{๔๒} สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๘.

๑. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ “อาราม” ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังฆกรรมตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์ นับว่าเป็นวัดที่สมบูรณ์ทั้งทางกฎหมายและทางพระวินัยทุกประการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

๒. สำนักสงฆ์ ได้แก่วัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดแล้ว แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น ตามความ ในมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และวัดที่สร้างขึ้นก่อน ร.ศ. ๑๒๑ ซึ่งยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาด้วย

๒) แบ่งประเภทวัดตามกรมการศาสนา

กรมการศาสนา^{๔๓} ได้แบ่งประเภทของวัดตามสถานภาพออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. พระอารามหลวง ได้แก่ วัดที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ก็ดี พระราชทานเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ต่ำศักดิ์ลงมา หรือแก่วัดเองก็ดี มีอยู่จำนวนหนึ่งที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ทรงสร้างหรือสร้างขึ้นหรือทรงปฏิสังขรณ์และสร้างขึ้นแล้วน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระอารามหลวง รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวงด้วย

๒. วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้างหรือปฏิสังขรณ์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้สร้างวัดและประกาศตั้งวัดโดยถูกต้องตามกฎหมายจากทางราชการแล้ว และช่วยกันทำนุบำรุงวัดสืบต่อกันมาตามลำดับ วัดราษฎร์หมายถึงวัดที่ทั้งชนิดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ที่มีได้นับเข้าเป็นพระอารามหลวง

๓. วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอาศัยประจำ ซึ่งทางราชการจะขึ้นทะเบียนเป็นวัดร้าง วัดร้างโดยสภาพยังเป็นนิติบุคคลอยู่โดยสมบูรณ์และมีโอกาสที่จะเป็นวัดมีพระสงฆ์ได้อีก โดยดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดที่มีพระสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๔

๓) แบ่งประเภทตามจุดมุ่งเน้นของวัด

พนม พงษ์ไพบูลย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “จาริกไว้ในพระพุทธานุศาสนจักรในการศึกษา” ว่า วัดสามารถจำแนกเป็น ๓ ประเภท คือ^{๔๔}

^{๔๓} กรมการศาสนา, คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส, หน้า ๒๒๖.

^{๔๔} พนม พงษ์ไพบูลย์, จาริกไว้ในพระศาสนา จาริกไว้ในการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๗๘.

๑. วัดที่มุ่งพัฒนาถาวรวัตถุให้มีความโอ่อ่า มีเสนาสนะใหญ่โต วัดประเภทนี้ใช้ทุนรอนมาก มีผู้อุปถัมภ์เป็นพิเศษหรือเจ้าอาวาสมีคุณลักษณะพิเศษ หารายได้เข้าวัดได้มาก เงินที่ได้มาส่วนใหญ่จากคนทั่วไป ไม่ใช่คนในท้องถิ่น

๒. วัดที่มุ่งเน้นปริยัติ มุ่งให้ประชาชน พระเณรได้ศึกษาในรูปแบบต่างๆ วัดประเภทนี้ใช้ทุนรอนไม่มากนัก แต่มีกิจกรรมเพื่อการศึกษาในวัดสม่ำเสมอ

๓. วัดที่มุ่งการปฏิบัติ เช่น วิปัสสนาธุระ เน้นการสร้างความสงบในจิตใจ วัดประเภทนี้มักทำให้วัดคล้ายธรรมชาติ มักลงทุนในสิ่งก่อสร้างน้อย

๔) แบ่งวัดตามสังกัดนิกาย

วัดในทางพระพุทธศาสนานั้นยังสามารถแบ่งตามนิกายของพระสงฆ์ในกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๔^{๕๕} กำหนดให้การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ดังนั้นจึงแบ่งประเภทวัดตามสังกัดนิกายได้ ๒ ประเภท

๑. วัดมหานิกาย เป็นวัดที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ขึ้นสังกัดการปกครองกับเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่ของมหานิกาย

๒. วัดธรรมยุต เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต ขึ้นสังกัดการปกครองกับ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่ของคณะธรรมยุต

๕) แบ่งตามจำนวนบุคลากรในวัด

การแบ่งประเภทของบุคลากรในวัดนั้นอาจแบ่งได้ตามจำนวนของพระภิกษุที่มีอยู่ในวัด ซึ่งน้อย ปลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร^{๕๖} ได้ให้ทัศนะว่าวัดที่มีขนาดใหญ่ มีพระภิกษุสามเณรเกิน ๒๐ รูปขึ้นไป ส่วนจำนวนของพระภิกษุเกี่ยวข้องกับการทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ตามพระวินัย ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า สงฆ์จตุรกร (๔ รูป) สามารถทำสังฆกรรมได้ทุกอย่าง ยกเว้นปวารณา ให้ผ้ากฐินอุปสมบท และอัพภาน สงฆ์ปัญจกร (๕ รูป) สามารถทำสังฆกรรมได้คือ ปวารณา ให้ผ้ากฐินอุปสมบทใน ปัจจันตชนบท สงฆ์ทศกร (๑๐ รูป) สามารถทำ สังฆกรรมได้คือ อุปสมบทในมัธยมประเทศ และสังฆกรรมอื่นๆ ยกเว้นอัพภาน สงฆ์วิสตกร (๒๐ รูป) สามารถทำ สังฆกรรมได้ทุกอย่าง จากหลักเกณฑ์นี้สามารถแบ่งขนาดของวัดโดยใช้บุคลากรภายในวัดโดยอนุโลมและให้มีความสัมพันธ์กับภารกิจของวัดทั้ง ๖ ด้านได้ดังนี้

๑. วัดขนาดเล็ก ได้แก่วัดที่มีบุคลากรในวัดน้อยกว่า ๑๐ รูป/คน

^{๕๕} สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๗๐.

^{๕๖} น้อย ปลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร, “การบริหารและการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.”

ใน หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๙), หน้า ๑๖๓.

๒. วัดขนาดกลาง ได้แก่วัดที่มีบุคลาการในวัด ๑๐ - ๑๙ รูป/คน

๓. วัดขนาดใหญ่ ได้แก่วัดที่มีบุคลาการในวัด ๒๐ รูป/คน ขึ้นไป

สรุปได้ว่า วัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีอยู่ ๒ อย่าง คือวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและวัดที่เป็นสำนักสงฆ์ แต่สามารถแบ่งวัดตามสภาพของวัด ได้ ๓ ประเภท คือ วัดพระอารามหลวง วัดราษฎร์ และวัดร้าง ซึ่งสถานภาพของวัดนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น จากวัดราษฎร์เป็นวัดร้างหรือวัดพระอารามหลวง หรือจาก วัดร้างเป็น วัดราษฎร์ เป็นต้น และวัดพระอารามหลวงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับวัดราษฎร์ ส่วนวัดร้างแม้มีสถานภาพเป็นวัดแต่ไม่มีการดำเนินการตามภารกิจของวัด แบ่งตามจุดมุ่งเน้นของวัดจัดได้ เป็น ๓ ประเภท คือ เน้นการก่อสร้าง เน้นการศึกษาและเน้นการปฏิบัติ ถ้าแบ่งตามสังกัดมหานิกายแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ วัดสังกัดมหานิกาย และวัดสังกัดธรรมยุต ซึ่งวัดสังกัดมหานิกายกับวัดธรรมยุตนั้นมีสภาพเหมือนกันโดยกฎหมายและบริหารจัดการวัดในรูปแบบเดียวกัน แต่วัดธรรมยุตมีจำนวนน้อยกว่า และเขตการปกครองไม่ตรงตามเขต การปกครองของทางอาณาจักร ถ้าแบ่งตามบุคลาการในวัดอาจแบ่งได้หลายขนาดตาม ความเหมาะสม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาประเภทของวัดโดยใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของวัดที่ศึกษา คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (พัทธสีมา) และวัดที่เป็น สำนักสงฆ์ เลือกศึกษาจากสังกัดมหานิกายเพราะมีจำนวนมาก ครอบคลุมเขตพื้นที่การปกครองทางอาณาจักร และเลือกศึกษาขนาดของวัดโดยแบ่งตามจำนวน บุคลาการที่มีอยู่ภายในวัด เพราะบุคลาการภายในวัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการบริหารวัด

๒.๒.๔ ภารกิจของวัด

วัดเป็นพุทธศาสนสถาน เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณรและเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัททั้งหลาย ดังนั้นวัดจึงมีภารกิจดังต่อไปนี้

๒.๒.๔.๑ ภารกิจของวัดโดยทั่วไป

นับตั้งแต่สมัยโบราณวัดมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมไทย ทุกหมู่บ้านมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจและสติปัญญา เป็นศูนย์กลางของความเชื่อถือ และความสามัคคี ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มีผู้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่อันเป็นภารกิจทั่วไปของวัดเอาไว้ดังต่อไปนี้

บทบาทของวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังนี้^{๔๗}

๑. วัดเป็นที่สงปรนรมย์

^{๔๗} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

๒. วัดเป็นที่บ่มศีลงาม
๓. วัดเป็นแหล่งความรู้
๔. วัดเป็นแหล่งชูธรรมะ
๕. วัดเป็นแหล่งละอบายมุข
๖. วัดเป็นแหล่งปลูกปลูกใจ
๗. วัดเป็นแหล่งให้บริการ

วัดในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังนี้

๑. เป็นสถานที่ประพาศิพตพรหมจรรย์ของพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้ไคร่ธรรม
๒. เป็นสถานที่สำหรับประชาชนไปบำเพ็ญกุศล
๓. เป็นดินแดนแห่งความสงบ คือเป็นที่อยู่ของผู้สงบ เป็นดินแดนไปมาหาสู่ของผู้รักสงบ
๔. เป็นสาธารณูปการที่ชาวบ้านได้อาศัยใช้สาธารณูปโภค เช่น ตักน้ำกินน้ำใช้ที่สระวัด
๕. เป็นสถานศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้แทบทุกสาขาวิชาตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูง
๖. เป็นสโมสรสถานหรือสมาคมที่ชุมนุมพักผ่อนหย่อนอารมณ์ของประชาชนทั่วไปในบาง

โอกาส

๗. เป็นสุซศาลา โรงพยาบาลหรือแพทย์สถานที่พระบริการชาวบ้าน ผู้ป่วยไข้
๘. เป็นสถานที่พึ่งพำนักของคนไร้ที่พึ่ง เช่น กำ พรำ อนาถา หรือประสบไฟไหม้ น้ำท่วม
๙. เป็นที่พึ่งหลบลี้หนีภัยของคนที่ถูกภัยคุกคาม เช่น ภัยสงคราม หรือโรคภัยร้ายแรง

คุกคาม

๑๐. เป็นสถานที่พึ่งของผู้ตายและญาติของผู้ตาย
๑๑. เป็นสนามเด็กเล่น หรือเล่นกีฬาของประชาชน
๑๒. เป็นสถานที่พักของผู้เดินทาง เสมือนเป็นโรงแรมของประชาชนคนเดินทาง
๑๓. เป็นสถานที่เปรียบเทียบคติความเสมือนหนึ่งเป็นโรงศาลวินิจฉัยเรื่องราวแก่

ประชาชน

๑๔. เป็นสถานที่พบปะกันแห่งชายหนุ่มหญิงสาวตามประเพณีไทยแท้แต่โบราณ
๑๕. เป็นศูนย์กลางแห่งศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย

กรมการศาสนา ได้สรุปบทบาทของวัดเอาไว้ดังต่อไปนี้^{๔๘}

๑. วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระสงฆ์ และรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนอยู่ในสมัยนั้น

^{๔๘} กรมการศาสนา, **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**, (กรุงเทพมหานคร: เอ พี กราฟิคดีไซน์, ๒๕๓๙), หน้า ๗.

๒. วัดเป็นสถานที่ที่พ่อแม่ตลอดจนคนแก่คนเฒ่าและสตรีมารับความรู้ด้วยการสดับพระธรรมเทศนา

๓. วัดเป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิความรู้ของคนสมัยก่อนโดยวัดเป็นแหล่งตำราแพทย์ และพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นหมอรักษาพยาบาลคนเจ็บทั่วไป

๔. วัดเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ

๕. วัดเป็นสถานที่พักอาศัยของคนเดินทาง ซึ่งวัดบางวัดได้สร้างศาลาเอาไว้กว้างขวางใหญ่โตเพื่อรองรับกิจการนี้โดยเฉพาะ

๖. วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์ และพักผ่อนหย่อนใจวัดได้จัดสถานที่ต่างๆ ในบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และร่มรื่น

๗. วัดเป็นสถานที่รื่นเริงที่จัดเทศกาล และมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด เช่น งานก่อพระเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์ บุญมหาชาติ เป็นต้น และยังเป็นสถานที่พบปะของคนหนุ่มสาวด้วย

๘. วัดเป็นบ่อเกิดและเป็นศูนย์กลางของศิลปกรรมแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม

๙. วัดเป็นที่ไกลไกลข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ ของชาวบ้าน

๑๐. วัดเป็นสถานที่สำหรับชาวบ้านรอบวัดมาทำ บุญ และบำเพ็ญกุศลตลอดจนประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

๑๑. วัดเป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือขอยืมไปใช้เมื่อคราวมีงาน

๑๒. วัดเป็นศูนย์กลางการบริหาร หรือการปกครองท้องถิ่น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน เพื่อบอกแจ้งกิจการต่างๆ

กองพุทธศาสนสถาน ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของวัดในชุมชนดังต่อไปนี้^{๔๙}

๑. เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

๒. เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนา

๓. เป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น หรือเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

๔. เป็นที่พึ่งของประชาชนทั้งด้านจิตใจและการให้การสงเคราะห์ยามเดือดร้อน
บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนดังต่อไปนี้^{๕๐}

^{๔๙} กรมการศาสนา, กองพุทธศาสนสถาน, ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา, หน้า ๙.

๑. วัดเป็นสถาบันทางการศึกษา สมัยก่อนที่จะมีโรงเรียน วัดได้เป็นสถาบันการศึกษา พ่อแม่จะพาบุตรมาบวชเพื่อจะได้ศึกษาเล่าเรียน เมื่อสึกออกไปจะได้มีการศึกษา มีความรู้ไปประกอบอาชีพได้

๒. วัดเป็นสถานสงเคราะห์ ชาวบ้านที่ยากจนได้พึ่งพาบุญและอาศัยวัดเป็นที่พำนัก บางคนใช้วัดเป็นสถานที่พักเวลาจะเดินทางไปสถานที่ไกลๆ

๓. วัดเป็นสถานพยาบาล พระสงฆ์บางรูปมีความสามารถพิเศษในการรักษาพยาบาลผู้ที่เจ็บป่วย การรักษาจะเป็นการใช้ยาสมุนไพรโบราณ

๔. วัดเป็นสถาบันตุลาการ ถ้ามีการขัดแย้งขึ้นภายในครอบครัว พระสงฆ์ จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ซึ่งได้ทำหน้าที่ทั้งเป็นนักจิตวิทยาและผู้พิพากษา

๕. วัดเป็นศาลาประชาคม เป็นสถานที่รวมกลุ่มของชาวบ้านเวลามีการประชุมเรื่องสำคัญๆ แม้แต่การประชุมของเจ้าหน้าที่ทางราชการก็ใช้วัดเป็นสถานที่ประชุมด้วย

๖. วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อของชาวพุทธศาสนา เช่น การเข้าพรรษา การทอดกฐิน จะกระทำ ที่วัด

๗. วัดเป็นที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากชาวบ้านมีความเชื่อและศรัทธาต่อพระพุทธรูปศาสนามาก ศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านที่ได้ปรากฏออกมาเป็นผลงานจารึก เขียนภาพ การตกแต่งตามโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น และวัดยังเป็นที่รวมของสิ่งโบราณที่มีค่า โดยทางวัดจะเก็บรวบรวมไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

๘. วัดเป็นสถานบันเทิง เวลาที่ชาวบ้านมีการจัดพิธีกรรมต่างๆ จะมีการจัดมหรสพขึ้นในวัด ซึ่งเป็นการสมโภชตามประเพณีนิยม เช่น งานบุญแจกข้าว ทำบุญให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นต้น โดยเจ้าภาพที่ศรัทธาจะฉลองและสมโภชงานโดยจัดให้มีมหรสพที่วัด

สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทหรือภารกิจต่อสังคมและชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างมากมาย เช่น เป็นสถานศึกษากลางสำหรับประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในด้านต่างๆ ที่เป็นความรู้เพื่อการดำรงรักษาสังคม ซึ่งได้แก่ วิชาก่อสร้างช่างฝีมือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เกษัตริกรรม นิติศาสตร์ พงศาวดารตำนานเมืองและท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในสังคม

^{๕๐} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย แนวทางวิจัยและพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: แพรววิทยา, ๒๕๒๘),

๒.๒.๔.๒ ภารกิจของวัดตามกฎหมาย

ภารกิจของวัดตามกฎหมายนั้นมีอยู่ ๖ ประการตามภารกิจของคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕^{๕๑} มาตรา ๑๕ คือ

๑. ด้านการปกครองคณะสงฆ์
๒. ด้านการศาสนศึกษา
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
๔. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม
๕. ด้านการสาธารณูปการ
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๒.๒.๕ เจ้าอาวาส

๒.๒.๕.๑ ความหมายของเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาสเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของวัด เป็นผู้ที่น่าพาให้วัดเจริญก้าวหน้าเป็นหัวหน้าของพระภิกษุสามเณรและผู้ที่อยู่อาศัยวัด การที่วัดจะเจริญหรือเสื่อมจึงอยู่ที่เจ้าอาวาส มีผู้ให้ความหมายของเจ้าอาวาสดังต่อไปนี้

เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองวัด^{๕๒}

เจ้าอาวาส หมายถึง พระสังฆาธิการระดับวัด เป็นผู้นำของพระภิกษุและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ในวัด^{๕๓} พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ปกครองวัด^{๕๔} ผู้นำของพระภิกษุสงฆ์ สามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของวัด และปกครองบังคับบัญชาให้ผู้อยู่ในวัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๕๕}

สรุปความหมายของเจ้าอาวาสได้ว่า เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองวัด มีหน้าที่ในการบริหารกิจการของวัดและปกครองบังคับบัญชาให้ผู้อยู่ในวัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

^{๕๑} สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ*, หน้า ๕.

^{๕๒} ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, หน้า ๓๒๕.

^{๕๓} ไพบุลย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารงานในวัด.” ใน *วัดพัฒนา ๔๔*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗.

^{๕๔} บุญร่วม เทียมจันทร์, *เจ้าอาวาส เจ้าพนักงาน ใครกำหนด?*, หน้า ๓๙.

^{๕๕} น้อย ปลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร, “การบริหารและการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.” ใน *หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*, หน้า ๑๖๖.

๒.๒.๕.๒ คุณสมบัติของเจ้าอาวาส

คุณสมบัติของเจ้าอาวาสได้กำหนดเอาไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดคุณสมบัติของ พระสังฆาธิการและของเจ้าอาวาสเอาไว้ดังนี้^{๕๖}

- (๑) ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้
 - (๑.๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
 - (๑.๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
 - (๑.๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
 - (๑.๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
 - (๑.๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
 - (๑.๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
 - (๑.๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใดเพราะความผิดมาก่อน
- (๒) ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะ คือ
 - (๒.๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ
 - (๒.๑) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ในถิ่นนั้น
 - (๒.๒) พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้
 - มีพรรษาพ้น ๑๐
 - เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์
 - มีสมณศักดิ์
 - ก.ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก
 - ข.ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท
 - ค.ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี
 - (๒.๔) พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้
 - มีพรรษาพ้น ๑๐
 - เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์
 - มีสมณศักดิ์

^{๕๖} สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๘๙-๙๐.

- ก. ไม่ต่ำกว่าพระราชกณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวง ชั้นเอก
 ข. ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท
 ค. ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือ พระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

คุณสมบัติที่ดีในการบริหารและจัดการวัดของเจ้าอาวาส ดังนี้^{๕๗}

๑. เป็นผู้ทรงศีลทรงธรรม
๒. เป็นผู้มีกิจการงานสะอาด ไม่ประพฤตินอกรีตนอกรอยแห่งสมณะ
๓. เป็นผู้ฉลาดในอุบายแห่งทางเจริญและทางเสื่อม
๔. เป็นผู้มองเห็นการณ์ไกล ในการสืบทอดในการบริหารการปกครองแล้วรีบสร้างทายาทขึ้นมา โดยเฉพาะอุบายวิธีในการสร้างคน
๕. เป็นผู้มีความรู้
๖. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
๗. เป็นผู้มีความกล้าหาญ
๘. เป็นผู้มีความอดทน
๙. เป็นผู้มีความรอบรู้ทั้งคดีโลกและคดีธรรมพอสมควร
๑๐. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๑๑. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตในการบริหารและการปกครองได้ดี

จากคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่ระบุไว้ในกฎหมายเถรสมาคม และข้อเสนอแนะคุณสมบัติของเจ้าอาวาสที่ดีนั้น พบว่าเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ที่มีพรชาสมควรแก่ตำแหน่งและเป็นที่ยอมรับนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดนั้น ถ้าเป็นวัดพระอารามหลวงจะต้องมีสมณศักดิ์ที่สมควรแก่ตำแหน่งด้วย นอกจากนี้ยังต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตัวในฐานะเป็นผู้นำของวัด เช่น มีคุณธรรมที่ดี มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล

๒.๒.๕.๓ พรชชาและสมณศักดิ์ของเจ้าอาวาส

ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน พระสังฆาธิการ^{๕๘} ได้กำหนดคุณสมบัติของพระสังฆาธิการเอาไว้ ในส่วนของพรชชาสมควรแก่ตำแหน่ง และนอกจากนี้พระสังฆาธิการระดับต่างๆ ยังกำหนดสมณศักดิ์เอาไว้แตกต่างกันออกไป ซึ่งเจ้าอาวาสนั้นสามารถดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการทำหน้าที่ในการปกครอง คณะสงฆ์ที่สูงขึ้นไปในขณะเดียวกันได้ด้วย มีรายละเอียดเกี่ยวกับพรชชาและสมณศักดิ์ดังต่อไปนี้

^{๕๗} น้อย ปลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร, “การบริหารและการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.” ใน หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, หน้า ๑๖๗.

^{๕๘} สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๘๔.

พรรษา

พรรษาคือระยะเวลา นับตั้งแต่อุปสมบทมาจนถึงปัจจุบันของพระสงฆ์ ตามหลักของพระวินัยได้แบ่งพรรษาออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

๑) พระนวกะ คือผู้บวชใหม่ มีระยะเวลานับตั้งแต่อุปสมบทมาไม่เกิน ๕ พรรษา ต้องถือนิสัยกับอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ ห้ามมิให้ปกครองหมู่คณะ ไม่สามารถดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดได้

๒) พระมัชฌิมะ คือผู้บวชปานกลาง มีระยะเวลานับตั้งแต่อุปสมบทมา ไม่เกิน ๑๐ พรรษา ไม่ต้องถือนิสัยกับอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ สามารถดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราษฎร์และเจ้าคณะตำบลได้

๓) พระเถระ คือผู้บวชมานาน มีระยะเวลานับตั้งแต่อุปสมบทมา ครบ ๑๐ พรรษา สามารถดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาสวัด พระอารามหลวงหรือได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ได้ ในกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วย การแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ^{๕๙} ได้กำหนดพรรษาเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการเอาไว้ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่ ต้องมีพรรษา ๓๐ พรรษาขึ้นไป
๒. เจ้าคณะภาค ต้องมีพรรษา ๒๐ พรรษาขึ้นไป
๓. เจ้าคณะจังหวัด ต้องมีพรรษา ๑๐ พรรษาขึ้นไป
๔. เจ้าคณะอำเภอ ต้องมีพรรษา ๑๐ พรรษาขึ้นไป
๕. เจ้าคณะตำบล ต้องมีพรรษา ๕ พรรษาขึ้นไป
๖. เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ต้องมีพรรษา ๕ พรรษาขึ้นไป
๗. เจ้าอาวาสวัดพระอารามหลวง ต้องมีพรรษา ๑๐ พรรษาขึ้นไป

สมณศักดิ์

สมณศักดิ์เป็นยศที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งโดยตรงและพระราชทานให้คณะสงฆ์แต่งตั้งกันเอง^{๖๐} แบ่งออกเป็น ๖ ประเภท ได้แก่

- ๑) สมเด็จพระราชาคณะ เป็นสมณศักดิ์ของพระมหาเถระผู้ใหญ่
- ๒) พระราชาคณะ เป็นสมณศักดิ์ของพระเถระ แบ่งออกเป็น ๖ ชั้น ได้แก่
 ๑. พระราชาคณะชั้นรองสมเด็จพระ
 ๒. พระราชาคณะชั้นธรรม
 ๓. พระราชาคณะชั้นเทพ

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓- ๙๐.

^{๖๐} สุนทร สุภูตะโยธิน, คู่มือสมณศักดิ์ สำหรับผู้บริหาร ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร: กรังปรีซ์อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗-๔๓.

๔. พระราชาคณะชั้นราช

๕. พระราชาคณะชั้นสามัญญ

๓) พระครูสัญญาบัตร เป็นเป็นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ทั่วไปที่เป็น พระสังฆาธิการ แบ่งออกเป็น ๑-๔ ชั้น ตามตำแหน่ง ไม่จำกัดจำนวน ได้แก่

๑. พระครูสัญญาบัตรวัดราษฎร์ มี ๑๐ อันดับ

๒. พระครูสัญญาบัตรพระอารามหลวง มี ๑๒ อันดับ

๓. พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะตำบล มี ๔ อันดับ

๔. พระครูสัญญาบัตรระดับอำเภอ มี ๖ อันดับ

๕. พระครูสัญญาบัตรระดับจังหวัด มี ๓ อันดับ

๔) พระเปรียญ เป็นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ที่สอบไล่ผ่านบาลีสนามหลวง มี ๗ ชั้น ตั้งแต่เปรียญธรรม ๓ ประโยค ถึง เปรียญธรรม ๙ ประโยค

๕) พระฐานานุกรม เป็นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระราชาคณะหรือเจ้าคณะผู้ปกครองตามสิทธิ์ที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ตั้งได้ตาม สมณศักดิ์นั้นๆ จำนวนแตกต่างกันออกไป

๖) พระพิธีธรรม เป็นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ประจำ วัดที่เป็นพระอารามหลวงบางแห่ง มีจำนวนไม่มากนัก

๓) พระครูประทวน เป็นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยพระบรมราชูปถัมภ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นิยมตั้งพระสงฆ์ผู้เป็น กรรมการศึกษาและอุปการะโรงเรียน ไม่มีราชทินนาม มีได้ไม่จำกัดจำนวน

ในกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน พระสังฆาธิการ^{๖๑} ได้กำหนดสมณศักดิ์เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการเอาไว้ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่ มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

๒. เจ้าคณะภาค มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพหรือ พระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

๓. เจ้าคณะจังหวัด มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญญหรือ พระคณาจารย์โทหรือเป็นเปรียญธรรม ๖ ประโยค

๔. เจ้าคณะอำเภอ มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูสัญญาบัตรหรือ พระคณาจารย์ตรี หรือเป็นเปรียญธรรม ๔ ประโยค

^{๖๑} สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๘๓-๘๐.

๕. เจ้าคณะตำบล มีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือเป็น
 นักรธรรมเอก

๖. เจ้าอาวาสวัดพระอารามหลวง ต้องมีสมณศักดิ์ตามที่กำหนดเอาไว้ในคุณสมบัติของ
 เจ้าอาวาสพระอารามหลวง

สรุปได้ว่าพรรษาเกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาสในการเข้าสู่ตำแหน่งเจ้าอาวาสและตำแหน่งใน
 การปกครองคณะสงฆ์ และสมณศักดิ์จะเกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาสเมื่อดำรงตำแหน่งสูงขึ้นไปอีก หากเป็น
 เพียงเจ้าอาวาสวัดโดยทั่วไปจะมีสมณศักดิ์พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราษฎร์กับเจ้าอาวาสพระ
 อารามหลวงในชั้นต่างๆ เท่านั้น และหากไม่มีสมณศักดิ์ใดๆ เลยไม่สามารถดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด
 พระอารามหลวงได้ ส่วนเจ้าอาวาสวัดราษฎร์นั้นแม้ไม่มีสมณศักดิ์ก็ดำรงตำแหน่งได้ และเรียกคำ
 นำหน้าว่าพระอธิการ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาสมณศักดิ์และพรรษาของเจ้าอาวาส โดย
 แบ่งสมณศักดิ์ออกเป็นสัญญาบัตร ได้แก่ พระราชาคณะกับพระครูสัญญาบัตร และไม่เป็นสัญญาบัตร
 ทั้งนี้เพราะสมณศักดิ์ในชั้น สัญญาบัตรทั้งหมดเป็นสมณศักดิ์ที่ได้จากการมีผลงานในการพัฒนาวัด
 ส่วนสมณศักดิ์อื่นนั้นได้มาจากการแต่งตั้ง สอบไล่ได้ ไม่เกี่ยวข้องกับผลงานการพัฒนาวัดโดยตรง ส่วน
 พรรษา แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ น้อย (มีพรรษาน้อยกว่า ๑๑ พรรษา) ปานกลาง (มีพรรษา ๑๑ –
 ๒๐ พรรษา) และมาก (มีพรรษามากกว่า ๒๐ พรรษา) โดยอนุโลมตามการแบ่งพรรษาตามหลักของ
 พระธรรมวินัยและการแต่งตั้งพระสังฆาธิการตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

๒.๒.๕.๔ ความสำคัญของเจ้าอาวาส

เนื่องจากเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการบริหารและจัดการวัดมากที่สุดได้มีผู้
 กล่าวถึงความสำคัญของเจ้าอาวาสดังต่อไปนี้

เจ้าอาวาสเป็นผู้มีความสำคัญต่อวัดที่สุด ทั้งต่อความเจริญรุ่งเรือง สันติสุข และความ
 มั่นคง โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่างๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำ
 สั่งสอนพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามให้อยู่ใน
 ศีลธรรมอันดี ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดให้มีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงเป็นศูนย์กลาง
 ของชุมชนในการศึกษาอบรมศีลธรรม จริยธรรม และภาวนาธรรม^{๒๒} เป็นผู้บริหารกิจการวัด เป็น
 ผู้ปกครองดูแล แนะนำสั่งสอนพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบ
 เรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มี
 ประสิทธิภาพสูง และทำให้วัดเจริญรุ่งเรือง^{๒๓} เจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าของพระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้ปกครอง
 ดูแลพระภิกษุในวัดให้อยู่เป็นปรกติสุข เช่นเดียวกับบ้านที่ต้องมีหัวหน้าบ้าน ที่เรียกว่าหัวหน้า

^{๒๒} ไพบุลย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารงานในวัด.” ใน *วัดพัฒนา ๔๔*, หน้า ๑๗.

^{๒๓} น้อย ปลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร, “การบริหารและการจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.”
 ใน *หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*, หน้า ๑๖๖.

ครอบครัว ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงเป็นพ่อของวัด เป็นหัวหน้าวัด เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการปกครองดูแลวัด^{๖๔}

สรุปความสำคัญของเจ้าอาวาสได้ว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาแนะนำสั่งสอน พระภิกษุ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัด ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดให้มีความเจริญ เจ้าอาวาสเอาใจใส่ต่อการดำเนินกิจกรรมของวัดวัดก็ย่อมมีโอกาสเจริญก้าวหน้ามาก แต่ถ้าเจ้าอาวาสไม่เอาใจใส่ต่อการดำเนินกิจกรรมของวัด ก็ทำให้วัดเสื่อมโทรมลง

๒.๒.๕.๕ การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน พระสังฆาธิการได้กำหนดคุณสมบัติของพระสังฆาธิการ การแต่งตั้งและถอดถอน ไว้ดังนี้^{๖๕}

คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน พระสังฆาธิการได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการไว้ ๗ ข้อ ดังนี้

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
๗. ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม มีดังนี้ คือ^{๖๖}

๑. การแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ จะต้องมียุทธศาสตร์ทั่วไปแล้ว จะต้องมีการพิจารณา ๓๐ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

๒. การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคจะต้องมียุทธศาสตร์ไปแล้วจะต้องมีการพิจารณา ๒๐ พรรษา และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ

^{๖๔} บุญร่วม เทียมจันทร์, เจ้าอาวาส เจ้าพนักงาน ใครกำหนด?, หน้า ๓๙-๔๐.

^{๖๕} กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒), หน้า ๔๐๓.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐๔-๔๑๐.

จังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นเทพ หรือเป็นพระราชคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีและอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

๓. การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมีการพรรษา ๑๐ พรรษากับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔. การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ จะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมีการพรรษา ๑๐ พรรษากับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือมีเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕. การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล จะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมีการพรรษา ๕ พรรษากับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือเป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือเป็นนักธรรมเอก การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอคัดเลือกพระภิกษุ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖. การแต่งตั้งเจ้าอาวาสที่เป็นพระอารามราษฎร์ จะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมีการพรรษา ๕ พรรษา และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและศฤงคารในถิ่นนั้น ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังฆัด ถ้าไม่มี รองเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูปร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอ เจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ถ้าพระภิกษุ ผู้จะดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้งในการแต่งตั้งรอง

เจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุน้ำที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

๗. การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง คือต้องมีพรรษาพัน ๑๐ พรรษา เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชวคณะชั้นราช สำหรับพระอาราม หลวงชั้นโท ต้องมีสมณศักดิ์ ไม่ต่ำกว่าพระราชวคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

ส่วนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะส่วนหนึ่งดังนี้ คือ มีพรรษาพัน ๑๐ พรรษา เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชวคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี การแต่งตั้งเจ้าอาวาส พระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณีเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุน้ำที่ที่มอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามมติมหาเถรสมาคม

การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการจะพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีมรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุหรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ หรือให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่^{๖๗}

๒.๒.๕.๖ อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฏมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะ

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑๑.

ต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา ๔๕ กล่าวว่่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และ ไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่ง สำคัญยิ่ง^{๖๘} และนอกจากนั้น เจ้าอาวาสยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุดที่จะช่วย จรรโลงพระพุทธศาสนา ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ดังที่พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)^{๖๙} กล่าวว่่า พระสังฆาธิการ คือผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคม กำหนดให้มี จำนวน ๑๑ อันดับ โดยมีเจ้าคณะภาคเป็นอันดับที่ ๑ มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑ นั้น พระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือเจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุด มีความ รับผิดชอบสูงสุด ด้วยเหตุผล

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ประชาชนและเด็กเล็ก รู้ จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใครๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระศาสนาทั้งดีและร้ายย่อมเข้าใจ ปัญหาต่างๆ และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย

๒. ตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่ง เป็นเครื่องพิสูจน์และรับรองความสามารถของตำแหน่งปกครองสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างดี คือถ้าเป็นเจ้า อาวาสได้ดี ก็มีหวังที่จะเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะต่างๆ ได้ดี

ดังนั้น กฎหมายคณะสงฆ์จึงได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ และ มาตรา ๓๘ ดังนี้^{๗๐}

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฎหมายเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของ มหาเถรสมาคม

๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัย แก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวในมาตรา ๓๗ นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะงานอย่าง กว้างๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้น ได้กำหนดโดยลักษณะงานเป็น ๔ คือ^{๗๑}

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๙.

^{๖๙} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๕.

^{๗๐} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓-๓๔.

๑. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้แก่

๑.๑ การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตบแต่งการกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำ ด้วยแรงงานแรงงาน และแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุ ให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนสถาน และศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดี ด้วยหน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้

๑.๒ การจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล เช่น การรับทรัพย์สิน การอรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปด้วยดี คือ เป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผน หรือจารีตว่าด้วยการนั้น

๑.๓ การจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การดูแลรักษา การใช้จ่าย การจัดทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชี ทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าของเจ้าอาวาส ให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

๒. หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด ได้แก่

๒.๑ การปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควร หรือกล่าวอีกในหนึ่งว่า ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

๒.๑ การสอดส่องบรรพชิต และคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ดูแล การประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตแลคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม รวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคมและรวมถึงการว่ากล่าวแนะนำชี้แจง เกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม

๓. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

๓.๑ การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาอยู่ด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่โดยปฏิบัติสืบมาโดยตรงได้แก่การ

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔-๓๖.

จัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียง ซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

๓.๒ การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรม สั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เช่น การทำ กิจวัตรประจำ วัน การฝึกซ้อมสวดมนต์ ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรมและพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีล และปฏิบัติศาสนพิธีอื่นๆ

๔. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่อันเกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะ คือ

๔.๑ การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญกุศลทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

๔.๒ การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำ และเป็น การจร

๔.๓ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับคำปรึกษา และความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

๔.๔ การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาเผาศพ ศาลาพักรับหรือศาลาบำเพ็ญกุศล และที่เก็บศพ เป็นต้น

๒.๒.๖ การบริหารจัดการวัด

การบริหารและการจัดการวัด ครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้ากับพระสาวกไม่ได้เป็นผู้สร้างวัด การบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของคนสร้างวัดให้ พระพุทธองค์และ พระสาวกไม่ได้เป็นเจ้าของวัด และไม่อยู่ติดวัด เพราะจาริกสั่งสอนไปตามนิคมต่างๆ ปัจจุบันการบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ว่า วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนในกิจการทั่วไป ดังนั้น เจ้าอาวาสต้องมีศาสตร์และศิลป์ใน การบริหารและจัดการวัด ในการบริหารและจัดการวัดจะต้อง

ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณ^{๗๒}

วิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ การบริหารและการจัดการวัดไว้ ในเอกสารวิชาการ หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ไว้ดังนี้^{๗๓}

๑. ควรมีการคัดสรรและอบรมบุคคลผู้จะมาบวชในพระพุทธศาสนาให้เป็นที่มั่นใจที่จะเข้ามาศึกษาอบรม

๒. ต้องมีการศึกษาอบรมธรรมแก่ผู้เข้ามาบวชทั้งก่อนระหว่างและหลังการบวชด้วย

๓. ต้องมีการปฏิบัติธรรมในระหว่างบวชเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อการเผยแผ่ต่อไปแก่ประชาชน

๔. แต่ละวัดจักต้องให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วได้มีโอกาสเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน และความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและต้องพยายามวิเคราะห์หาทางเผยแผ่ธรรมต่อประชาชนด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่องด้วย

๕. กิจกรรมการศึกษาธรรมของพระสงฆ์และประชาชน ควรมุ่งให้การศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องให้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับทั้งในทางงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยหลักแห่งความไม่ประมาทและหลักแห่งการพึ่งตนเอง

๖. ศาสนาเป็นที่พึงพอใจ ดังนั้นการปกครองสงฆ์ให้มีพฤติกรรมและ การกระทำ ที่เหมาะสม นับเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นที่พระทุกรูปพึงปฏิบัติ เจ้าอาวาสควรดำเนินการให้พระทุกรูปในสังกัดมีภาพลักษณ์ที่ดี เมื่อประชาชนเห็นแล้วจักเกิดความศรัทธา ถือเป็น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเบื้องต้นแล้ว

๗. พระสงฆ์ควรยึดหลักการเผยแผ่ธรรมด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้

๗.๑ ห้ามปรามการทำชั่วทั้งหมด

๗.๒ ส่งเสริมให้กระทำความดีทั้งหมด

๗.๓ ให้ได้ฟังและให้รู้ธรรมที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง

๗.๔ ช่วยเสริมในสิ่งที่ประชาชนได้ยั้งแต่ไม่เข้าใจให้เข้าใจ

๗.๕ ให้คิดอนุเคราะห์ผู้อื่นด้วยความเมตตา ปราณานาดี

๗.๖ บอกทางสวรรค์คือทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้ประชาชน

^{๗๒} พิกพ กาญจนะ, คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๗๓} สุพัฒน์ มนัสไพบูลย์ และคณะ, “สาระสำคัญของหลักสูตรการบริหารและการจัดการวัด.” ใน หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๙), หน้า ๖-๙.

๘. การเผยแพร่ธรรมคณาจารย์กลุ่มคน หรือบุคคลเป้าหมาย วิเคราะห์ การนำเสนอธรรมให้เหมาะสมต่อสภาพเหตุ ผล ตน ประมาณ กาล เวลา สังคม และบุคคลเป็นสำคัญ

๙. เจ้าอาวาสทุกแห่งควรปกครองดูแลพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร ศิษย์วัดผู้อาศัยในวัดหรือเกี่ยวข้องกับวัด ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการสร้างศรัทธาแก่ผู้พบเห็นและมาติดต่อกับวัด

๑๐. จักต้องพยายามบริหารวัดให้มีอาคารสถานที่อาณานิเวศที่เหมาะสมต่อการศึกษาศิลปะและปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา มีความสงบร่มเย็น ทำให้อยากเข้ามาหาความสงบและศึกษาธรรม รวมทั้งสรรพสิ่งต่างๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จักต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่มาวัดหรือที่อยู่ใกล้วัดด้วย

๑๑. วัดกับประชาชนจะต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้นนอกจากพระจะให้ธรรมแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดวัดและเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบ ให้เหมาะต่อการให้บริการประชาชนเพื่อกิจการของพระศาสนา เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นการดึงประชาชนเข้ามาใกล้ชิดกับวัด และพระก็ควรหาทางช่วยเหลือในด้านธรรมแก่ประชาชนต่อไปตามความเหมาะสมด้วย

๑๒. ประชาชนเป็นจำนวนมากที่ยังเชื่อโชคลางของขลัง วัตถุมงคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะดลบันดาลให้โชคดี ความร่ำรวย ความสำเร็จแก่เขาได้ทำให้ประชาชนขาดการพึ่งตนเอง ไม่พัฒนา พระพุทธศาสนาควรทำ หน้าที่เป็นยารักษาโรค เหล่านี้โดยการไม่ไปดูถูก แต่ควรใช้หลักธรรมในเรื่องเหตุและผล เรื่องการพึ่งตนเอง เรื่องการศึกษา ฝึกฝน พัฒนา และการครองชีวิตอย่างไม่ประมาทมาใช้ในการเผยแพร่ โดยให้เครื่องรางของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุมงคล เป็นเครื่องปิดช่องความประหวั่นใจ จักทำให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้ผลดียิ่งขึ้น

๑๓. ศาสนาพุทธเป็นของคู่กับสังคม วัดมีครบทุกตำบล และจะเป็นศูนย์รวมของประชาชนในแต่ละตำบล หากจะจัดการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนที่พัฒนาทั้งจิตใจและคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ จะทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนกับพระพุทธศาสนาเจริญอย่างยั่งยืน โดยที่พระสงฆ์จะให้ธรรมทานแก่ประชาชน ส่วนประชาชนจะให้อามิสทานแก่พระสงฆ์ นับเป็นการเกื้อกูลกันอย่างถูกต้องเพื่อการมีพลังอยู่ในสังคมต่อไป

๑๔. การจัดบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องจัดให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการของวัด ร่วมบริหารวัดตามหลักการของพระพุทธศาสนาด้วย จึงสมควรปรับปรุงการบริหารวัดให้เป็นองค์กรบริหารวัด ถึงแม้ว่าแต่ละวัดจะเป็นนิติบุคคลอยู่แล้วก็ตาม แต่การมีองค์กรร่วมบริหารวัด เสนอความคิดและให้เจ้าอาวาสตัดสินใจดำเนินการ ประชาชนก็จะร่วมดำเนินการอย่างเต็มที่ เต็มใจ พุทธศาสนาย่อมจะเจริญยิ่งขึ้น

๑๕. กรมการศาสนาและกระทรวงศึกษาธิการย่อมมีเจตนาที่ดีในการรักษาและพัฒนา พระพุทธศาสนา ดังนั้นเจ้าอาวาสและพระภิกษุควรศึกษางานโครงการของทางราชการเพื่อประสาน การดำเนินงานให้เกิดพลังการพัฒนาพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น

๑๖. วัดทุกวัดควรได้ดำเนินการรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น ร่วมจัดโครงการป่าชุมชน โครงการอุทยานการศึกษา เป็นต้น ซึ่งจะได้ทั้งการส่งเสริมการปลูกต้นไม้และการใช้ต้นไม้เป็น เครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมต่อไป

๑๗. มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุด ซึ่งเจ้าอาวาสและพระสงฆ์จะต้องศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานเพื่อการเผยแผ่ธรรม และพัฒนาพระพุทธศาสนา จะได้ตรงตามนโยบาย ถูก ทิศทาง แก่ไขสถานการณ์และเหมาะสมกับโอกาส ย่อมเป็นพลังส่งเสริมการพัฒนายิ่งขึ้น

๑๘. หลักการบริการ การดำเนินงานต่างๆ ควรมีการวางแผนระยะยาวระยะสั้น เพื่อการ ปฏิบัติพัฒนาวัดและควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมสม่ำเสมอ หลักการเหล่านี้พระสงฆ์สามารถ ค้นคว้าให้เกิดการเรียนรู้ได้ ซึ่งจะต้องยึดหลักการ การฝึกฝน การพัฒนา การไม่ประมาท และหลักการ ฟังตนเอง

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นฐานะหน้าที่ และ เป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ประการ ดังนี้^{๗๔}

๑. การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม
๒. การศาสนศึกษา
๓. การศึกษาสงเคราะห์
๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๕. การสาธารณูปการ
๖. การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินการทั้ง ๖ ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมหาเถร สมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่

๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระ สังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความ เรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การ

^{๗๔} สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการและ พระวินยาธิการ, หน้า ๗๑.

ปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๗๕} ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ ระวัง อธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมตลอดทั้งควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใน เขตปกครองของตน ชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๗๖}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

งานปกครองเป็นงานนำเป็นงานลึกซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน ผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด คำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งการ พระศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการคือ^{๗๗}

๑. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณ มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเหมาะที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ

๒. ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้อง เรียบร้อย นำไปสู่ความสงบ

๓. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีลจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบ บำเพ็ญสังคัมสงเคราะห์ตามสมณวินัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายกทายิกาที่มีแนวแห่งความเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร

^{๗๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๘๗.

^{๗๖} สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๗๑-๗๖.

^{๗๗} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), หน้า ๗๖-๗๗.

๔. ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา ตลอดถึงคำสั่งสอน และแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูและศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงพอใจ

๕. ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่างๆ ทางพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแพร่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑล เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของ พระศาสนาเจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ไปพร้อมๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ โดยนโยบายที่สุขุมรอบคอบ เหมาะสมแก่กาลเทศะ และสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษคือ “การบริหารศาสนบุคคล” โดยเริ่มงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดให้เป็นพื้นฐานในเบื้องต้น

นอกจากนั้น ยังกล่าวว่า จากภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาส ทั้ง ๕ ประการดังกล่าวแล้ว เจ้าอาวาสยังต้องมีภาระหน้าที่สำคัญตามพระพุทธประสงค์คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่นด้วย เพราะปัจจุบันประชาชนนับถือพระภิกษุมีน้อย นับถือพระภิกษุมากกว่าการนับถือพระภิกษุจะต้องนับถือพระที่ท่านใช้ชีวิตของท่านตาม พระพุทธประสงค์^{๗๘}

การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์ เป็นสิ่งสำคัญมาก ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอนและ การเผยแผ่พระธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญาและสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารการปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบ กำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือระบบกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่น กรองมีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาบวช ส่วนระบบ กล่อมเกลาสําหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำ หน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้นคือการกล่อมเกล่าทั้งในด้านความประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งคุณธรรมและปัญญา แม้คณะสงฆ์จะไม่มีระบบกลั่นกรองแต่ถ้ามีระบบกล่อมเกล่าที่ดีก็ยังมีหลักประกันว่าผู้ที่มาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดี สามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้ ดังนั้นคณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดี ได้แก่ระบบกล่อมเกล่าที่

^{๗๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

ไม่เป็นทางการก็คือการดูแลเอาใจใส่ที่อุปถัมภ์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรมของพระสงฆ์^{๗๙}

นอกจากนั้น การศึกษาโดยใช้พระธรรมวินัย เป็นเครื่องฝึกฝน พัฒนาตนนั้น การเล่าเรียนทางวิชาการพุทธศาสนาและการ ฝึกฝนพัฒนาจิต ที่เรียกว่าปริยัติ และปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ในชุมชนสงฆ์ วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ในสังคมที่งดงามและมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก^{๘๐}

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยากรแก่ชาวบ้าน ทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพด้านศีลธรรมวัฒนธรรม และประเพณี^{๘๑} ประชาชนก็จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดว้าวารามกันมากขึ้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา บทบาทและกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดทำ ก็จะมีพบว่า วัดมีความหมายที่สำคัญๆ อยู่ ๕ ประการ ดังนี้^{๘๒}

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร
๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน
๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด
๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน
๕. วัดเป็นศูนย์กลางทางกิจกรรมของชุมชน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน บทบาทของวัดได้ถูกทำให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิม กรมการศาสนา จึงได้รวบรวมโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดยมีหลักการ ดังนี้

๑. มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่สะอาด เรียบร้อย รมรื่น เพื่อจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น

๒. มุ่งในการปกครองศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อย และสงบสุข มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน

^{๗๙} พระไพศาลวิสาโล, พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๖-๒๗๗.

^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๕-๒๘๖.

^{๘๑} พระมหาจูนันท์ ธีรปญโญ และคณะ, การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖, หน้า ๕๖.

^{๘๒} ขำเลียง วุฒิจันทร์, “การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน”, การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖, หน้า ๑-๔.

๓. มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ได้แก่ การอบรม สั่งสอน ศีลธรรมแก่ประชาชนและช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ก็คือ การพัฒนาวัดตามหลักการ ๓ ข้อ คือ

๑. การพัฒนาบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น เป็นสัดส่วน
๒. จัดการปกครองพระภิกษุ สามเณร และผู้อยู่ในวัดให้เรียบร้อยดีงาม
๓. จัดอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้ชีวิตเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลและร่วมประกอบกิจกรรมทางสังคมประเพณีได้อย่างเต็มที่

นอกจากหลักการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนดังกล่าวแล้ว วัดยังจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน เป็นผู้นำชุมชน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนนั้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าอาวาสวัดก็ต้องเริ่มต้นพัฒนาวัดของตนเองเสียก่อน ให้พร้อมที่จะพัฒนาไปเป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งในประเด็นนี้ นำทรัพย์^{๘๓} ได้เสนอแนะว่า วัดที่จะเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น จะต้องประกอบด้วย

๑. พระภิกษุ สามเณรของวัดจะต้องเป็นผู้นำของชุมชนทุกด้าน เป็นที่พึ่งของประชาชน สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดีกินดี มีความสงบสุขได้ รวมทั้งสามารถสอนให้ประชาชนนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือสอนให้ประชาชนมีศรัทธา ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธองค์ได้ ทำให้ชีวิตเขามีความสุข จิตใจสงบ มีสมาธิในการประกอบสัมมาอาชีพ

๒. สงบ ร่มรื่น วัดต้องสงบร่มรื่น มีต้นไม้
๓. สะอาด วัดจะต้องสะอาด บริเวณวัดจะไม่มีสิ่งปฏิกูลต่างๆ
๔. สวยงาม วัดจะต้องมีสิ่งก่อสร้างสวยงาม เหมาะกับเศรษฐกิจของชุมชน
๕. เสนาสนะ การปลูกสร้างเสนาสนะเป็นระเบียบ มีแบบแปลนแผนผังที่ดี
๖. ถูกสุขลักษณะ วัดควรจะมีการจัดระเบียบให้ถูกสุขลักษณะมีระบบการเก็บขยะ การกำจัดขยะมูลฝอย มีทางระบายน้ำ
๗. สิ่งแวดล้อมวัดไม่ควรปล่อยปละละเลยให้บ้านเรือนราษฎรล้ำเข้ามาในเขตพุทธาวาส และสังฆาวาส
๘. สะดวก วัดควรให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเข้าไปในวัด

^{๘๓} นำทรัพย์ จันทน์หอม, “การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, หน้า ๑๐๐-๑๐๑.

๙. สัตว์ส่วน วัดควรมีผังบริเวณดี กำหนดสัตว์ส่วนที่เป็นพุทธรูป ขेतสังฆาวาส เขตฆราวาส เขตจัดประโยชน์ ที่พักผ่อนของประชาชนให้แยกจากกัน ไม่ปะปนกัน

๑๐. สร้างเสริมศรัทธา วัดควรสร้างเสริมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัด คือการจัดกิจกรรมทางศาสนาให้ประชาชนได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม จูงใจให้ประชาชนเข้าวัด โดยการสอนธรรมอย่างจริงจัง

๑๑. ความสามัคคีในหมู่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรภายในวัด พระภิกษุสงฆ์ สามเณรต้องสามัคคีกัน เชื้อฟุ้งเจ้าอาวาส ผู้ปกครองวัด วัดจึงจะสงบเรียบร้อย เป็นที่ศรัทธาของประชาชน

๒) การศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ ของมหาเถรสมาคมมีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศาสนศึกษาดังกล่าว คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจน แต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ^{๘๔}

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ใน มาตรา ๓๗ ว่า “เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์” จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษาและวัดเป็นสถานศึกษา คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุ สามเณร

^{๘๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๑.

เรียน พระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง และให้เจ้าคณะเจ้าสังฆัด ร่วมจัดด้วย ดังนี้

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา ในฐานะเจ้าสำนักเรียนหรือ เจ้าสำนักศาสนศึกษา
๒. เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด
๓. ในบางกรณีให้เจ้าคณะเจ้าสังฆัดร่วมจัดด้วย

จากบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการเป็นธุระเรื่องการศึกษา ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ^{๘๕} ที่ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำ คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนาอีกประการหนึ่งก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่างๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์

ทั้งนี้ องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนและหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูอาจารย์ผู้บริหารการศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหา มาก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียนและอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้และ การศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์

๓) การศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษานอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้น ว่าโดยลักษณะควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

^{๘๕} พระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเกล็ดไทยจำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๒-๔๓.

๒. การสงเคราะห์ที่เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ^{๘๖}

๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา มีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

สำหรับกิจกรรมที่จะส่งเสริมการศึกษานั้น นำทรัพย์^{๘๗} กล่าวว่า วัดควรจัดให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สำหรับพระภิกษุสามเณร ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา บางวัดจัดให้มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนพระ โรงเรียนสามเณร บางวัดจัดให้มีโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์

^{๘๖} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๘-๔๙.

^{๘๗} นำทรัพย์ จันทน์หอม, “การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, หน้า ๑๐๒.

การสงเคราะห์การศึกษาอื่นที่เจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป จัดการสงเคราะห์ เป็นการส่วนตัว หรือเป็นรูปคณะสงฆ์ได้อีกหลายรูปแบบ ได้แก่^{๘๘}

๑. จัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
๒. การช่วยพัฒนาสถานศึกษา
๓. การช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา
๔. ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการสงเคราะห์การศึกษาอันเป็นผลดี แก่ ประเทศชาติโดยส่วนรวมและผลสะท้อนย้อนกลับถึงคณะสงฆ์ การจัดการศึกษาสงเคราะห์เอง ก็ดี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุนก็ดี การช่วยพัฒนาสถานศึกษาก็ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ และส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาสอันเป็นหน้าที่ของ เจ้าอาวาสเจ้า คณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีส่วนควบคุมและส่งเสริมให้เจ้าอาวาสดำเนินการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสียยอมเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการศึกษาประเภทนี้เป็นการ ของคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา เป็นกิจการของวัดตามหน้าที่เจ้าอาวาส ส่วนการส่งเสริมนั้น เจ้า คณะควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น ช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียนช่วยจัดหาอุปกรณ์ การศึกษา จัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมและอุดมศึกษาตามหลักการประกาศ ของมหาเถรสมาคม ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบและพิจารณาให้กำลังใจและ บำรุงขวัญแก่เจ้าอาวาสตามควรแก่การปฏิบัติหน้าที่

๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไป ให้ แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินงาน เพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปทำ ให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุข แก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดย ให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงพระประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์

^{๘๘} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา, หน้า ๕๑-๕๓.

(ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็น เจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗(๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ดังนี้^{๘๙}

ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติ จะต้องจัด จะต้องทำ อันเป็นภารกิจประจำ ตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แยกออกเป็น ๒ ประการ คือ

๑. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
๒. เป็นธุระในการอบรมและสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำ งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ที่มีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ^{๙๐}

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้อย่างไร
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน
๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน
๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำ หน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำที่ใช้อยู่ ๒ คำคือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแผร์” “คำว่า เผยแผร์ เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึงการประกาศให้ทราบหากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่เป็นที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดง

^{๘๙} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

^{๙๐} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, *บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต*, หน้า ๔๕.

ถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน”^{๑๑} ในการเผยแพร่หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยคุณุหัตถ์ นิยมให้คำว่า เผยแพร่ เช่น อำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการคือ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาอันนับเป็นศาสนาประจำชาติ องค์การ สมาคมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้คำว่าเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่า เผยแผ่... เช่น “พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจะไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้” หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะสงฆ์อำเภอและเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระศาสนา ดังนี้^{๑๒}

๑. อบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยาบรรณตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้ว ให้หมดไปโดยที่ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระ สวดมนต์ เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี หรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนหรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ตามวัดต่างๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามควรแก่สถานที่และโอกาส

^{๑๑} สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์ (บรรณานิการ)**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐) หน้า ๑๔๔.

^{๑๒} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, หน้า ๑๔๘-๑๕๐.

๙. ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับ ชั้นประถมขึ้นไป เพื่อให้เด็กที่ขาดสเนียมใช้ในการเรียน

กิจการเผยแผ่พระศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณีแบบปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันและแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น^{๙๓} มีการดำเนินการดังนี้

๑. การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้านผู้อารธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียวหรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป และได้มีการปรับปรุงมีการเทศน์ทางวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ หรือบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียง นำไปเผยแผ่ ในที่ต่างๆ และโอกาสต่างๆ

๒. การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุม ที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือโดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียง นำไปเผยแผ่ในที่อื่นในโอกาสต่างๆ รวมตลอดถึงการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่นหนังสือพิมพ์

๓. การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือเป็นสถานศึกษาเป็นการประจำหรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ฯลฯ

๔. การเผยแผ่พระพุทธานุศาสนาด้านคฤหัสถ์มีการตั้งเป็นสมาคมเพื่อเผยแผ่พระพุทธานุศาสนา เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่างๆ การบรรยายธรรมในที่ประชุมและทางสื่อมวลชนต่างๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนนิมิตมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษาพระพุทธานุศาสนาในสถานศึกษาและในที่สาธารณะต่างๆ

๕. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ วัดบางวัด จัดให้มีปาฐกถาธรรม เป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียนเข้าพรรษา อาจมีการประกวดกัน วันสงกรานต์ จัดให้มีพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระธาตุ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย

นอกจากนั้น นำทรัพย์^{๙๔} ยังได้กล่าวว่า กิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธานุศาสนาเป็นการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จัดให้มีเทศน์หรือปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุก

^{๙๓} สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ), “การเผยแผ่พระพุทธานุศาสนา”, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์ (บรรณธิการ), หน้า ๑๓๓-๑๓๕.

สัปดาห์ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมอีกหลายประการ เช่น การหล่อเทียนเข้าพรรษา มีการประกวดเทียนพรรษา วันสงกรานต์ มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระธาตุ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย เป็นต้น

๕) การสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ กล่าวว่า เป็น “ค่านาม” หมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์” สำหรับ สาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบ บริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น^{๙๔} หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำ พรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด

การสาธารณูปการทั้ง ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่เจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและ ศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำ ด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

๒. การกระทำ ด้วยเอกสารรายงาน

๓. การทำ โดยการจัดประโยชน์

การกระทำ ใน ๓ ลักษณะนี้ บางอย่างเป็นกิจการเฉพาะในหน้าที่ของเจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติโดยตรง เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการโดยเฉพาะการบางอย่าง เจ้าอาวาสเริ่มแล้วผ่านการพิจารณาตามลำดับ ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และราชอาณาจักร บางอย่างเริ่มต้นจากเจ้าคณะ และหรือเจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักรหรือผู้มีศรัทธามุ่งช่วยการวัดและการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ยอมเป็นไปตามระเบียบแบบแผนคณะสงฆ์ ดังนั้น ผู้จัดการสาธารณูปการ จึงได้แก่

๑. เจ้าอาวาส

^{๙๔} นำทรัพย์ จันทน์หอม, “การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, หน้า ๑๐๒.

^{๙๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๕๔-๕๕.

๒. เจ้าคณะ

๓. เจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักร

๔. ผู้เจริญด้วยศรัทธามุ่งช่วยการวัดและการคณะสงฆ์

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้าง ศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่าและการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น^{๔๖} การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อน เป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการและ ส่งเสริมการสาธารณูปการ การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้^{๔๗}

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน

๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รับ – จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

๕. ควบคุมดูแลการเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

การส่งเสริมกิจการของวัด เจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสใน การสาธารณูปการ ดังนี้

๑) ออกตรวจตราเยี่ยมเจ้าอาวาสให้เร่งรัดการพัฒนาวัด

๒) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาส ดังนี้

๒.๑) จัดหาช่างดำเนินการก่อสร้าง

๒.๑) จัดแบบแปลนอาคารตลอดแผนผังวัด

๒.๒) ดูแลการหาทุนก่อสร้างด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากราชการ

๒.๔) ให้คำชี้แจง แนะนำการปฏิบัติงานสาธารณูปการเพื่อให้เข้าใจถูกต้อง

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖-๕๗.

^{๔๗} อ้างแล้ว, หน้า ๕๙

- ๒.๕) ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านซึ่งมี การสาธารณูปการเป็นเหตุ
- ๓) แนะนำการจัดงานวัดและการเรียไร้ให้ไปตามระเบียบและคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- ๔) ช่วยยกฐานะวัดที่ได้พัฒนาดีแล้ว เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง
- ๕) ช่วยยกย่องเจ้าอาวาสผู้มีผลงานสาธารณูปการดี หรือแม่ รອງเจ้าอาวาสและหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสที่ควรยกย่องด้วยแต่อย่าให้เกินกว่าเจ้าอาวาส
- ๖) แนะนำชี้แจงการจัดประโยชน์ของวัดให้ถูกต้องตามกฎหมาย

จะเห็นได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานระดับบารมี เจ้าอาวาสและเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่เจ้าอาวาสและเห็นผลงานของเจ้าอาวาสได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกกลมใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุ หากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์ และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของเจ้าคณะทุกระดับชั้น

๖) การสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่หน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

การสงเคราะห์ที่เป็นหลักของพระสงฆ์ คือ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจและด้านวัตถุด้านจิตใจ กระทำได้ด้วย^{๔๘}

๑. เป็นที่ปรึกษา แนะนำในปัญหาชีวิตและด้านอื่นๆ เช่น ทางวิชาการบางอย่าง
 ๒. ทำ ให้วัดร่มรื่น ร่มเย็น สมเป็นอารามให้ความร่มเย็นทางการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของผู้ดำเนินชีวิตอันประเสริฐ เป็นที่ตั้งแห่งความเคารพ ศรัทธา เลื่อมใสและ นับถือ สร้างความร่มเย็นเมื่อเห็นวัดและพระสงฆ์
- ด้านวัตถุ กระทำได้ด้วย
๑. แนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำ เช่น การสาธารณูปโภค จัดให้มีโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ เป็นต้น

๒. นำสิ่งของหรือบริการที่รับจากผู้อื่นมาแบ่งปันให้มีประโยชน์กว้างขวางออกไป คือ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำไปบริการแก่สังคม

^{๔๘} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, หน้า ๔๗.

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ข้อหนึ่งว่า “ ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ” และในระเบียบการปกครอง คณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดว่า เป็นวิธีดำเนินการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณสงเคราะห์แยกโดยลักษณะที่ควรจะมี ๔ ประการ คือ^{๙๙}

๑. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลได้แก่ วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินกิจการอย่างใด อย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่นๆ กิจการเหล่านี้อาจเป็น กิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเองทั้งที่เป็นกิจการประจำ หรือกิจการชั่วคราวก็ได้

๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ได้แก่การ ช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งให้ดำเนินการ เพื่อประโยชน์ แก่สังคม ชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยป้องกัน ยาเสพติดให้โทษ หรือ การช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์ เป็นต้น

๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติได้แก่การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน (นอกวัด) สร้างการ ประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และอื่นๆ

๔. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควร ช่วยเหลือ เช่น การประสูตทุภักดิ์ การประสูตอัศคักดิ์ การประสูตวาทภัย หรือคราวอากาศหนาวจัด หรือแม้ยามปกติตามโอกาส มีการจัดการช่วยเหลือด้วยการจัดการสงเคราะห์ เช่น สงเคราะห์คนชรา สงเคราะห์คนพิการและสงเคราะห์โดยประการอื่น

นอกจากนั้น นำทรัพย์^{๑๐๐} ยังได้กล่าวว่า กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ จัดให้มีที่พัก สำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชน อยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่างๆ ด้วยความเมตตาธรรม การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน

^{๙๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา, หน้า ๖๑-๖๒.

^{๑๐๐} นำทรัพย์ จันทน์หอม, “การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, การแสวงหาเส้นทางพัฒนา ชนบทของพระสงฆ์ไทย, หน้า ๑๐๒.

สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบาทปฏิบัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้^{๑๐๑}

๑. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
๒. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เหล่านี้ ย่อมเข้าได้กับการสาธารณสงเคราะห์อันเป็นการคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา เจ้าอาวาสจึงต้องมีหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อันเป็นกิจการของวัด การให้การศึกษาอบรมและการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะมีเจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

วิธีการจัดการสาธารณสงเคราะห์ที่เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ได้กำหนดวิธีการไว้ชัดในระเบียบมหาเถรสมาคม เพื่อให้กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีคณะกรรมการ มีการประชุม มีการปฏิบัติงานการอบรมประชาชนประจำตำบล การปฏิบัติงาน ควรจัดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คือ

๑. อบรมทั่วไป ได้แก่ จัดประชุมอบรมแนะนำทางวิชาการ โดยมีวิทยากรบรรยายทางวิชาการ
๒. อบรมเฉพาะกรณี ได้แก่ จัดอบรมประชาชน เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยวิธีชี้แจงแนะนำชักชวนความเข้าใจ
๓. อบรมเฉพาะบุคคล ได้แก่ การพบปะบุคคลบางคนเพื่อแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น หรือชี้แจงแนะนำชักชวนความเข้าใจในเฉพาะเรื่องอันเกี่ยวกับผู้นั้น

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริม ไว้ชัดแจ้ง คือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์และ การสาธารณสงเคราะห์ โดยระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบลละหนึ่งหน่วย ให้จัดการเป็นรูปคณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบลเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง เจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต กำนันในตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

^{๑๐๑} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๕๔-๕๕.

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์

๒. การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลองสร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพอุทกภัยหรือช่วยคนชราหรือคนพิการ

การสาธารณสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และความสงบสุขของบ้านเมืองจึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็น การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสมและควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ – ๙ คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง การควบคุมการสาธารณสงเคราะห์ก็เพื่อให้การดำเนินการถูกต้องตามระเบียบและ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์นั้น ควรดำเนินไปได้อย่างไม่มีอุปสรรค แนวการส่งเสริมพอสรุปได้ ดังนี้

๑. ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่
๒. ช่วยในการกำหนดแผนงานของแต่ละปี
๓. ช่วยในคราวขาดแคลนทรัพยากร
๔. ช่วยยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติหน้าที่
๕. ช่วยสนับสนุนด้านการทุนตามที่จะมีโอกาส
๖. ช่วยประสานงานคณะกรรมการให้เกิดความสามัคคี ร่วมกันอย่างดี
๗. ช่วยการอื่นอันเหมาะสม

งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานของพระสงฆ์เพื่อประชาชน วัดเป็นสถานที่ใกล้ชิดกับประชาชน จึงต้องเป็นผู้นำประชาชนในท้องถิ่น เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์โดยตรง กิจกรรมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นหน่วยงานเพื่อประโยชน์ดังกล่าวได้ดียิ่ง

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์

ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) เป็นระบบรองรับข้อมูลการบริจาคลดหย่อนภาษี ของผู้เสียภาษีเพื่อให้ผู้บริจาคไม่ต้องจำเป็นต้องเก็บหลักฐานการบริจาคเองเมื่อจะใช้สิทธิลดหย่อน

เงินบริจาคทั่วไปและเงินบริจาคเพื่อการศึกษา การกีฬา การพัฒนาสังคม และโรงพยาบาลรัฐ ระบบ e-Donation เป็นระบบที่พัฒนาโดยกรมสรรพากร^{๑๐๒}

ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) เป็นระบบที่กรมสรรพากรพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการรองรับข้อมูลการรับบริจาคของหน่วยงานรับบริจาค อันได้แก่ สถานศึกษา ศาสนสถาน เช่น วัดวาอาราม เป็นต้น โรงพยาบาลและองค์กรสาธารณกุศล ที่ได้รับการประกาศเป็นองค์กรสาธารณกุศล ตามประกาศ กระทรวงการคลังว่าด้วยภาษีเงินได้ และ ภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ ๒)ฯ ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

ระบบ e-Donation ทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคและหน่วยงานรับบริจาค กล่าวคือ ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้โดยไม่ต้องเก็บหลักฐานการบริจาคมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ สามารถตรวจสอบข้อมูลการบริจาคได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง บนเว็บไซต์กรมสรรพากร และอาจทำให้ผู้บริจาคได้รับเงินคืนภาษีได้รวดเร็วขึ้น และสำหรับหน่วยรับบริจาคก็ไม่ต้องจัดทำหลักฐานการบริจาคเป็นกระดาษ ไม่ต้องจัดเก็บสำเนาหลักฐานการบริจาค ลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำเอกสารหลักฐานการบริจาค โดยสามารถเข้าสู่ข้อมูลการรับบริจาคได้ที่เว็บไซต์กรมสรรพากร^{๑๐๓}

ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) หมายถึง ระบบที่ใช้สร้างและเก็บรักษาข้อมูลการบริจาคในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้เป็นหลักฐาน ประกอบการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร^{๑๐๔}

ระบบ e-Donation หมายถึง ระบบที่กรมสรรพากรพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้หน่วยรับบริจาคใช้ในการบันทึกข้อมูลการรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สิน เพื่อให้ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้ โดยหน่วยรับบริจาคไม่จำเป็นต้องพิมพ์หลักฐานการบริจาคเว้นแต่ผู้บริจากร้องขอ ในระยะแรกจะเริ่มต้นใช้งานกับสถานศึกษาและศาสนสถาน^{๑๐๕}

ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ เป็นระบบที่กรมสรรพากรพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการรองรับข้อมูลการรับบริจาคของสถานศึกษาและศาสนสถาน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาค

^{๑๐๒} ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation)-ITAX, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.itax.in.th>pedia> ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒]

^{๑๐๓} สำนักกฎหมาย ธรรมนิติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dharmniti.co.th > Law-Account-Tax> [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒]

^{๑๐๔} เภกนิติ นิติทัศน์ประภา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http:// www.rd.go.th> [๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒]

^{๑๐๕} ระบบ e-Donation, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: Thaipublica.org/wp-content/uploads 2017 [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒]

ให้สามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้ โดยไม่ต้องเก็บหลักฐานการบริจาคมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริจาคได้รับเงินคืนภาษีได้รวดเร็วขึ้น โดยมีช่องทางการรับข้อมูลได้ ๒ ช่องทาง ดังนี้

กรณีสถานศึกษาและศาสนสถานรับบริจาคเป็นเงินสด สถานศึกษาและศาสนสถานจะต้องบันทึกข้อมูลการรับบริจาคบนระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ชื่อ เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร จำนวนเงินหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่บริจาค วันเดือนปีที่บริจาค

กรณีสถานศึกษาและศาสนสถานรับบริจาคโดยผ่านการให้บริการ โดยสแกน QR CODE หรือ Bar Code ผ่าน Mobile Banking ของสถาบันการเงินสถาบันการเงินจะเป็นผู้ส่งข้อมูลการรับบริจาคให้กรมสรรพากรตามที่ผู้บริจาคแจ้งความประสงค์^{๑๐๖}

ทางเลือกการบริจาคผ่านระบบ e-Donation

กรณีบริจาคผ่านธนาคาร (QR Code)

การบริจาคผ่านธนาคารจะต้องทำผ่านวิธีโอนเงินด้วย QR Code ผ่านแอป Mobile Banking ของธนาคารนั้น ๆ โดยแอปจะแสดงข้อความให้คุณเลือกแจ้งความประสงค์ส่งข้อมูลเข้าระบบ e-Donation เพื่อใช้สิทธิลดหย่อนภาษี

ธนาคารจะส่งเงินบริจาคให้หน่วยงานผู้รับบริจาค และส่งข้อมูลการรับบริจาคผู้เสียภาษีเข้าระบบ e-Donation ให้โดยข้อมูลการบริจาคจะถูกบันทึกในระบบภายใน ๒ วัน ทำการโดยที่หน่วยงานผู้รับบริจาคไม่จำเป็นต้องบันทึกข้อมูลระบบ e-Donation เอง

ป้าย Qr Code ที่อยู่ในระบบ e-Donation จะมีข้อความแสดงชื่อบัญชีเงินฝากจะเป็นชื่อหน่วยงานผู้รับบริจาค นั้น ๆ และข้อความว่า “e-Donation” เสมอ ซึ่งขณะนี้มีธนาคารที่เข้าร่วมโครงการและเปิดให้บริการระบบ e-Donation แล้วดังนี้

- ธนาคารกรุงเทพ
- ธนาคารไทยพาณิชย์

^{๑๐๖} เพชรรัตน์ ศุภนิมิตกุลกิจ, “ก้าวไปกับสรรพากรยุค ๔.๐” section: ภาษีสรรพากร/ Column: ภาษีสรรพากร, วารสารเอกสารภาษีอากร, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๔๔๙ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒)

- ธนาคารกรุงไทย
- ธนาคารธนชาติ
- ธนาคารกสิกรไทย
- ธนาคารมิซูโฮ
- ธนาคารทหารไทย
- ธนาคารออมสิน

กรณีบริจาคเป็นเงินสด

ผู้เสียภาษียังคงบริจาคเป็นเงินสดตามปกติ แต่หน่วยงานผู้รับบริจาคต้องบันทึกข้อมูลการรับบริจาคจากผู้เสียภาษีระบบ e-Donation เพื่อส่งข้อมูลให้กรมสรรพากรต่อไป ดังนั้น หากคุณต้องการใช้สิทธิลดหย่อนภาษี คุณต้องแจ้งให้หน่วยรับบริจาคบันทึกข้อมูลการบริจาคบนระบบ e-Donation ^{๑๐๗}ทันที

ประโยชน์ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation)

สำหรับผู้บริจาค

- ไม่ต้องจัดเก็บหลักฐานการบริจาค เนื่องจากมีข้อมูลปรากฏบนระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์แล้ว
- ไม่ถูกเจ้าหน้าที่ขอหลักฐานการบริจาคเพื่อประกอบการพิจารณาคืนเงินภาษี
- ได้รับการพิจารณาคืนเงินภาษีรวดเร็ว เนื่องจากไม่ต้องรอการตรวจสอบใบอนุโมทนาบัตร

สำหรับหน่วยงานรับบริจาค

- เป็นการส่งเสริมและจูงใจให้นิติบุคคลและประชาชน บริจาคให้กับสถานศึกษาและศาสนสถานเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้บริจาคมีความสะดวกและจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี
- สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริจาค
- ช่วยให้วัดวาอารามในศาสนาพุทธ ซึ่งมีหน้าที่จัดทำบัญชีรับ-จ่าย ส่งสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด ได้รับความสะดวกและรวดเร็วในการจัดทำบัญชีมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากระบบบริจาค e-Donation

ประชาชน

- สะดวก ไม่ต้องเก็บหลักฐานการบริจาค
- ไม่ถูกขอหลักฐานการบริจาค
- ได้รับเงินคืนภาษีได้เร็วขึ้น

หน่วยรับบริจาค

^{๑๐๗}

- สร้างความโปร่งใสในการบริหาร จัดการเงินภายในสถานศึกษาหรือวัดวาอาราม
- ช่วยให้การจัดทำบัญชีรับ-จ่ายของศาสนสถานง่ายและสะดวก
- สร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคประชาชน

กรมสรรพากร

- ลดระยะเวลาการปฏิบัติงานคืนภาษีของเจ้าหน้าที่
- รอบรับการบริจาคด้วยเงินอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต
- เชื่อมโยงข้อมูลกับการยื่นแบบฯผ่านอินเทอร์เน็ต โดยอัตโนมัติ^{๑๐๘}

ประวัติกรมสรรพากร

หากย้อนไปในสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการปกครองและโปรดเกล้าให้จัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ ขึ้นต้นเกิดมีปัญหาเรื่องเงินค่าใช้จ่าย ไม่ว่าจะเป็นทั้งเงินเดือนข้าราชการ, ค่าใช้สอยต่าง ๆ, เงินที่ใช้สำหรับปลูกสร้างสถานที่ราชการรวมทั้งบ้านพักข้าราชการ ในตอนนั้นกระทรวงพระคลังในไม่มีเงินพอ เนื่องจากเงินส่วนมากยังคงติดอยู่กับเจ้าภาษี นายอากร รวมทั้งเจ้าขุนมูลนายต่าง ๆ นอกจากนี้การจัดเก็บเงินรายได้ยังเกิดความหละหลวม ไม่ค่อยรัดกุมเท่าไรนัก พูด่าง ๆ ก็คือมีการรื้ออยู่มาก วิธีการจัดเก็บก็โบราณ ต่อมาเมื่อได้จัดตั้งกระทรวงขึ้น กระทรวงที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีก็ล่าสมัย ไม่สามารถจัดเก็บหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐบาลได้ ก็เลยมีการแก้ไขปัญหา โดยส่งให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ ในการจัดหาเงินผลประโยชน์รวมทั้งเร่งรัดเงินค้างเพราะฉะนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องหาคนที่มีความรู้ความสามารถทำงานเก่ง มาช่วยปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสมตามความมุ่งหมาย

ต่อมากรมสรรพากรในและกรมสรรพากรนอก มาได้ขึ้นอยู่กับต่างกระทรวง จึงได้แยกออกเป็นสองกรม แต่พอได้ยกมารวมตัวอยู่ในกระทรวงเดียวกันแล้ว ก็ถึงแก่เวลาสมควรที่จะรวมเข้าให้เป็นกรมเดียวกันได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ รวมกรมสรรพากรนอกและใน เป็นกรมเดียวกัน แล้วเรียกกรมสรรพากร ในวันที่ ๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๘ และกรมสรรพากรก็ถือกำเนิดมาตั้งแต่นั้นจวบจนวันนี้นั่นเอง^{๑๐๙}

หน้าที่กรมสรรพากร

สรรพากรพื้นที่

๑. วางแผนปฏิบัติและประเมินผล เพื่อการบริหารงานจัดเก็บภาษีอากรให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน และเป้าหมายของกรม และสำนักงานสรรพากรภาค

^{๑๐๘} ประโยชน์จากระบบบริจาค e-Donation, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.Thaipublica.org/wp-content/uploads 2017 [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒]

^{๑๐๙} ประวัติความเป็นมาของกรมสรรพากร/การเสียภาษี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.impots-dz.org>ประวัติความเป็นมา [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒]

๒. กำกับดูแลผู้เสียภาษีเป็นรายผู้ประกอบการ ตรวจสอบปฏิบัติการ และตรวจสอบภาษี
๓. ดำเนินการเกี่ยวกับการเร่งรัดภาษีอากรค้าง และดำเนินคดีแก่ผู้เสียภาษี รวมทั้งตอบข้อหารือทางภาษีอากร
๔. กำกับ ติดตาม และควบคุมการปฏิบัติงานของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา พิจารณาคืนเงินภาษีอากร
๕. ปฏิบัติงานด้านกรรมวิธีภาษี
๖. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีอากร
๗. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สรรพากรพื้นที่สาขา

๑. รับชำระภาษีอากร คืนเงินภาษีอากรและปฏิบัติงานด้านกรรมวิธีอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
๒. สำรวจแหล่งภาษีอากร เพื่อขยายฐานภาษีอากร
๓. ดำเนินการเกี่ยวกับการเร่งรัดภาษีอากรค้าง
๔. ปฏิบัติงานด้านการเงินและการบัญชีสรรพากร
๕. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย^{๑๑๐}

กรมสรรพากรได้ชี้แจงระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ดังนี้

๑. ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์(e-Donation) เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ศาสนสถานบันทึกข้อมูลการรับบริจาค ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคที่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้ โดยไม่ต้องเก็บหลักฐานการบริจาคเพื่อแสดงต่อเจ้าหน้าที่ และจะทำให้ผู้บริจาคได้รับเงินคืนภาษีได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีผลต่อการอุปถัมภ์ศาสนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 ๒. เป็นมาตรการจูงใจให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลและประชาชนทั่วไปบริจาคให้กับศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีและได้รับเงินคืนภาษีรวดเร็ว
 ๓. จะสร้างความเชื่อมั่นในการบริจาคให้แก่ประชาชน

^{๑๑๐} สำนักงานสรรพากรพื้นที่มหาสารคาม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.rd.go.th [๒๘ กรกฎาคม

๔. จะช่วยให้การจัดทำบัญชีรับ-จ่ายของวัด เพื่อส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สะดวกยิ่งขึ้น

๕. กรมสรรพากรได้ออกประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดา บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลและผู้จ่ายเงินได้ ซึ่งมีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่าย มีและใช้เลขประจำตัวในการปฏิบัติการตามประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๗) กำหนดให้ศาสนสถานมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร โดยไม่ต้องยื่นคำร้องขอมีเลขประจำตัวและบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร โดยกรมสรรพากรจะเป็นผู้กำหนดเลขประจำตัวและแจ้งให้ศาสนสถานทราบ รายละเอียดตามประกาศอธิบดี กรมสรรพากร ที่แนบถวายในที่ประชุม

๖. กรมสรรพากรได้เปิดระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) ให้ศาสนสถานเข้าตรวจสอบ การมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สามารถบันทึกข้อมูลศาสนสถานที่ยังไม่มีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร โดยสามารถเข้าใช้งานระบบดังกล่าว ได้ที่เว็บไซต์ กรมสรรพากร www.rd.go.th ภายใต้หัวข้อ e-SERVICE “ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation)” หรือ URL:<http://edonation.rd.go.th/donate/> ซึ่งกรมสรรพากรได้ส่งรหัสผู้ใช้และรหัสผ่านสำหรับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพื่อเข้าใช้งานระบบดังกล่าวมาด้วยแล้ว และเมื่อกรมสรรพากรได้รับข้อมูลศาสนสถานดังกล่าว กรมสรรพากรได้ดำเนินการกำหนดเลขประจำตัวผู้เสียภาษีต่อไป

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบที่ประชุมมีมติรับทราบและให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดรวบรวมรายชื่อวัดส่งกรมสรรพากรเพื่อกำหนดเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรต่อไป

QR CODE

คิวอาร์โค้ด (QR Code: Quick Response Code) ถูกคิดค้นโดย บริษัท เดนโซ เวฟ ประเทศญี่ปุ่น เป็นบาร์โค้ด ๒ มิติ ที่พัฒนาจากบาร์โค้ด สามารถเก็บข้อมูลประเภทข้อความ ที่ประกอบด้วย ตัวเลขและตัวอักษร ขนาดของข้อมูลที่สามารถ บันทึกลงในคิวอาร์โค้ด ขึ้นอยู่กับเวอร์ชันของคิวอาร์โค้ด ได้แก่ เวอร์ชัน ๑ จนถึงเวอร์ชัน ๔๐ ในแต่ละเวอร์ชันมีข้อแตกต่างของชนิด ขนาดข้อมูลที่สามารถบันทึก และระดับความสามารถในการแก้ไขข้อผิดพลาดในการอ่านข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ คือ L M Q H

QR Code ถูกพัฒนาขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๓๗ และได้จดทะเบียนลิขสิทธิ์ชื่อ QR Code ที่ประเทศญี่ปุ่น และทั่วโลก วัตถุประสงค์หลักในการพัฒนา QR Code คือ เพื่อบริหารจัดการและตรวจสอบข้อมูลชิ้นส่วนอะไหล่ยานพาหนะในกระบวนการผลิต หลังจากนั้น บริษัท เดนโซ เวฟ จึงได้นำเทคโนโลยีนำเสนอต่อสาธารณชน เพราะเล็งเห็นประโยชน์ของ QR Code ที่สามารถเก็บข้อมูลได้หลายประเภทและเก็บข้อมูลได้หลายประเภทและเก็บข้อมูลได้มากกว่า Bar Code

QR Code ประกอบด้วยโมดูลสีดำจุดสี่เหลี่ยมเรียงตัวกัน อยู่ในตารางเหลี่ยมบนพื้นที่สีขาว ซึ่งสามารถอ่าน ได้ด้วยเครื่องมืออ่านภาพ (เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องสแกน) และประมวลผลด้วยกระบวนการแก้ไขข้อผิดพลาด รีต-โซโลมอนจนกระทั่งภาพถูกแปลความหมายอย่างเหมาะสม และถอดออกมาจากรหัสที่นำเสนอเป็นภาพในแนวตั้งและแนวนอนจนได้ข้อมูลที่ต้องการ^{๑๑๑}

องค์ประกอบการสร้าง QR Code ด้วย Google Apps^{๑๑๒}

1. สมัครอีเมลล์ Gmail (<http://accounts.google.com>)
2. โปรแกรมเบราว์เซอร์ Google Chrome
3. สร้างแบบฟอร์มออนไลน์ด้วย Google Form
4. คัดลอก URL แบบฟอร์มออนไลน์เพื่อนำไปสร้าง QR Code และ Short URL ต่อไป

ประโยชน์ของ QR Code

ปัจจุบันสามารถใช้งาน QR Code ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ใช้แปล URL หรือชื่อเว็บไซต์ที่ยาว หรือยากต่อการจดจำในรูปแบบภาพ เมื่อถ่ายภาพ QR Code ดังกล่าวแทนการพิมพ์ URL ด้วยสมาร์ตโฟนก็ จะลิงค์เข้าสู่เว็บไซต์นั้น ๆ ได้ทันที หรือการเก็บบันทึกข้อมูลชื่อ เบอร์โทรศัพท์ อีเมลล์บนนามบัตรลงใน โทรศัพท์มือถือ จากเดิมที่ต้องพิมพ์ข้อมูล ก็เปลี่ยนมาเป็นการถ่ายภาพ QR Code ยังถูกนำไปใช้ในการโฆษณาอย่างกว้างขวาง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศญี่ปุ่น)

การผลักดันให้คณะสงฆ์ใช้งานระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-donation)^{๑๑๓}

โดยมีการเสนอตามขั้นตอนไปยังคณะกรรมการมหาเถรสมาคม เพื่อให้มีการผลักดันการใช้งานระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ จึงได้มีหนังสือแจ้งไปยัง เลขาธิการ มหาเถรสมาคม เสนอว่า กรมสรรพากร ได้มีหนังสือด่วนที่สุดที่ กค ๐๗๑๓/๖๙๒๕ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ แจ้งว่าได้ส่งรายงานการประชุมการเตรียมความพร้อมการใช้งานระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๐ โดยที่ประชุมมีมติรับทราบ ว่า กรมสรรพากรอยู่ระหว่างการพัฒนาระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) ซึ่งเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ศาสนสถาน ใช้ในการบันทึกข้อมูลการรับบริจาคเพื่อให้ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยจะเริ่มเปิดระบบให้ใช้บันทึกข้อมูลการรับบริจาคในช่วงเดือน มกราคม ๒๕๖๑ แต่เนื่องจากการใช้งานระบบดังกล่าว ศาสนสถานจำเป็นต้องมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรเพื่อใช้ในการอ้างอิงการเป็นหน่วยรับบริจาค

^{๑๑๑} วิกิพีเดีย,รหัสคิวอาร์,[ออนไลน์] แหล่งที่มา : th.wikipedia.org/wiki/๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

^{๑๑๒} ชัยณรงค์ นพศิริ, QR code และ Short URL เพื่อการบริหารจัดการ สคต.เอกสารสำเนาคณะกรรมการจัดการความรู้สำนักการศึกษาต่อเนื่อง, ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๓} มติมหาเถรสมาคม, ส่งรหัสผู้ใช้ และรหัสผ่าน สำหรับการใช้งานระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) ครั้งที่ ๒๗/๒๕๖๐ พ.ศ. ๒๕๖๑. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://mahathera.onab.go.th/index.php?url=mat&id=๗๙๕๒> [๑ มกราคม ๒๕๖๑].

โดยในเดือน ตุลาคม ๒๕๖๐ กรมสรรพากร จะเปิดให้ศาสนสถานตรวจสอบข้อมูลการมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร หากไม่พบข้อมูลการมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร ขอให้ประสานงานไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหรือ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อลงทะเบียนของมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษีให้แก่ศาสนสถาน โดยกรมสรรพากรจะกำหนดและจัดส่งรหัสผู้ใช้งานและรหัสผ่านสำหรับหน่วยงานดังกล่าว และจัดส่งให้กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการจัดส่งรหัสผู้ใช้ และรหัสผ่านให้หน่วยงานส่วนภูมิภาคต่อไป

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาควัดใน อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี” ผู้ศึกษาได้ค้นคว้างานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาในเรื่องต่างๆ ดังนี้

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมโธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๑๑๔}

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญญาวิชโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า การบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบสามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสพการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี การบริหารวัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ และสังคมโดยรอบ เพื่อให้การบริหารเป็นไปตามความหมายที่ว่า การปกครองการดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการ

^{๑๑๔} พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมโธ, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

จัดการ กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ^{๑๑๕}

กัญแก้วพารณ กลินนิมนวล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔” ผลการศึกษาพบว่า^{๑๑๖}

๑. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามทัศนะของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านวิริยะ จิตตะ และวิมังสา อยู่ใน ระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลัก อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก คือ บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอปรารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบกรงานด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย ต้องตั้งจิตรับรู้อุทิศในภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล ตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนในงานนั้นๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการวางแผนงาน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

พระมหาสมบุญ ถาวโร (พันธ์สุข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔” ผลการศึกษาพบว่า ๑. การบริหารจัดการของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ๒. การบริหารจัดการของวัดทั่วไป ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยภาพรวม

^{๑๑๕} พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญญาวิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๑๖} กัญแก้วพารณ กลินนิมนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

และรายด้าน ๓. การเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ มีผลการปฏิบัติงานแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^{๑๑๗}

พระธนตล นาคสุวณฺโณ (นาคพิพัฒน์) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง

๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ควร มีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณร ดำเนินกิจการบางอย่างภายในวัดอย่างเป็นระเบียบ

นอกจากนี้ควรให้พระภิกษุ สามเณร ได้สั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน ให้พระภิกษุสามเณร ทำวัดให้เป็นระเบียบ มีแบบแผน ตลอดจนให้พระภิกษุ สามเณร ดูแลสถานที่วัดให้ปราศจากอบายมุข และยาเสพติด^{๑๑๘}

พระมหาอานนท์ อานนฺโท (นรมาตร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปหานิยธรรม ๗” ผลการศึกษาพบว่า^{๑๑๙} การเปรียบเทียบเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปหานิยธรรม ๗ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระ

^{๑๑๗} พระมหาสมบุญ ถาวโร (พันธ์สุข), “การเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

^{๑๑๘} พระธนตล นาคสุวณฺโณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๑๑๙} พระมหาอานนท์ อานนฺโท (นรมาตร์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอุปหานิยธรรม ๗”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

สังฆาธิการนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญไม่พบความแตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระณัฐพล ฐิติธมโม (ปราบพินาศ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครองการเปรียบเทียบ พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิการศึกษา วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๒๐}

ฐิติพร สดสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน” ผลการศึกษาพบว่า^{๑๒๑} วัดพระธาตุแช่แห้งได้มีการจัดระบบการบริหารและการจัดการวัด โดยได้เน้น การบริหารงานบุคคล การบริหารงานธุรการ การบริหารงานการเงิน/บัญชี การบริหารศาสนสมบัติ การบริหารกิจกรรมของวัด ซึ่งการบริหารงานดังที่กล่าวมานี้มีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน โปร่งใส มีการจัดรูปแบบของคณะกรรมการการบริหารในส่วนงานต่าง ๆ การจัดระบบการบริหารงานของวัดพระธาตุแช่แห้งจะเน้นในเรื่องของความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพโดยจะเห็นได้จากการแบ่งงานออกเป็นแต่ละฝ่าย มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรงจึงทำให้ง่ายต่อการติดต่อประสานงานและจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายงานมีความตั้งใจและปฏิบัติตามระบบต่าง ๆ ที่ทางวัดได้กำหนดได้อย่างดีเยี่ยม

ในส่วนของปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์และผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการวัดพระธาตุแช่แห้งนั้นจากการศึกษาทราบว่าเพราะปัจจัย ๒ ประการ คือปัจจัยภายใน ได้แก่ ความมีภาวะผู้นำ

^{๑๒๐} พระณัฐพล ฐิติธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๒๑} ฐิติพร สดสม, “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต พระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ของเจ้าอาวาส บุคลากร งบประมาณ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะสงฆ์ ภาครัฐ และองค์กรเอกชน ซึ่งปัจจัยทั้งสองส่วนต่างเอื้อผลประโยชน์ซึ่งกันจนทำให้วัดพระธาตุแห่งหนึ่งประสบความสำเร็จในการบริหารอันจะได้เป็นต้นแบบที่ดั่งามในการพัฒนาวัดในพระพุทธศาสนา วัดหนึ่งสืบไป

พระครูสันติธรรมภาณี (บุญชัย สนติกโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๒๒}

พระวิรุฒ ญาณส่วโร (นรรรัตน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์กับภารกิจทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบบทบาท พระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ตามตัวแปรอิสระ พบว่า ข้อมูลลักษณะส่วนตัวของพระสังฆาธิการ ได้แก่ ระยะเวลาอุปสมบท ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วุฒิการศึกษา สายสามัญ (ทางโลก) วุฒิการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และประสบการณ์การอบรมที่แตกต่างกันมีบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๒๓}

พระมหาขวลิต ขาดเมธี (คงแก้ว) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ตในด้านการปกครองและด้านการสาธารณูปการ อยู่

^{๑๒๒} พระครูสันติธรรมภาณี (บุญชัย สนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๒๓} พระวิรุฒ ญาณส่วโร (นรรรัตน์), “บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒).

ในระดับมาก ส่วนด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง

การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๒๔}

พระเกษมศักดิ์ วรสกุโข (อาสนะทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักรและอาณาจักร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ตลอดถึงการพัฒนากุศลกร การศึกษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ พรรษา การศึกษาสามัญ การศึกษาทางธรรม และตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑^{๑๒๕}

สรุปได้ว่า เจ้าอาวาสเป็นเหมือนวิญญูณของวัด ทุกวัดจะปราศจากเจ้าอาวาสไม่ได้ ในมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ บัญญัติว่า "วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่งและ ถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้" และในมาตรา ๒๓ บัญญัติให้แต่งตั้งไวยาวัจกรเพื่อช่วยงานเจ้าอาวาสเกี่ยวกับการศาสนสมบัติของวัด

^{๑๒๔} พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” , **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

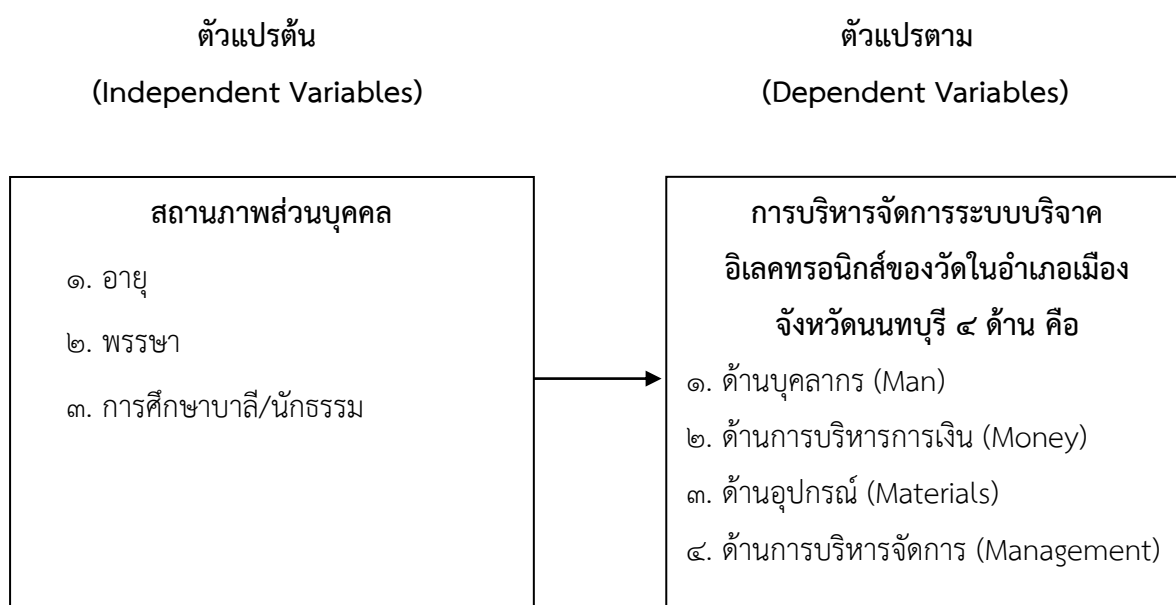
^{๑๒๕} พระเกษมศักดิ์ วรสกุโข (อาสนะทอง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” , **ปริญาพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดใน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ อายุ พรรษา การศึกษาบาลี/นักธรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านบุคลากร (Man) ๒. ด้านการบริหารการเงิน (Money) ๓. ด้านอุปกรณ์ (Materials) และ ๔. ด้านการบริหารจัดการ (Management) ดังแผนภาพที่ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี ระเบียบ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย
๓. กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
๔. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๖. ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Try out)
๗. ดำเนินการส่งข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูล
๘. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล
๙. สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑,๑๕๒ รูป

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน ๑,๑๕๒ คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้^๑

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ ๐.๐๕

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} \quad n &= \frac{๑,๑๕๒}{๑ + ๑,๑๕๒(๐.๐๕)^2} \\ &= ๒๙๗ \end{aligned}$$

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๙๗ คน

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัย จึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ดังนี้

$$n = \frac{nN}{N^{\circ}}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม

N^๐ = จำนวนประชากรทั้งหมด

ตัวอย่าง เช่น พระสงฆ์

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} \quad n &= \frac{๑,๑๕๒}{๑+๑,๑๕๒(๐.๐๕)^2} \\ n &= \frac{๓๕๒}{๑+๑,๑๕๒(๐.๐๕)^2} \end{aligned}$$

^๑ สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

$$n = \frac{๓๕๒}{๑+๒.๘๘}$$

$$n = \frac{๓๕๒}{๓.๘๘}$$

$$n = ๒๙๗ \text{ รูป}$$

ได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง = ๒๙๗ รูป

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ในอำเภอเมือง มี ๘ ตำบล คือ

กลุ่มประชากรศึกษา (พระสงฆ์)		จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (รูป)		
ตำบลสวนใหญ่	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๔๔ รูป	$\frac{144 \times 297}{1,152}$	๓๗
ตำบลลาดขัวญ	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๕๓ รูป	$\frac{153 \times 297}{1,152}$	๓๙
ตำบลบางเขน	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๓๕ รูป	$\frac{135 \times 297}{1,152}$	๓๕
ตำบลท่าทราย	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๔๔ รูป	$\frac{144 \times 297}{1,152}$	๓๗
ตำบลบางไผ่	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๒๗ รูป	$\frac{127 \times 297}{1,152}$	๓๓
ตำบลบางศรีเมือง	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๖๒ รูป	$\frac{162 \times 297}{1,152}$	๔๒
ตำบลบางกร่าง	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๒๕ รูป	$\frac{125 \times 297}{1,152}$	๓๒
ตำบลบางรักน้อย	มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	๑๖๒ รูป	$\frac{162 \times 297}{1,152}$	๔๒
จำนวนรวมทั้งสิ้น		๑,๑๕๒ รูป		๒๙๗

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ เจ้าอาวาส และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจังหวัดนนทบุรี เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๗ รูปหรือคน ได้แก่

๑. พระราชันนทมนี เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
๒. พระโสภิตกิตติธาดา เจ้าคณะอำเภอเมืองนนทบุรี
๓. พระครูโกศลปริยัติวงศ์ เจ้าคณะตำบลบางเขน จังหวัดนนทบุรี
๔. นายประยูร จอนเจริญ ผู้อำนวยการสำนักพุทธ จังหวัดนนทบุรี
๕. นางสุนันทา เมธาพิพัฒน์ เจ้าหน้าที่กรมสรรพากร จังหวัดนนทบุรี
๖. นายผวน จารุวรรณ ไวยาวัจกร
๗. น.อ.สวาท นิยมเหตุ ไวยาวัจกร

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิลคทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามกรอบของการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี รวม ๒ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

- ๑) ด้านกรณีสถานศึกษาและศาสนสถานรับบริจาคเป็นเงินสด
- ๒) ด้านกรณีสถานศึกษาและศาสนสถานรับบริจาคโดยผ่านการให้บริการ QR Code มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **มากที่สุด**

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **มาก**

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **ปานกลาง**

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **น้อย**

๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า มีความคิดเห็น**มากที่สุด**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า มีความคิดเห็น**มาก**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า มีความคิดเห็น**ปานกลาง**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า มีความคิดเห็น**น้อย**

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า มีความคิดเห็น**น้อยที่สุด**

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑. รศ.ดร.สุรินทร์ นียมางกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๒. ผศ.ดร.เดช ชูจินออด อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๓. ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๔. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๕. ดร.ลำพอง กลมมุล ผู้อำนวยการส่วนวิจัยสารสนเทศ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และบริหารวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๓ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐ และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชาชนโรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๔ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๓๘

๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

ข. งานวิจัยเชิงคุณภาพ

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

^๔ Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing*, 4th ed., (New York: Harper & Row, 1971), p. 67.

๑) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ **แบบสัมภาษณ์ (Interview)** เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลคทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๒) การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลคทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แล้วนำมาร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ต่อจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลคทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๒) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนอยุธยาอนุสรณ์ ที่เป็นประชากร/กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชน จำนวน ๒๕๗ คน โดยในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยการวิจัย ระหว่างวันที่ ๑๔ – ๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๓ รวมใช้ระยะเวลา ๒ วัน ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๒๕๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

ข. งานวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(๑) **ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลคทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีพร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

(๒) **ขั้นตอนการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี กลุ่มอาจารย์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา ขั้นสูงสุด สถานภาพ และขนาดโรงเรียน และกลุ่มประชาชน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t - test) และค่าเอฟ (F - test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

ข. การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถดำเนินการดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” นั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๘๗ รูป เพื่อหาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ว่าอยู่ในระดับใด และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นพระสังฆาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ รูปหรือคน เพื่อเสนอแนะการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยมีดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๔.๕ องค์ความรู้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๒๙๗)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
อายุ	๒๐ - ๓๐ ปี	๔๑	๑๓.๘๐
	๓๑ - ๔๐ ปี	๕๓	๑๗.๘๐
	๔๑ - ๕๐ ปี	๗๔	๒๔.๙๐
	๕๑ ปี ขึ้นไป	๑๒๙	๔๓.๔๐
	รวม	๒๙๗	๑๐๐.๐๐
พรรษา	๑-๕ พรรษา	๙๔	๓๑.๖๐
	๖-๑๐ พรรษา	๗๔	๒๔.๙๐
	๑๑-๒๐ พรรษา	๖๙	๒๓.๒๐
	๒๑ พรรษาขึ้นไป	๖๐	๒๐.๒๐
	รวม	๒๙๗	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)			
	ประโยค ๑ -๒ ป.ธ.๓	๕๐	๑๖.๘๐
	ป.ธ.๔ - ป.ธ.๕	๓๘	๑๒.๘๐
	ป.ธ.๖ - ป.ธ.๘	๕๗	๑๙.๒๐
	ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)	๑๕๒	๕๑.๒๐
	รวม	๒๙๗	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม)			
	นักธรรมชั้นตรี	๔๗	๑๕.๘๐
	นักธรรมชั้นโท	๒๘	๙.๔๐
	นักธรรมชั้นเอก	๒๐๒	๖๘.๐๐
	ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกธรรม)	๒๐	๖.๗๐
	รวม	๒๙๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔๐ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี มีจำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๙๐

ถัดมา มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘๐ และสุดท้ายมีอายุ ๒๐-๓๐ ปี ขึ้นไป มีเพียง ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘๐ ตามลำดับ

พรชชา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรชชา ๑-๕ พรชชา มีจำนวน ๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๐ รองลงมามีพรชชา ๖-๑๐ พรชชา มีจำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๙๐ ถัดมา มีพรชชา ๑๑-๒๐ พรชชา มีจำนวน ๖๙ พรชชา คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒๐ และสุดท้ายมีอายุพรชชา ๒๑ พรชชาขึ้นไป มีเพียง ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิบาลี มีจำนวน ๑๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๒๐ รองลงมา มีวุฒิปริญญาตรี ประโยค ๖-๙ มีจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒๐ ถัดมา มีวุฒิปริญญาตรี ประโยค ๑-๒ ป.ธ.๓ มีจำนวน ๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๐ และสุดท้าย มีวุฒิปริญญาตรี ประโยค ๔-๕ มีจำนวน ๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒินักธรรมเอก มีจำนวน ๒๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐๐ รองลงมา มีวุฒินักธรรมตรี มีจำนวน ๔๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๐ ถัดมา มีวุฒินักธรรมโท มีจำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๔๐ และสุดท้าย ไม่มีวุฒินักธรรม มีจำนวน ๒๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ ตามลำดับ

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) MAN (บุคลากร) ๒) MONEY (การบริหารการเงิน) ๓) METERIAL (อุปกรณ์) และ ๔) MANAGEMENT (การบริหารจัดการ) ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย (Mean = \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

(n=๒๙๗)

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑) บุคลากร MAN	๓.๙๕	๐.๗๔๓	มาก
๒) การบริหารการเงิน MONEY	๓.๘๒	๐.๗๖๙	มาก
๓) อุปกรณ์ METERIAL	๓.๘๑	๐.๗๓๖	มาก
๔) การบริหารจัดการ MANAGEMENT	๓.๗๕	๐.๖๒๒	มาก
ภาพรวม	๓.๘๓	๐.๕๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๙๕, S.D.= ๐.๗๔๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

- ๑) บุคลากร MAN (\bar{X} = ๓.๙๕, S.D.= ๐.๗๔๓)
- ๒) การบริหารการเงิน MONEY (\bar{X} = ๓.๘๒, S.D. = ๐.๗๖๙)
- ๓) อุปกรณ์ METERIAL (\bar{X} = ๓.๘๑, S.D.= ๐.๗๓๖)
- ๔) การบริหารจัดการ MANAGEMENT (\bar{X} = ๓.๗๕, S.D. = ๐.๖๒๒)

ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด
อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคลากร (MAN)

(n=๒๙๗)

บุคลากร (MAN)	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑) จัดเตรียมพร้อมเชิญผู้เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้ทุกเดือน แก่บุคลากรภายในวัด	๔.๐๖	๐.๘๐๕	มาก
๒) จัดเตรียมการอบรมไวยาวัชกรและให้ความรู้การบริจาค ออนไลน์ให้ชำนาญ	๓.๘๙	๐.๘๑๕	มาก
๓) จัดเตรียมการอบรมให้พระสงฆ์ สามเณรเพื่อให้คำแนะนำ กับผู้ที่มาบริจาค	๓.๘๙	๐.๘๖๓	มาก
รวมค่าเฉลี่ยทั้งหมด	๓.๙๕	๐.๗๔๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี บุคลากร MAN โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๙๕, S.D.=๐.๗๔๓) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

๑) จัดเตรียมพร้อมเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้ทุกเดือนแก่บุคลากรภายในวัด (\bar{X} = ๔.๐๖, S.D.=๐.๘๐๕)

๒) จัดเตรียมการอบรมไวยาวัชกรและให้ความรู้การบริจาคออนไลน์ให้ชำนาญ (\bar{X} =๓.๘๙, S.D.=๐.๘๑๕)

๓) จัดเตรียมการอบรมให้พระสงฆ์ สามเณรเพื่อให้คำแนะนำกับผู้ที่มาบริจาค (\bar{X} =๓.๘๙, S.D.=๐.๘๖๓)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารการเงิน MONEY

(n=๒๙๗)

การบริหารการเงิน MONEY	ระดับความเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑) วัดมีการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินเป็น ประจำทุกวัน	๓.๗๕	๐.๘๘๙	มาก
๒) วัดจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกวัน	๓.๙๙	๐.๘๓๐	มาก
๓) วัดมีการชี้แจงและประกาศให้ประชาชนและผู้บริจาค รับทราบ	๓.๗๓	๐.๙๓๒	มาก
ภาพรวม	๓.๘๒	๐.๗๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้าน การบริหารการเงิน MONEY โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๙๙, S.D.=๐.๘๓๐) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑) วัดจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกวัน (\bar{X} =๓.๗๕, S.D.=๐.๘๘๙)

๒) วัดมีการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินเป็นประจำทุกวัน (\bar{X} =๓.๙๙ S.D.=๐.๘๓๐)

๓) วัดมีการชี้แจงและประกาศให้ประชาชนและผู้บริจาครับทราบ (\bar{X} =๓.๗๓, S.D.=๐.๙๓๒)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านอุปกรณ์ METERIAL

(n=๒๙๗)

อุปกรณ์ METERIAL	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑) วัดมีการจัดสถานที่รองรับการบริจาคผ่านอิเล็กทรอนิกส์	๓.๘๕	๐.๙๖๘	มาก
๒) วัดมีการจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับรับบริจาคเงิน	๓.๗๓	๐.๘๘๖	มาก
๓) วัดมีการจัดเตรียม WIFI บริการให้กับประชาชน	๓.๘๕	๐.๘๒๔	มาก
ภาพรวม	๓.๘๓	๐.๗๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี อุปกรณ์ METERIAL โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๕$, S.D.=๐.๗๖๘) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

- ๑) วัดมีการจัดสถานที่รองรับการบริจาคผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=๓.๘๕$, S.D.=๐.๙๖๘)
- ๒) วัดมีการจัดเตรียม WIFI บริการให้กับประชาชน ($\bar{X}=๓.๗๓$, S.D.=๐.๘๘๖)
- ๓) วัดมีการจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับรับบริจาคเงิน ($\bar{X}=๓.๘๕$, S.D.=๐.๘๒๔)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี การบริหารจัดการ MANAGEMENT

(n=๒๙๗)

การบริหารจัดการ MANAGEMENT	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑) วัดทำการเตรียมคู่มือขั้นตอนในการบริจาคเงิน	๓.๗๖	๐.๘๑๐	มาก
๒) วัดจัดเตรียมการ พรีน્ટ QR CODE และระบบ MOBILE BANKING รองรับบริการ	๓.๗๙	๐.๗๕๙	มาก
๓) วัดสร้างบรรยากาศในการบริจาคให้ประชาชนมีความสบายใจ	๓.๗๑	๐.๘๐๙	มาก
ภาพรวม	๓.๗๕	๐.๖๒๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้าน การบริหารจัดการ MANAGEMENT อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๗๙, S.D.=๐.๗๕๙) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑) วัดจัดเตรียมการ พรีน્ટ QR CODE และระบบ MOBILE BANKING รองรับบริการ (\bar{X} =๓.๗๖, S.D.=๐.๘๑๐)

๒) วัดจัดการเตรียมคู่มือขั้นตอนในการบริจาคเงิน (\bar{X} =๓.๗๙, S.D.=๐.๗๕๙)

๓) วัดสร้างบรรยากาศในการบริจาคให้ประชาชนมีความสบายใจ (\bar{X} =๓.๗๑, S.D.=๐.๘๐๙)

**๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบ
บริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วน
บุคคล**

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาค
อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาค
อิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
ด้านอายุ

(n = ๒๙๗)

การบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี		SS	DF	MS	F	Sig.
๑) บุคลากร MAN	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๗๗	๓	๐.๓๕๙	๐.๖๔๘	๐.๕๘๕
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒.๒๐๘	๒๙๓	๐.๕๕๔		
	รวม	๑๖๓.๒๘๕	๒๙๖			
๒) การบริหารการเงิน MONEY	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๘๕	๓	๐.๒๒๘	๐.๓๘๔	๐.๗๖๕
	ภายในกลุ่ม	๑๗๔.๑๘๓	๒๙๓	๐.๕๙๔		
	รวม	๑๗๔.๘๖๗	๒๙๖			
๓) อุปกรณ์ METERIAL	ระหว่างกลุ่ม	๐.๗๓๙	๓	๐.๒๔๖	๐.๔๕๒	๐.๗๑๖
	ภายในกลุ่ม	๑๕๙.๗๘๓	๒๙๓	๐.๕๔๕		
	รวม	๑๖๐.๕๒๒	๒๙๖			
๔) การบริหารจัดการ MANAGEMENT	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๑๙	๓	๐.๓๔๐	๐.๘๗๘	๐.๔๕๓
	ภายในกลุ่ม	๑๑๓.๓๗๑	๒๙๓	๐.๓๘๗		
	รวม	๑๑๔.๓๙๑	๒๙๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๒๒	๓	๐.๑๐๗	๐.๓๖๔	๐.๗๗๙
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๓๗๓	๒๙๓	๐.๒๙๕		
	รวม	๘๖.๖๙๕	๒๙๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ กับ การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา

(n = ๒๙๗)

การบริหารจัดการระบบบริจาค						
อิเล็กทรอนิกส์ในวัด	อำเภอเมือง	SS	DF	MS	F	Sig.
จังหวัดนนทบุรี						
๑) บุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	๓.๒๓๓	๓	๑.๐๗๘	๑.๙๗๓	๐.๑๑๘
	ภายในกลุ่ม	๑๖๐.๐๕๒	๒๙๓	๐.๕๔๖		
	รวม	๑๖๓.๒๘๕	๒๙๖			
๒) การบริหารการเงิน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๙๕๐	๓	๑.๓๑๗	๒.๒๕๗*	๐.๐๔๒
	ภายในกลุ่ม	๑๗๐.๙๑๗	๒๙๓	๐.๕๘๓		
	รวม	๑๗๔.๘๖๗	๒๙๖			
๓) อุปกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	๕.๑๔๖	๓	๑.๗๑๕	๓.๒๓๕*	๐.๐๒๓
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕.๓๗๕	๒๙๓	๐.๕๓๐		
	รวม	๑๖๐.๕๒๒	๒๙๖			
๔) การบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๕๔	๓	๐.๕๕๑	๑.๔๓๓	๐.๒๓๓
	ภายในกลุ่ม	๑๑๒.๗๓๖	๒๙๓	๐.๓๘๕		
	รวม	๑๑๔.๓๙๑	๒๙๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๒๐๑	๓	๑.๐๖๗	๓.๗๔๔*	๐.๐๑๒
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๔๙๓	๒๙๓	๐.๒๘๕		
	รวม	๘๖.๖๙๔	๒๙๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านพรรษา กับ การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านเงินด้านวัสดุแตกต่างกันทุกด้าน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ตารางที่ ๔.๙ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ภาพรวม

(n = ๒๙๗)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๒๐ พรรษา	๒๑ พรรษาขึ้นไป
		๓.๘๖	๓.๙๗	๓.๖๘	๓.๘๐
๑-๕ พรรษา	๓.๘๖	-	-๐.๑๑*	๐.๑๘	๐.๐๖
๖-๑๐ พรรษา	๓.๙๗	-	-	๐.๒๙	๐.๑๗
๑๑-๒๐ พรรษา	๓.๖๘	-	-	-	-๐.๑๒*
๒๑ พรรษา	๓.๘๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑-๕ พรรษามีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา (\bar{X} = ๐.๑๑) และพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป (\bar{X} = ๐.๑๒)

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด(Least Significant Difference : LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้านการบริหารการเงิน (MONEY)

(n = ๒๙๗)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๒๐ พรรษา	๒๑ พรรษาขึ้นไป
		๓.๘๓	๓.๙๗	๓.๖๔	๓.๘๔
๑-๕ พรรษา	๓.๘๓	-	๐.๑๔	๐.๑๙	-๐.๐๑
๖-๑๐ พรรษา	๓.๙๗	-	-	๐.๓๓*	๐.๑๓
๑๑-๒๐ พรรษา	๓.๖๔	-	-	-	-๐.๒๐
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๘๔	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษาด้าน การบริหารการเงิน (MONEY) พบว่า แตกต่างกัน ๑ คู่ ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการบริการจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างจากพระสงฆ์น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ระหว่าง ๑๑-๒๐ พรรษา (\bar{X} =๐.๓๓) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา (\bar{X} = ๐.๑๔)

ตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด(Least Significant Difference : LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL) (n = ๒๙๗)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๒๐ พรรษา	๒๑ พรรษาขึ้นไป
		๓.๘๘	๓.๙๕	๓.๖๐	๓.๗๗
๑-๕ พรรษา	๓.๘๘	-	-๐.๐๙	๐.๒๘*	๐.๑๑
๖-๑๐ พรรษา	๓.๙๕	-	-	๐.๓๕*	๐.๑๘
๑๑-๒๐ พรรษา	๓.๖๐	-	-	-	-๐.๑๗
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๗๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้าน อุปกรณ์ (MATERIAL) พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีพรรษาระหว่างพรรษา ๑-๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา (\bar{X} =๐.๒๘) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มากกว่าพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา(\bar{X} = ๐.๓๕)

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการระบบ
 บริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๒๙๗)

การบริหารจัดการระบบบริจาค						
อิเล็กทรอนิกส์ในวัด	อำเภอเมือง	SS	DF	MS	F	Sig.
จังหวัดนนทบุรี						
๑) บุคลากร MAN	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๑	๓	๐.๐๐๔	๐.๐๐๗	๐.๙๙๙
	ภายในกลุ่ม	๑๖๓.๒๗๓	๒๙๓	๐.๕๕๗		
	รวม	๑๖๓.๒๘๕	๒๙๖			
๒) การบริหารการเงิน MONEY	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๖๓	๓	๐.๘๒๑	๑.๓๙๕	๐.๒๔๔
	ภายในกลุ่ม	๑๗๒.๔๐๔	๒๙๓	๐.๕๘๘		
	รวม	๑๗๔.๘๖๗	๒๙๖			
๓) อุปกรณ์ MATERIAL	ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๒๔	๓	๑.๐๔๑	๑.๙๓๘*	๐.๐๒๓
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗.๓๙๘	๒๙๓	๐.๕๓๗		
	รวม	๑๖๐.๕๒๒	๒๙๖			
๔) การบริหารจัดการ MANAGEMENT	ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๑๓	๓	๐.๒๗๑	๐.๗๗๐	๐.๕๕๓
	ภายในกลุ่ม	๑๑๓.๕๗๗	๒๙๓	๐.๓๘๘		
	รวม	๑๑๔.๓๙๑	๒๙๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๔๘	๓	๐.๑๘๓	๐.๖๒๑	๐.๖๐๒
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๑๔๖	๒๙๓	๐.๒๙๔		
	รวม	๘๖.๖๙๔	๒๙๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาบาลีกับ การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีบาลีต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกันปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านอุปกรณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลและด้านอุปกรณ์แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด(Least Significant Difference : LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเกศทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL)

(n = ๒๙๗)

พรรษา	\bar{X}	พรรษา			
		๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๒๐ พรรษา	๒๑ พรรษาขึ้นไป
		๓.๘๘	๓.๙๕	๓.๖๐	๓.๗๗
๑-๕ พรรษา	๓.๘๘	-	-๐.๐๙	๐.๒๘*	๐.๑๑
๖-๑๐ พรรษา	๓.๙๕	-	-	๐.๓๕*	๐.๑๘
๑๑-๒๐ พรรษา	๓.๖๐	-	-	-	-๐.๑๗
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๓.๗๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเกศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา ด้าน อุปกรณ์ (MATERIAL) พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีพรรษาระหว่างพรรษา ๑-๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเกศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มากกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา ($\bar{X}=๐.๒๘$) พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคนิเกศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มากกว่าพรรษา ๑๑-๒๐ พรรษา($\bar{X}=๐.๓๕$)

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อ บริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)

(n = ๒๙๗)

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี		SS	DF	MS	F	Sig.
๑) บุคลากร MAN	ระหว่างกลุ่ม	๘.๓๑๗	๓	๒.๗๗๒	๕.๒๔๑*	๐.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๕๔.๙๖๘	๒๙๓	๐.๕๙๒		
	รวม	๑๖๓.๒๘๕	๒๙๖			
๒) การบริหารการเงิน MONEY	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๗๓	๓	๐.๖๒๔	๑.๐๕๗	๐.๓๖๘
	ภายในกลุ่ม	๑๗๒.๙๙๔	๒๙๓	๐.๕๙๐		
	รวม	๑๗๔.๘๖๗	๒๙๖			
๓) อุปกรณ์ METERIAL	ระหว่างกลุ่ม	๔.๓๒๒	๓	๑.๔๗๗	๒.๗๗๓*	๐.๐๔๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๕๖.๐๙๐	๒๙๓	๐.๕๓๓		
	รวม	๑๖๐.๕๒๒	๒๙๖			
๔) การบริหารจัดการ MANAGEMENT	ระหว่างกลุ่ม	๒.๒๗๙	๓	๐.๗๖๐	๑.๙๘๕	๐.๑๑๖
	ภายในกลุ่ม	๑๑๒.๑๑๒	๒๙๓	๐.๓๘๓		
	รวม	๑๑๔.๓๙๑	๒๙๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๘๘	๓	๑.๐๖๓	๓.๗๒๘*	๐.๐๑๒*
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๕๐๗	๒๙๓	๐.๒๘๕		
	รวม	๘๖.๖๙๔	๒๙๖			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษานักธรรม กับ การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒินักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิลศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลและด้านอุปกรณ์แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิลศทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม ด้านวุฒิการศึกษา นักธรรม ด้านบุคลากร (MAN)

(n = ๒๙๗)

ด้านวุฒิการศึกษา นักธรรม	\bar{X}	วุฒินักธรรม			
		นักธรรมชั้น ตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีนักธรรม
		๓.๘๗	๓.๗๗	๓.๗๘	๔.๑๓
นักธรรมชั้นตรี	๓.๘๗	-	๐.๑๐	๐.๐๙	-๐.๒๖*
นักธรรมชั้นโท	๓.๗๗	-	-	-๐.๐๑	-๐.๓๖*
นักธรรมชั้นเอก	๓.๗๘	-	-	-	-๐.๓๕*
ไม่มีนักธรรม	๔.๑๓	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิลศทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน ๓ คู่ ดังนี้

๑) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิลศทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีน้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ไม่มีนักธรรม ($\bar{X} = ๐.๒๖$)

๒) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นโท มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิลศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมไม่มีนักธรรม ($\bar{X} = ๐.๓๖$)

๓) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก มีความเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิลศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า วุฒิศึกษานักธรรม ไม่มีนักธรรม ($\bar{X} = ๐.๓๕$)

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด Least Significant Difference: LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ใน วัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ภาพรวม

(n = ๒๙๗)

ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม	นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีนักธรรม
นักธรรมชั้นตรี	๔.๑๓	๐.๕๐*	๐.๒๒	-๐.๒๔
นักธรรมชั้นโท	๓.๖๓	-	-๐.๒๘	-๐.๗๔*
นักธรรมชั้นเอก	๓.๙๑	-	-	-๐.๔๖*
ไม่มีนักธรรม	๔.๓๗	-	-	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน ๓ คู่ ดังนี้

๑) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นโท ($\bar{X} = ๐.๕๐$)

๒) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นโท มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่มีนักธรรม ($\bar{X} = ๐.๗๔$)

๓) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่มีนักธรรม ($\bar{X} = ๐.๔๖$)

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด Least Significant Difference: LSD) ต่อการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลศทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL)

(n = ๒๙๗)

ด้านวุฒิการศึกษานักธรรม	\bar{X}	ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL)			
		นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีนักธรรม
		๔.๐๑	๓.๘๘	๓.๗๓	๔.๐๕
นักธรรมชั้นตรี	๔.๐๑	-	๐.๑๓	๐.๒๘*	-๐.๐๔
นักธรรมชั้นโท	๓.๘๘	-	-	๐.๑๕	-๐.๑๗
นักธรรมชั้นเอก	๓.๗๓	-	-	-	-๐.๓๒*
ไม่มีนักธรรม	๔.๐๕	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลศทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม) โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน ๒ คู่ ดังนี้

๑) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มากกว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก ($\bar{X} = ๐.๒๘$)

๒) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาโคิเลศทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ($\bar{X} = ๐.๓๒$)

ตารางที่ ๔.๑๘ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่	ยอมรับ	ปฏิเสธ	F	Sig
สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน		✓	๐.๓๖๔	๐.๗๓๙
สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน	✓		๓.๗๔๔	๐.๐๑๒
สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลีแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน		✓	๐.๖๒๑	๐.๖๐๒
สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน	✓		๓.๗๒๘	๐.๐๑๒

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุและบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มี พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเลคทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเลคทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี รายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑๙ - ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๑๙ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเลคทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านบุคลากร (MAN)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
ขาดความพร้อมในการจัดฝึกอบรมที่ดี	ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยรับบริจาค	๑๒ รูป
การวางแผนงานแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร	ควรมอบหมายการทำงานให้ชัดเจนขึ้น และเหมาะสมกับบุคลากรนั้น ๆ	๑๐ รูป

จากตารางที่ ๔.๑๙ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเลคทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้าน บุคลากร (MAN) พบว่า ขาดความพร้อมในการจัดฝึกอบรมที่ดี มีจำนวน ๑๒ รูป การวางแผนงานแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร จั น ๑๐ รูป ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเลคทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านบุคลากร (MAN) พบว่า ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยรับบริจาค จำนวน ๑๒ รูป ควรมอบหมายการทำงานให้ชัดเจนขึ้น และเหมาะสมกับบุคลากรนั้น ๆจำนวน ๑๐ รูป ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๐ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาค อิเลคทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารการเงิน (MONEY)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
วัดมีบัญชีรับจ่ายหลายบัญชี	จัดฝึกอบรมหรือนิเทศการจัดทำบัญชี อย่างต่อเนื่อง	๖ รูป
เจ้าหน้าที่วัดต้องดำเนินการตรวจบัญชีรับจ่ายอย่างสม่ำเสมอ	จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายผ่านระบบ ธนาคารแค่บัญชีเดียว	๘ รูป

จากตารางที่ ๔.๒๐ ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้าน การบริหารการเงิน (MONEY) พบว่า เจ้าหน้าที่วัดต้องดำเนินการตรวจบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ มีจำนวน ๘ รูป วัดมีบัญชีรับจ่ายหลายบัญชี จำนวน ๖ รูป ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารการเงิน (MONEY) พบว่า จัดฝึกอบรมหรือניתเทศการจัดทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง ๘ รูป จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายผ่านระบบธนาคารแค่บัญชีเดียว จำนวน ๖ รูปตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๑ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
ขาดเครื่องคอมพิวเตอร์รองรับระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์	ควรจัดเตรียมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อรองรับระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์	๙ รูป
วัดที่มีความพร้อมในการดำเนินการมีเพียงบางวัด	ควรเตรียมพร้อมสัญญาณ INTERNET ให้ทั่วถึงบริเวณจุดบริจาค	๘ รูป

จากตารางที่ ๔.๒๑ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL) พบว่า ขาดเครื่องคอมพิวเตอร์รองรับระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน ๙ รูป วัดที่มีความพร้อมในการดำเนินการมีเพียงบางวัด จำนวน ๘ รูป

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL) พบว่า ควรจัดเตรียมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อรองรับระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน ๙ รูป ควรเตรียมพร้อมสัญญาณ INTERNET ให้ทั่วถึงบริเวณจุดบริจาค จำนวน ๘ รูป

ตารางที่ ๔.๒๒ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารจัดการ (MANAGEMENT)

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
บุคลากรของวัดยังไม่มี ความชำนาญการใช้ QR CODE หรือ BANKING	ควรปรับปรุงหลักสูตรการอบรมให้ทันสมัยขึ้น	๕ รูป
ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์	ให้ความรู้ความเข้าใจในระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์	๒ รูป

จากตารางที่ ๔.๒๒ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้าน การบริหารจัดการ (MANAGEMENT) พบว่า บุคลากรของวัดยังไม่มี ความชำนาญการใช้ QR CODE หรือ BANKING มีจำนวน ๕ รูป ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน ๒ รูป ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านMANAGEMENT พบว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรการอบรมให้ทันสมัยขึ้น จำนวน ๕ รูป ให้ความรู้ความเข้าใจในระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน ๒ รูป ตามลำดับ

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบ บริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) สามารถสรุปผลโดยจำแนกตาม
รายด้านของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

๔.๕.๑ ด้านบุคลากร (MAN)

ควรจัดให้มีการวางแผนก่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้
เข้ารับการอบรมได้ประโยชน์สูงสุด^๑ ควรจัดหาบุคลากรที่เข้าใจในระบบอิเล็กทรอนิกส์^๒ ควร
มอบหมายให้ทีมงานเพื่อรับผิดชอบการดูแลระบบบริจาคเงิน^๓ จัดหาบุคลากรที่มีความสุขุม เข้าใจ ใน
การประชาสัมพันธ์การบริจาคเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์^๔ การทำงานทุกอย่างต้องควรมีการประชุม
ปรึกษาลือวางแผนงานร่วมกันก่อนทำงานทุกครั้ง^๕

สรุปได้ว่า ควรจัดหาบุคลากรที่มีความชำนาญเพื่อมาอบรมให้ทีมที่ได้รับมอบหมายให้มี
ความเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ในเรื่องระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ และประชุมความพร้อม
เป็นประจำทุกเดือนเพื่อความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่

ดังนั้นการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
ด้านบุคลากรต้องอบรมจนได้รับความชำนาญในการควบคุมระบบบริจาคให้ดียิ่งขึ้นไป พร้อมให้
หน่วยงานราชการได้ตรวจสอบได้ถูกต้องและโปร่งใส

^๑ สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนนทบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๒ สัมภาษณ์ นางสุนันทา เมธาพิพัฒน์, เจ้าหน้าที่กรมสรรพากร จังหวัดนนทบุรี, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๓ สัมภาษณ์ พระธรรมกิตติมนี, เจ้าอาวาสวัดเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูโกศลปรียติวงศ์, เจ้าอาวาสวัดกำแพง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๕ สัมภาษณ์ พระปลัดเจริญ พนตจิตโต, เจ้าอาวาสวัดนครอินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒.

๔.๕.๒ ด้านการบริหารการเงิน (MONEY)

จัดทำรายการผลการรับบริจาคให้โปร่งใส^๖ ควรมีบัญชีรายรับแค่บัญชีเดียวเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง^๗ ตรวจสอบการเดินบัญชีการรับบริจาคผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นประจำทุกวันหรือทุกสัปดาห์^๘ จัดทีมเจ้าหน้าที่ประสานงานควบคุมการเดินบัญชี^๙ วางแผนบริหารการเงินให้ถูกต้องและโปร่งใสให้มากที่สุด^{๑๐}

สรุปได้ว่า วัดแต่ละที่ควรมีบัญชีรับจ่ายแยกประเภทแค่บัญชีเดียว เพื่อตรวจสอบและคุมการเงินเข้าผ่านบัญชี พร้อมตรวจสอบได้สะดวกและง่ายขึ้น

ดังนั้นการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ต้องมีการตรวจสอบงานทุกชั้นตอนกันข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นและพร้อมดำเนินการแก้ไขในการบริหารการเงินจัดเงินให้ถูกต้องและตรวจสอบการเข้าออกบัญชีได้ทุกเมื่อ

๔.๕.๓ ด้านอุปกรณ์ (MATERIAL)

ปัจจุบันเทคโนโลยีทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ มีหลากหลายช่องทางให้เลือก จึงเลือกให้เหมาะสมกับความถนัดของพระสงฆ์^{๑๑} พัฒนาศักยภาพพระสงฆ์รุ่นใหม่ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการบริจาค^{๑๒} การใช้คำพูดเชื้อเชิญให้ผู้บริจาคเข้าใจง่ายในการบริจาคและหลักฐานในการลดหย่อนภาษี^{๑๓} จัดประชาสัมพันธ์แก่ข้าราชการและประชาชนทั่วไป ในการใช้การบริจาคโดยระบบ

^๖ สัมภาษณ์ พระสนอง ญาณสิริ,พระสงฆ์วัดกำแพง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒

^๗ สัมภาษณ์ นายผวน จารุวรรณ ไวยาวัจกร วัดกำแพง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒

^๘ สัมภาษณ์ พระโสภิตกิตตธาดา, เจ้าอาวาสวัดแจ้งศิริสัมพันธ์ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๙ สัมภาษณ์ พระมหาสุธน สุธโน, เจ้าอาวาสวัดทางหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระชลิต ชลิโต, รองเจ้าอาวาสวัดทางหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูปลัดจตุลภัค เขมวีโร, เจ้าอาวาสวัดเขยีน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระมหาสุธน สุธโน, เจ้าอาวาสวัดทางหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระบุญเต็ม ธีรธมโม, รองเจ้าอาวาสวัดท้ายเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒.

อิเล็กทรอนิกส์ว่าสะดวก ดี ปลอดภัย ปลอดภัย ^{๑๔} รณรงค์กิจกรรมให้ประชาชนนักเรียน นักศึกษา
เข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยแนะนำการทำบุญด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์^{๑๕}

สรุปได้ว่า ประชาสัมพันธ์เชื้อเชิญให้ผู้รับบริจาคเข้าใจถึงขั้นตอนพร้อมพัฒนาศักยภาพ
พระสงฆ์ให้เข้าใจถึงขั้นตอนการรับบริจาคระบบใหม่ให้กับทางวัดเพื่อพัฒนาวัดให้ดีขึ้น

ดังนั้นการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
นั้น มีการวางแผนงานและลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตามกระบวนการที่วางไว้แล้วนั้นต้องม
ีการตรวจสอบผลการดำเนินงานที่ได้วางไว้ว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร แล้วนำมาแก้ไขในการทำงานครั้งต่อไป
เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเป็นประโยชน์กับวัดที่รับบริจาคผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

๔.๕.๔ ด้านการบริหารจัดการ (MANAGEMENT)

จัดส่งพระสงฆ์ไปอบรมการใช้งานโปรแกรมการบริจาค มีเอกสารหรือข้อความ เป็นข้อ ๆ
ที่กระชับสั้น ๆ เข้าใจง่าย ให้ผู้บริคนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ควรจัดทำวีดีโอ เผยแพร่ผ่านยูทูปให้
มากขึ้น จัดหาสถานที่เครื่องมืออุปกรณ์ให้ทันสมัยพร้อมรับกับยุค ๔.๐ จัดเตรียมเอกสารข้อมูลในการ
รับบริจาคให้ผู้บริจาคเข้าใจง่ายขึ้นและพระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจในการให้ข้อมูลกับผู้บริจาค

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมี
อยู่ ๒ กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามการบริหารจัดการที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หาก
เป็นกรณีแรก ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำเป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการ
ที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่าย
น้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง คือ ผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์
ตามการบริหารจัดการที่วางไว้ ควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์และพิจารณาว่าควรจะ
ดำเนินการอย่างไร เช่น มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้ ให้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม ขอ
ความช่วยเหลือจากผู้รู้ หรือเปลี่ยนเป้าหมายใหม่

ดังนั้นการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
นั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการในการฝึกอบรมพระสงฆ์ และจัดการปฏิบัติให้เกิดมาตรฐานขึ้น และ
จะต้องมีการทบทวนขั้นตอนต่าง ๆ หลังจากที่ได้ดำเนินการมาแล้วเพื่อหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้ว
ปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีนันทการ เตชสุโร, เจ้าอาวาสวัดท้ายเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี, ๑๗
ธันวาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระวิสุทธิบุญญาคม ฐิตาบุญโญ, เจ้าอาวาสวัดทินกรนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒.

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบ บริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๔ ด้าน ได้ความว่า

การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี นั้น เป็นระบบที่วัด ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของอาวาส รองเจ้าอาวาส ลูกวัดในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี ต้องเรียนรู้ระบบใหม่เพื่อให้ทันกับสมัยปัจจุบันที่ก้าวล้ำไปยุค ๔.๐ หรืออนาคตต่อไป โดยเรียนรู้จากการใช้ระบบผ่านคอมพิวเตอร์ ให้พระสงฆ์ในวัดเกิดความชำนาญ ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง พร้อมทั้งตรวจสอบได้ ทุกเมื่อ

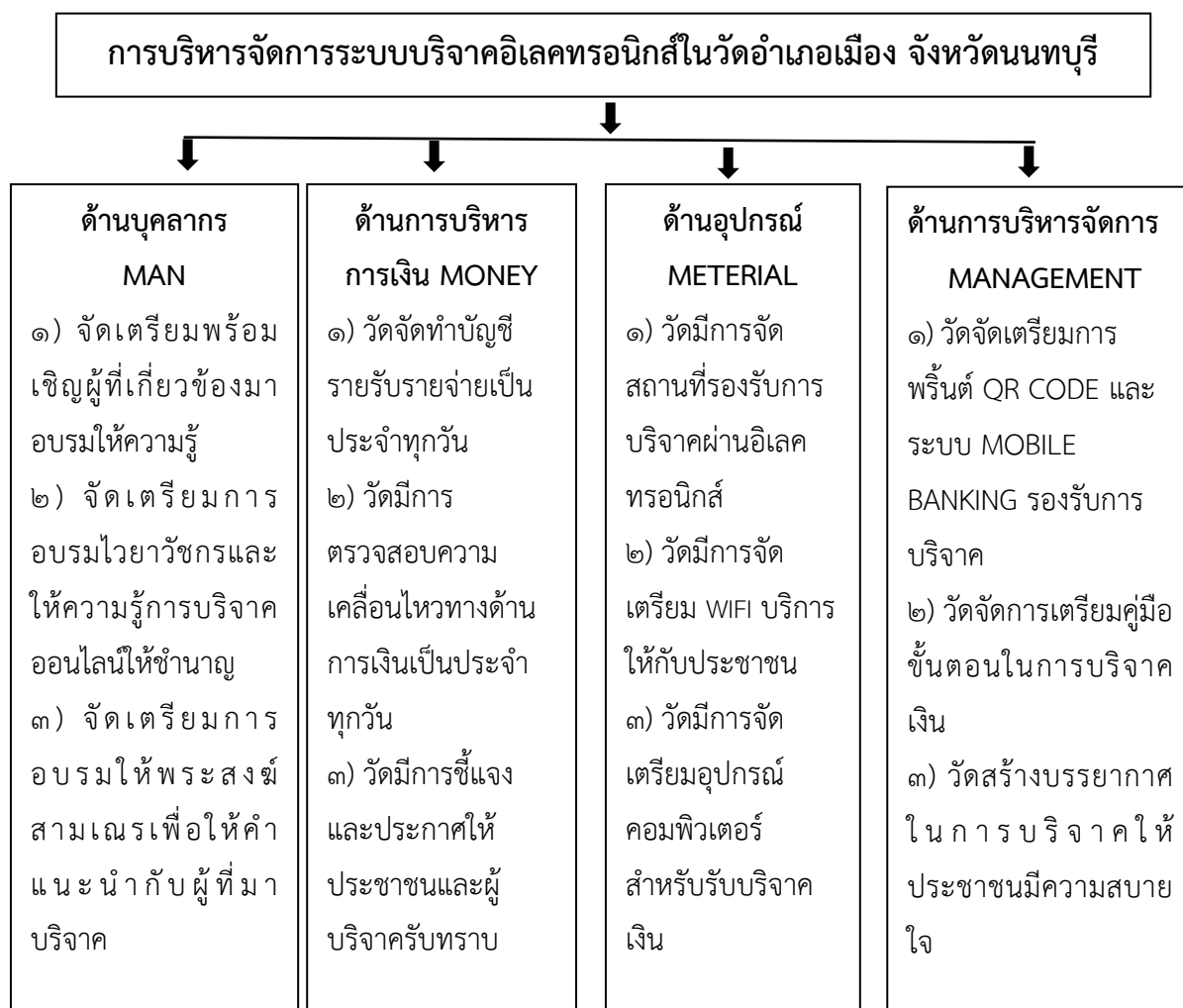
จึงเป็นการยากที่พระสงฆ์จะมีความชำนาญในการใช้อิเลคทรอนิกส์สมัยใหม่ได้อย่าง ถูกต้อง ปัจจุบันจึงมีหน่วยงานราชการเช่น กรมสรรพากร เปิดการอบรมให้ความรู้ในการบริจาคผ่าน ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้ครบถ้วนและสมบูรณ์

ดังนั้นสำนักฝึกอบรมต่าง ๆ จึงต้องมีการนำเอาหลักการบริหารการบริจาคผ่าน QR CODE เข้ามาพัฒนาร่วมด้วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นไม่ที่จะเป็นการวางแผนการทำงานต่าง กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดฝึกอบรม ให้เป็นไปตามขั้นตอน มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจนไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนกัน มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียนมีความอยากเรียนอยากเข้ามาฝึกอบรมให้ ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงตามกระบวนการที่วางแผนไว้ การปฏิบัติต้องเป็นสิ่งที่ยั่งยืนและดึงดูดใจให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอยู่ตลอดเวลาว่าเป็นอย่างไร พระสงฆ์มีความรู้สึกอย่างไรที่ได้อบรมมาแล้วนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ให้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงตามแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$, S.D.= 0.743) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑) บุคลากร MAN ($\bar{X} = 3.95$, S.D.= 0.743)

๒) การบริหารการเงิน MONEY ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.769)

๓) อุปกรณ์ MATERIAL ($\bar{X} = 3.81$, S.D.= 0.736)

๔) การบริหารจัดการ MANAGEMENT ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.622) ตามลำดับ

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี บุคลากร MAN โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.743) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

๑) จัดเตรียมพร้อมเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้ทุกเดือนแก่บุคลากรภายในวัด ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.805)

๒) จัดเตรียมการอบรมไวยาวัจกรและให้ความรู้การบริจาคออนไลน์ให้ชำนาญ ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.815)

๓) จัดเตรียมการอบรมให้พระสงฆ์ สามเณรเพื่อให้คำแนะนำกับผู้ที่มาบริจาค ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.863)

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้าน การบริหารการเงิน MONEY โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.830) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑) วัดจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกวัน ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.889)

๒) วัดมีการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินเป็นประจำทุกวัน ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.830)

๓) วัดมีการชี้แจงและประกาศให้ประชาชนและผู้บริจาครับทราบ ($\bar{X}=3.73$, S.D.= 0.932)

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี อุปกรณ์ MATERIAL โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.768) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

๑) วัดมีการจัดสถานที่รองรับการบริจาคผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.968)

๒) วัดมีการจัดเตรียม WIFI บริการให้กับประชาชน (\bar{X} =๓.๗๓, S.D.=๐.๘๘๖)

๓) วัดมีการจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับปรับบริจาคเงิน(\bar{X} =๓.๘๕, S.D.=๐.๘๒๔)

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้าน การบริหารจัดการ MANAGEMENT อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =๓.๗๙, S.D.=๐.๗๕๙) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

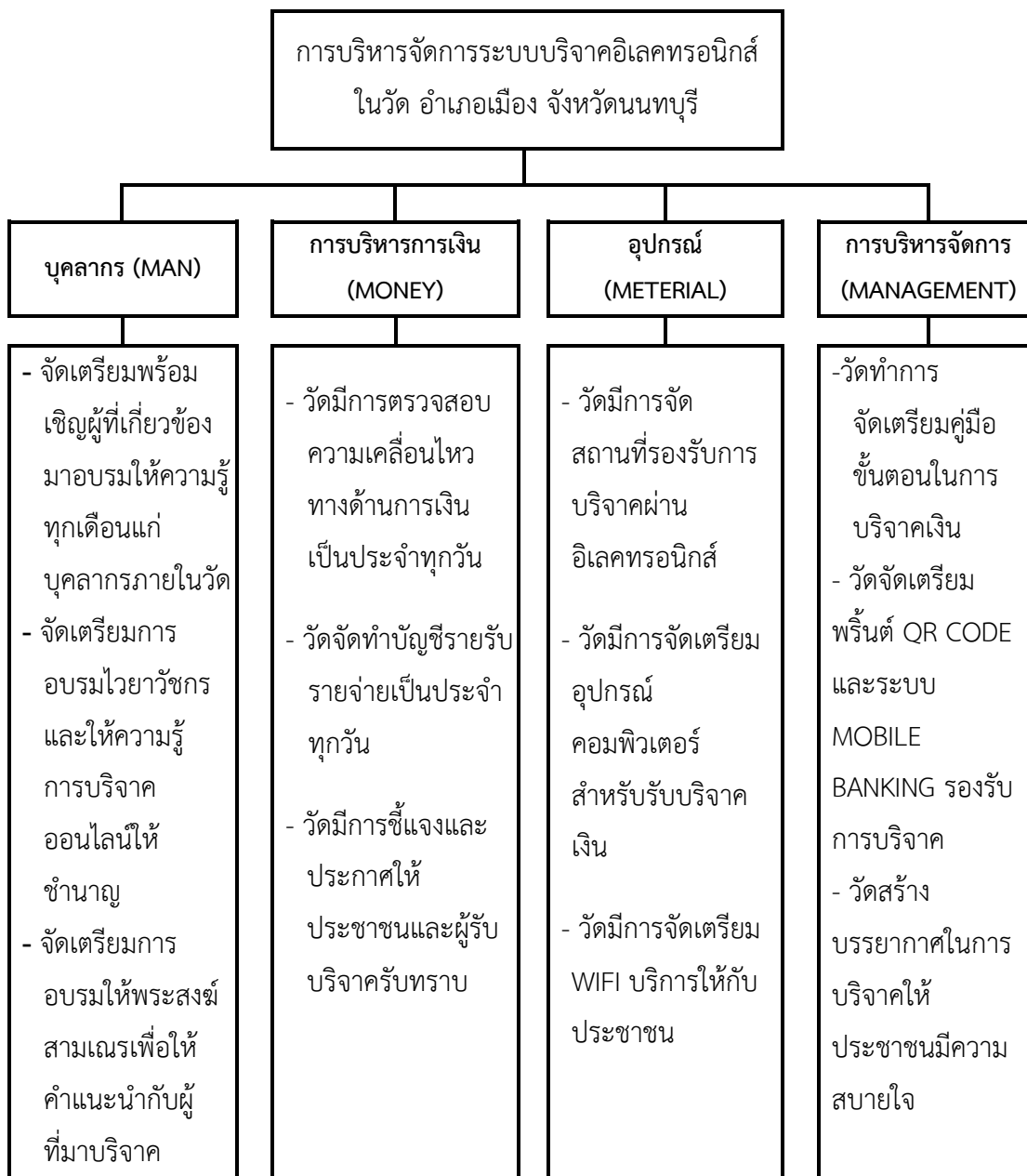
๑) วัดจัดเตรียมการ พริ้นต์ QR CODE และระบบ MOBILE BANKING รองรับการบริจาค (\bar{X} =๓.๗๖, S.D.=๐.๘๑๐)

๒) วัดจัดการเตรียมคู่มือขั้นตอนในการบริจาคเงิน (\bar{X} =๓.๗๙, S.D.=๐.๗๕๙)

๓) วัดสร้างบรรยากาศในการบริจาคให้ประชาชนมีความสบายใจ (\bar{X} =๓.๗๑, S.D.=๐.๘๐๙)

๔.๖.๒ องค์กรความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” สามารถสังเคราะห์งานวิจัยตามแผนภาพที่ ๔.๒ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๒ องค์กรความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

ที่มา : จากการสังเคราะห์จากผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๒ สรุปได้ว่า “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัดอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ได้ดังนี้

๑) บุคลากร (MAN)

- มีการจัดเตรียมผู้ที่เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้ระบบบริจาคออนไลน์ให้ชำนาญพร้อมให้คำแนะนำกับผู้บริจาคได้ ส่งเสริมให้ความรู้กับลูกวัดให้เข้าใจพร้อมกับการรับเทคโนโลยีใหม่ไม่ว่าปัจจุบันและอนาคตให้เพื่อพัฒนาวัดในอำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี ดียิ่งขึ้นไป

๒) การบริหารการเงิน (MONEY)

- วัดทำการตรวจสอบการเคลื่อนไหวทางการเงินทุกครั้งโดยต้องมอบหมายให้กับ ทีมที่ได้รับมอบหมายมีความไว้วางใจ เชื่อใจ และโปร่งใส ให้ข้อมูลด้านการเงินและการทำบัญชีที่ถูกต้องเที่ยงตรง พร้อมติดประกาศการรับยอดบริจาคทุกเดือน เพื่อให้ผู้บริจาคมั่นใจในการบริจาคเงินให้กับทางวัดที่ศรัทธาและได้ทำบุญไป

๓) อุปกรณ์ (METERAIL)

- วัดจัดเตรียมอุปกรณ์การรับบริจาค ไม่ว่าจะเป็น QR CODE ระบบออนไลน์ต่าง ๆ WIFI MOBILE BANKING เพื่อความโปร่งใส ความสะดวกสบายในการบริจาคเงิน พร้อมกับการจัดสถานที่ให้ร่มรื่นหน้าเดิน ทั้งจัดพื้นที่รับบริจาคให้เชื่อถือและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริจาคเงิน

๔) การบริหารจัดการ (MANAGEMENT)

วัดจัดเตรียมข้อมูลพร้อม POSTER ขั้นตอนให้ผู้รับบริจาคทราบขั้นตอนโดยสังเขป รวมทั้งพระสงฆ์ให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน พร้อม PRINT QR CODE ไว้ตามจุดต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการบริจาคเงินให้กับทางวัดที่ผู้ศรัทธามาบริจาค

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓.

_____. แนวทางการดำเนินงาน คลินิกคุณธรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

_____. แนวทางการดำเนินงานโครงการคลินิกคุณธรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
กรมการศาสนา, ๒๕๕๖.

_____. แนวทางการจัดกิจกรรม ค่ายคุณธรรมเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๒.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมที่เน้นความมีวินัย และความเป็นประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.

ทีศนา แชนนี. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมจากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๑.

ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒.

ประภาศรี สีอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระครูปลัดमारุต วรมงคล. จริยธรรมกับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนในสังคม. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์
ฝ่ายประชาสัมพันธ์, ๒๕๔๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๗. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต, ๒๕๕๕.
- พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙.
- พระราชวรมณี ประยูร ธรรมจิตโต. **เอกสารการบรรยายกรมวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๓.
- พัทธา สายหู. **ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร: พิษเนศ, ๒๕๑๖.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. **งานปฐมนิเทศพระธรรมวิทยากร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุรวัฒน์, ๒๕๕๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- _____. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๒๕.
- สิปปนนท์ เกตุทัต และคณะ. **ความฝันของแผ่นดิน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตะวันออก, ๒๕๔๐.
- สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: แพรววิทยา, ๒๕๒๐.
- สุพรรณิ ไชยอำพร รศ.ดร.. **รูปแบบแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ปริณาม จำกัด, ๒๕๕๐.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๐.
- สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) วิทยานิพนธ์:

ญาณภัทร ยอดแก้วและ แพรภัทร ยอดแก้ว. “ความสัมพันธ์ระหว่างกาเปิดรับข่าวสารความรู้กับทัศนคติต่อประชาคมอาเซียนของพระวิทยากร”. รายงานการวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ SMARTS ครั้งที่ ๓. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๔.

เบญจา ลิขิตยี่งวรา. “การศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาในจังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๒๘.

ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์. “ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ (แห่หลี่). “รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหากำพล คุณงกโร. “ศึกษบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาวิโรจน์ ธาระพุดม. “ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการพัฒนาจริยธรรมของพระวิทยากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

พระมหาสุวิทย์ คงช่วย. “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ”. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการแรงงานและสวัสดิการสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระวิสุทธิภักทธาดา ดร.และคณะ. “การพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธของหมู่บ้านจ๊กसान : กรณีศึกษา กลุ่มจ๊กसान อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระสมุห์ศิริชัย ฐานุตโตโร (เพ็ชรรัตน์). “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการศาสนา สมบัติของวัด ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- วราลี วิริยานันตะ. “การรับรู้บทบาทและบทบาทที่เป็นจริงของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลชุมชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.
- วัลลภา จันทรเพ็ญ. “การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรม ของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- วิจิต วงศ์สายตา. “การศึกษาสมรรถภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระวิทยากร จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.
- วีรชัย อนันต์เจียร. “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ รศ.ดร. และคณะ. “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษา กลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒.
- สุนทร อัจฉนิยม. “การพัฒนาพระธรรมวิทยากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด : วิจัยเชิงปฏิบัติการ”. **การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุมาลี กาญจนชาติตรี. “การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะ ของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา ในการสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.**

เสถียร วิพรมหาและคณะ. “บทบาทของพระวิทยากรกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน กรุงเทพมหานคร”. **รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.**

อรุณ เสนาะคำ. “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่เป็นจริงและที่ควรเป็นตาม ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอ่างทอง”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘.**

เอนก คงขุนทด. “การศึกษาปัญหาจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ ตามแนวความคิดของท่านพุทธทาสในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.**

(๓) บทความ:

เชียร์พระวิทยากร. **ไทยรัฐ.** (๑๙ เมษายน ๒๕๔๘): ๓.

สุทธิวงศ์ ต้นตยาพิศาลสุทธิ. “พระบรมราโชวาท”. **ข้าราชการครู. ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๔๒): ๒.**

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือ แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมในสถานศึกษา.** [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: www.moe.go.th/jarawporn/principles.doc. [๑ ตุลาคม ๒๕๕๘].

ค่ายวัยใส. **รายชื่อหน่วยงานที่จองค่ายคุณธรรมจริยธรรม.** [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล:

http://www.kaiwaisai.com/v2/main.php?url=user_online [๒๐ กันยายน ๒๕๕๘].

จริยธรรมดอทคอม. **การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษา.** [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล:

<http://www.jariyatam.com/th/moral-cultivation>. [๒ ตุลาคม ๒๕๕๘].

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ :

I. Book

Broom. Leonard & Selnick. Philip. **Sociology**. New York: Holt. 1977.

Cohen & Orbuch. **Introduction to sociology**. Singapore: Mc Graw-Hill. 1990.

D. J. Role Levinson. **Personality and Social Structure in the Organization Setting: Selected Reading and Projects in Social Psychology**. New York: Random House. 1971.

Lee J. Cronbach. **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York: Harper & Row. 1971.

Pass. Lowes & Davies.. **Collins dictionary odeconomics**. Glasgow: Harper Collins. 1993.

๓. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระราชนันท์มนี่ เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี. ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

พระโสภิตกิตติธาดา เจ้าคณะอำเภอเมืองนนทบุรี. ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

พระครูโกศลปริยัติวงษ์ เจ้าคณะตำบลบางเขน. ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

นายประยูร จอนเจริญ ผู้อำนวยการสำนักพุทธ จังหวัดนนทบุรี. ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒.

นางสุนันทา เมธาพิพัฒน์ เจ้าหน้าที่กรมสรรพากร. ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

นายผวน จารุวรรณ ไวยาวัจกร. ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

น.อ.สวาท นิยมเหตุ ไวยาวัจกร. ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. รศ.,ดร.สุรินทร์ นิยมบางกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๒. ผศ.ดร.เดช ชูจินออด อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๓. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๔. ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาส
ตาร คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๕. ดร.ลำพอง กลมมุล ผู้อำนวยการส่วนวิจัยสารสนเทศ มหาวิทยาลัยจุฬาลง
กรณ์ราชวิทยาลัย และบริหารวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา

ภาคผนวก ข
ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการตรวจหาค่า IOC

เรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี”

ข้อ	การบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัด นนทบุรี	ผู้ทรงคุณวุฒิ					รวม	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
	บุคลากร (MAN)							
๑.	จัดเตรียมพร้อมเชิญผู้เกี่ยวข้องมาอบรมให้ ความรู้ทุกเดือนแก่บุคลากรภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๒.	จัดเตรียมการอบรมไวยาวัจกรและให้ความรู้ การบริจาคออนไลน์ให้ชำนาญ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๓.	จัดเตรียมการอบรมให้พระสงฆ์ สามเณร เพื่อให้คำแนะนำกับผู้ที่มาบริจาค	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
	การบริหารการเงิน MONEY	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๔.	วัดมีการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางด้าน การเงินเป็นประจำทุกวัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๕.	วัดจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุก วัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๖.	วัดมีการชี้แจงและประกาศให้ประชาชนและ ผู้บริจาครับทราบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
	อุปกรณ์ MATERIAL	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๗.	วัดมีการจัดสถานที่รองรับการบริจาคผ่าน อิเล็กทรอนิกส์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๘.	วัดมีการจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สำหรับรับบริจาคเงิน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๙.	วัดมีการจัดเตรียม WIFI บริการให้กับ ประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
	การบริหารจัดการ MANAGEMENT	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๑๐.	วัดทำการเตรียมคู่มือขั้นตอนในการบริจาค เงิน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้

ข้อ	การบริหารจัดการระบบบริจาค อิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัด นนทบุรี	ผู้ทรงคุณวุฒิ					รวม	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๑๑.	วัดจัดเตรียมการ พรี้นต์ QR CODE และ ระบบ MOBILE BANKING รองรับการ บริจาค	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้
๑๒.	วัดสร้างบรรยากาศในการบริจาคให้ ประชาชนมีความสบายใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

**หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของแบบสอบถาม (Try Out)**

ภาคผนวก ง
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.938	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
A1	4.93	.254	30
A2	4.87	.346	30
A3	4.83	.379	30
B1	4.73	.674	30
B2	4.83	.379	30
B3	4.87	.434	30
C1	4.83	.461	30
C2	4.93	.254	30
C3	4.80	.459	30
D1	4.80	.407	30
D2	4.80	.484	30
D3	4.77	.430	30

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๒๓๐๕.๒/๑๓๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลท่าไทร อำเภอรังษีเขยี่
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้มีสิทธิ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายชวน จารุวรรณ โวยาวังกรวัดกำแพง จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระจิรวชิร ฉายา สุขุมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๒๓๐๑๒๐๔๒๓๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล
จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูล
เกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิ์ดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระจิรวชิร สุขุมโม)

ผู้ประสานงาน : พระจิรวชิร สุขุมโม
โทรศัพท์ : ๐๘๒-๕๐๑๘๓๕๒

ภาคผนวก ฉ
หนังสือขอสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/ว ๑๓๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขมบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระโสภิตกิตติธาดา เจ้าคณะอำเภอเมืองนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระจิรวชิร ฉายา สุธมฺโม รหัสประจำตัวนิติศึกษา ๖๐๐๑๒๐๔๒๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเรื่อง "การบริหารจัดการระบบวิจาการด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิติศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูล
จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูล
เกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธาดา, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระจิรวชิร ฉายา สุธมฺโม
โทรศัพท์ : ๐๘๖-๕๐๐๙๕๖๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๓๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร น.อ.สวาท นิยมเหตุ ไวยาวัจกรวัดกำแพง จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระจิววิฑูร์ ฉายา สุธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล
จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูล
เกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(สวาท นิยมเหตุ)

ผู้ประสานงาน : พระจิววิฑูร์ สุธมฺโม

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๒-๕๐๑๘๓๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๓๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสำโพร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสุนันทา เมธาพิพัฒน์ เจ้าหน้าที่กรมสรรพากร จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระจิววัชร ฉายา สุตมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล
จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูล
เกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อหาวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ศษ.สุนันทา ๑ จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอรับ
ส่วนที่รับ ๒๕ พ.ย. ๒๕๖๒

๕๔

- ส่วนบริหารงานทั่วไป
 ส่วนกฎหมาย
 ส่วนกรรมวิธีและคืนภาษี
 ส่วนวางแผนและประเมินผล
 ทีมบริหารการสำรวจฯ

มอบกำกับดูแล - ทีม ก
- ทีม ขท
- ทีม พ
.....

ผู้ประสานงาน : พระจิววัชร สุตมโม
โทรศัพท์ : ๐๘๒-๕๐๓๓๕๓๓

เจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

24-12-62

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๓๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายประยูร จรเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระจิวร์ชัย ฉายา สุธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๒๑๐๑๒๐๔๒๑๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบบริจาคนิเทศของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล
จากผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูล
เกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(นายประยูร จรเจริญ)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี

๒๕.๑.๒๕

ผู้ประสานงาน : พระจิวร์ชัย สุธมโม
โทรศัพท์ : ๐๘๖๖-๕๐๘๘๗๕๖๖

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑๒๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

เรียน พระครูโสภาสนนทกัตติ เจ้าคณะอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระจิรวีร์ ฉายา สุธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๒๐๔๒๑๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในเขตปกครองของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุทตมสิทธิธนายก, มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระจิรวีร์ สุธมโม

โทรศัพท์ : ๐๘๖-๕๐๘๘๐๕๒๖

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๓๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนิคมพัฒนา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูโกศลปริยัติวงศ์ เจ้าคณะตำบลบางเขน จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระจิริวัชร ญาสา สุธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๒๑๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบบริหารจัดการด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล
จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์ในข้อมูล
เกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์
และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

พระจิริวัชร ญาสา

ผู้ประสานงาน : พระจิริวัชร สุธมโม
โทรศัพท์ : ๐๘๖-๕๐๓๘๓๕๖

ที่ ศส ๒๑๐๕.๒/๑๑๓๘

รศ.วิมลมาศ
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิจิตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณพระราชานันท์มนี เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระจิรวชิร ฉายา สุธมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๒๑๐๑๒๐๔๒๑๔ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบบริจาคด้วยอิเล็กทรอนิกส์ของวัดในอำเภอเมือง
 จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ทางนิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล
 จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งทางหลักสูตรฯ ทิพิจารณาแล้วเห็นว่าพระเดชพระคุณเป็นผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์
 ในข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงได้ขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์
 และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
 อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระจิรวชิร สุธมโม
 โทรศัพท์ : ๐๘๒-๕๐๕๘๓๒๖

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๑๓๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบเรียน พระเดชพระคุณพระราชันหมณี เจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พระจิววิชัย ฉายา สุธมโม รัชสประจําตัวนี้เกิด ๒๑๐๑๒๐๔๒๑๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบบริจาคนิกคสัญญ์ของวัดในอำเภอเมือง
จังหวัดนนทบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้
จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการในเขตการปกครองของพระเดชพระคุณ

ดังนั้น ทางหลักสูตรฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้
นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง
จะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระสุคณสิทธิรักษา, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระจิววิชัย สุธมโม
โทรศัพท์ : ๐๘๖-๕๐๓๖๓๒๖

ภาคผนวก ซ
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ในวัด อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดไว้ให้ ตามความเป็นจริง

๑. อายุ

- ๒๐ - ๓๐ ปี
- ๓๑ - ๔๐ ปี
- ๔๑ - ๕๐ ปี
- ๕๑ ปี ขึ้นไป

๒. พรรษา

- ๑-๕ พรรษา
- ๖-๑๐ พรรษา
- ๑๑-๒๐ พรรษา
- ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๔. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)

- ประโยค ๑ -๒ ป.ธ.๓
- ป.ธ.๔ - ป.ธ.๕
- ป.ธ.๖ - ป.ธ.๙
- ไม่มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)

๔. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)

- นักธรรมชั้นตรี
- นักธรรมชั้นโท
- นักธรรมชั้นเอก
- ไม่มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ว่าท่านปฏิบัติในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	บุคลากร (MAN)					
๑.	จัดเตรียมพร้อมเชิญผู้เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้ทุกเดือนแก่บุคลากรภายในวัด					
๒.	จัดเตรียมการอบรมไวยาวัจกรและให้ความรู้การบริจาคออนไลน์ให้ชำนาญ					
๓.	จัดเตรียมการอบรมให้พระสงฆ์ สามเณรเพื่อให้คำแนะนำกับผู้ที่มาบริจาค					
	การบริหารการเงิน MONEY					
๔.	วัดมีการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินเป็นประจำทุกวัน					
๕.	วัดจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกวัน					
๖.	วัดมีการชี้แจงและประกาศให้ประชาชนและผู้บริจากรับทราบ					
	อุปกรณ์ METERIAL					
๗.	วัดมีการจัดสถานที่รองรับการบริจาคผ่านอิเล็กทรอนิกส์					

๘.	วัดมีการจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับ รับบริจาคเงิน					
๙.	วัดมีการจัดเตรียม WIFI บริการให้กับประชาชน					
การบริหารจัดการ MANAGEMENT						
๑๐.	วัดทำการเตรียมคู่มือขั้นตอนในการบริจาคเงิน					
๑๑.	วัดจัดเตรียมการ พิมพ์ QR CODE และระบบ MOBILE BANKING รองรับบริการบริจาค					
๑๒.	วัดสร้างบรรยากาศในการบริจาคให้ประชาชนมี ความสบายใจ					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบบริจาค
อิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง “การบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี”

สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วิธีการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการจดบันทึกและถ่ายภาพ

คำชี้แจง : ข้อคำถามมีทั้งหมด ๒ ข้อ ขอให้ตอบทุกข้อตามความคิดเห็นของท่าน

๑. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร
๒. ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ของในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระจิริวัชร สุธมโม (พิชากร)
ว/ด/ป เกิด	วันศุกร์ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2492
ภูมิลำเนา	19 ซอยพิบูลย์สงคราม 22 (ซอยวัดกำแพง) ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
อุปสมบท	วัดกำแพง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542
สังกัดวัด	วัดกำแพง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่ง	พระลูกวัด
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย สาขาการจัดการเชิงพุทธ (พ.ศ. 2561)
วิทยฐานะ	นักธรรมเอก ป.บส. (พ.ศ. 2561)
ปีที่เข้าศึกษา	ปีการศึกษา 2558
ปีที่สำเร็จการศึกษา	ปีการศึกษา 2561
ที่อยู่ปัจจุบัน	19 ซอยพิบูลย์สงคราม 22 (ซอยวัดกำแพง) ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์	082-503-8352